

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav české literatury a komparatistiky

Diplomová práce

Bc. Tereza Sudzinová

Ferdinand Schlögel-Merzin a jeho fond

Ferdinand Schlögel-Merzin and His Fonds

Praha 2017

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jan Wiendl, Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 8. srpna 2017

.....

Jméno a příjmení

Poděkování

Děkuji doc. Janu Wiendlovi za jeho inspirativní podněty a vstřícnost v průběhu vzniku práce. Můj dík patří také zaměstnancům LA PNP za pomoc při zpracovávání fondu, zvláště PhDr. Naděždě Macurové.

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá juvenilní skautskou tvorbou Ferdinanda Schlögela-Merzina (1899–1983) související se skautským letním táborem v roce 1913, který se konal v Českém ráji pod zříceninou hradu Kumburk a vedl ho Josef Hendrych. Kromě analýzy autora deníku a vzpomínek mapuje počátky českého skautingu se zřetelem k osobě autora a jeho působení ve skautském hnutí. Součástí práce je také inventář osobního fondu Ferdinanda Schlögela-Merzina uloženého v Literárním archivu Památníku národního písemnictví. Fond postihuje celé autorovo tvůrčí období a obsahuje zejména nevydané rukopisy – básně, básnické sbírky, prózu, dramata nebo cestopisné přednášky – či archiválie vztahující se k jeho spisovatelské činnosti nebo zahraničním cestám ve 20. a 30. letech.

Klíčová slova: Ferdinand Schlögel-Merzin, skautská literatura, počátky českého skautingu, skautský letní tábor; osobní fond, inventář, archiv

Abstract

This thesis deals with Ferdinand Schlögel-Merzin's (1899–1983) early works related to the 1913 Scout summer camp led by Josef Hendrych. It was set up at the Bohemian Paradise near the site of Kumburk castle ruins. In addition to the analysis of Schlögel-Merzin's diary and memoirs, the thesis also aims to provide information on the origination of Czech Scouting with respect to Schlögel-Merzin and his influence. The thesis also contains the inventory of Schlögel-Merzin's personal fonds, stored in the Literary archive of the Museum of Czech Literature. The collection includes material from the entire Schlögel-Merzin's creative period, mainly unpublished manuscripts – poems, poetry collections, prose, plays or travelogue lectures – and archive documents connected to his writing or travels to foreign countries in the 1920s and 1930s.

Key words: Ferdinand Schlögel-Merzin, Scout literature, origination of Czech Scouting, Scout summer camp, personal fonds, inventory, archive

Obsah

1	Úvod.....	6
2	Český skauting v prvních letech	10
3	Skaut Ferdinand Schlögel	17
4	První letní tábory.....	23
5	Hendrychův tábor.....	27
6	Deník a vzpomínky	33
7	Inventář osobního fondu	41
8	Závěr	83
9	Seznam použité literatury.....	85
10	Seznam příloh.....	90
	Přílohy	91

1 Úvod

Tato práce se věnuje osobě a dílu zapomenutého spisovatele Ferdinanda Schlögela-Merzina (1899–1983). Rozdělili jsme ji na dvě části. První je zaměřena na autorovu nevydanou juvenilní skautskou tvorbu analyzovanou v kontextu počátků českého skautingu. Nejprve seznámíme s nejstarší historií českého skautingu spjatou s osobou Antonína Benjamina Svojsíka, následně shrneme působení Ferdinanda Schlögela¹ v skautském hnutí a zmíníme, jaké autorovy archiválie souvisí se skautingem. Blíže se budeme věnovat jeho denním záznamům a vzpomínkám vztahujícím se ke skautskému letnímu táboru v roce 1913. Pro doplnění přikládáme i fotografickou přílohu k táboru (viz Přílohy). V druhé části práce je otištěn soupis autorova osobního fondu uloženého v Literárním archivu Památníku národního písemnictví (dále LA PNP) v rozsahu čtrnáct archivních kartonů. Jeho součástí jsou kromě inventáře archivních jednotek autorův životopis, informace o původu archiválií či jejich archivní charakteristika a tematický popis.

Naším cílem je představit autora prostřednictvím písemností z jeho pozůstalosti, jež se staly součástí archivního fondu, a historicky i stylisticky charakterizovat zmíněné skautské dokumentární texty, které dávají nahlédnout na podobu prvních letních skautských táborů z perspektivy jejich účastníka a zároveň přibližují zavádění skautingu jako komplexní výchovné metody v českém prostředí. Domníváme se, že má smysl se Schlögelovým deníkem a vzpomínkami zabývat už jen proto, že se jedná o jedny z prvních skautských textů zachycujících specifickou životní zkušenost městského chlapce-skauta a budoucího skautského vůdce a spisovatele. V rámci analýzy autorových textů si budeme všimnout toho, co považuje autor za hodné záznamu, jakým způsobem vypráví, co a jak ze své současnosti komentuje a hodnotí, v obecné rovině pak toho, jak jsou texty kompozičně vystavěny a jaké jazykové a stylistické prostředky Schlögel užívá. Zajímá nás také to, v čem mají autorovy vzpomínky blízko k beletrii.²

Při zpracovávání autorova fondu činila potíže velmi skromná sekundární literatura o jeho osobě a dílu (několik recenzí a článků z let 1935–1948). V *Lexikonu české literatury* (2008) vytvořil autorovo heslo Vratislav Färber, vycházel přitom také z archiválií fondu uspořádaného tehdy v prvním stupni evidence, zvláště z dokladů a korespondence. Značné

¹ Zde i dále ve výkladu užíváme pro zjednodušení jednotně autorovo rodné příjmení, které užíval během celého působení ve skautském hnutí. Druhé příjmení Merzin přijal až ve 30. letech.

² O beletrizaci dokumentární literatury blíže viz Válek, V.: *K specifčnosti memoárové literatury*, Brno, Univerzita J. E. Purkyně 1984, Spisy filozof. fakulty Univ. J. E. Purkyně v Brně = Opera Universitatis Purkynianae Brunensis – Facultas philosophica, sv. 254.

množství autobiografických informací převzal zřejmě z autorova životopisu přiloženého k dopisu Svazu Československých spisovatelů z roku 1968, případně vzpomínkového rozhovoru, který Schlögel o rok později poskytl jiříkovským skautům. Po bližším seznámení s písemnostmi, jež se staly součástí fondu a které autor hesla nemohl mít v době jeho zpracovávání k dispozici, vyšlo najevo, že by první oddíl výkladové pasáže hesla potřeboval revizi, jelikož se v něm vyskytují nepřesnosti.

Některá životopisná fakta uvedena samotným Schlögelem, ne vždy zcela shodná, zůstávají nepodložena, stejně tak chybí například bližší informace k autorovým kusým svědectvím o tom, že bylo množství jeho básní přeloženo do arabštiny nebo francouzštiny a otištěno v zahraničním tisku či o jeho cestopisných přednáškách proslouvených na počátku 30. let v zahraničí.

O Schlögelově archeologické činnosti a zahraničních cestách se lze mnohé dozvědět z jeho dopisu uloženého v Archivu Národního muzea.³ V Archivu hlavního města Prahy⁴ naleznou zájemci dokumentaci ke Klubu přátel Orientu, v Národním archivu⁵ pak dokumenty k Německo-československé filmové expedici do Afriky, včetně protokolu o výsledku Ferdinanda Schlögela z roku 1935 v souvislosti s obviněním německého vůdce expedice Adolfa Herra ze špionáže. Drobné archiválie k osobě Ferdinanda Schlögela se dochovaly v Archivu bezpečnostních složek.⁶ O rodinné hudební firmě Schlögl a spol., jejích společnících (matce a bratrech) a poměrech Ferdinanda Schlögela v druhé polovině 40. let, informuje právnická agenda Kamilla Reslera v LA PNP.⁷

Pro poznání autorova literárního díla jsou z archiválií mimo jeho fond podstatné lektorské posudky redaktorů Československého spisovatele či Schlögelova korespondence Josefu Portmanovi, tiskaři autorových bibliofilii *Bakchický jazz* (1939) a *Černá růže* (1940), uložené v LA PNP.⁸ Pokud jde o rubriku Literatura v slovníkovém heslu, můžeme ji na základě dochovaných archiválií ve fondu doplnit o recenzi z německy psaného

³ Archiv Národního muzea, fond (dále f.) Registratura Národního muzea, oddělení pravěku a antického starověku (dopis odeslaný archeologickému odboru Národního muzea roku 1975). Odpověď na dopis viz LA PNP, f. Schlögel-Merzin Ferdinand, korespondence vlastní, přijatá, korporace, Národní muzeum, oddělení prehistorie a protohistorie – Praha.

⁴ Archiv hl. m. Prahy, Pražské spolky, Klub přátel Orientu 10831 (XXII-1807).

⁵ Národní archiv, f. Prezidium Zemského úřadu v Praze, sign. 207-646-15.

⁶ Archiv bezpečnostních složek, f. 305 (Ústředna Státní bezpečnosti), sign. 305-68-4/s. 9–12 (zabavený dopis Ferdinanda Schlögela přítelkyni Ekaterině Putrie žijící v USA z roku 1948 a šetření k němu); f. 2M (Odbor politického zpravodajství MV), karta s relací.

⁷ LA PNP, f. Resler, Kamill, právnická agenda, Schlögel Vincenc. Pozůstalostní řízení 1946–1951.

⁸ LA PNP, f. Československý spisovatel – nakladatelský archiv (nezpracovaný), doklady nakladatelské (lektorské posudky na autorovy rukopisy); tamtéž, f. Portman, Josef, korespondence vlastní, přijatá, Schlögel-Merzin Ferdinand.

deníku, které *Lexikon* obecně registruje méně často: ref. Ambra: Pavel Eisner: Der Orient im Gedicht, in *Prager Presse* 15, 1935, 18. 7. O této sbírce referoval ve stejném deníku údajně i Otokar Fischer, bližší bibliografický údaj však ve fondu chybí.

Kromě *Lexikonu* se o Schlögelovi zmiňuje některá skautská literatura, jež vychází z fakt uvedených ve zmíněném rozhovoru. K tomu se vyjádříme později v kapitole Skaut Ferdinand Schlögel.

Informace o historii českého skautingu čerpáme zvláště z publikací *Úsvit českého junáctví* Rudolfa Plajnera (1992, napsáno roku 1976) a *Skautské století* editora Romana Šantory a kol. (2012, 2., upravený dotisk). Místy vycházíme i z Plajnerovy rukopisné studie Velký pokus 1912 z roku 1982 (mj. LA PNP), která oproti *Úsvitu* neprošla druhým novodobým lektorátem po autorově smrti, a proto s ní bylo nutné pracovat obezřetně. K nejstaršímu úseku skautských dějin se autor vrátil také proto, „že se mu podařilo v posledních letech získat řadu vzácných dokumentů, objasňujících mnohá temná nebo méně známá místa“ počátků českého skautingu. „Převážná část dokumentů je tu reprodukována poprvé,“ dodává.⁹ Kniha *Kronika čs. skautského hnutí do roku 1990* (1999) Bruna Břečky bohužel obsahuje množství chyb, alespoň v pasážích o prvních letech skautingu, s nimiž jsme se seznámili, jejími výklady se tedy neřídíme. Velmi užitečné pro zmapování nejstarší skautské historie však pro nás byly odkazy na prameny uvedené u jednotlivých pasáží, seznam použité a doporučené literatury a několik rejstříků. Kromě zmíněných děl využíváme dobových skautských textů (deníků, kronik, drobných článků, odborných publikací a článků z oblasti pedagogiky, tělovýchovy nebo zdravotnictví, případně skautských propagačních materiálů) a pozdějších vzpomínkových textů pamětníků otištěných zejména ve zvláštních číslech skautských časopisů nebo jejich přílohách. Právě tyto vzpomínky společně s deníky, kronikami a články jakožto osobitá svědectví prvních skautů jsou klíčovými prameny naší literárněhistorické práce.

Literární historie doposud nevěnovala skautské tvorbě příliš pozornosti (deníkům, kronikám, povídkám, románům, občasné poezii či článkům). To je pochopitelně zčásti dáno tím, že deníky a kroniky většinou nejsou určeny ke zveřejnění a zůstávají v rukopise¹⁰ a zvláště starší skautské texty otištěné v časopisech, sbornících, almanaších apod. bývají hůře dostupné. Na vydávání skautských textů se v současnosti zaměřuje pouze

⁹ LA PNP, f. Plajner, Rudolf, rukopisy vlastní, Velký pokus 1912, předmluva. Citováno dle otisku CD ROM Rudolf Plajner a přátelé, ed. R. Šantora, Praha, Tiskové a distribuční centrum, 2001, on-line: <http://data-krizovatka.skauting.cz/plajner/06/default.html> (cit. 1. 5. 2017).

¹⁰ Z vydaných zmiňme alespoň deníky Jiřího Wolker, Jana Zábrany a nejnověji Pavla Juráčka a výbor táborových kronik Jaroslava Foglara.

edice Skauské deníky Tiskového a distribučního centra Junáka. Více reflektováno bylo pouze čtenářsky oblíbené dílo Jaroslava Foglara.

2 Český skauting v prvních letech

Počátky českého junáctví spadají do roku 1911. Před jeho rozšířením se na výchově mládeže podíleli zvláště rodiče a škola. Vůči nim byla mládež ve výrazně podřazeném postavení. Na začátku 20. století se chodilo do školy i v neděli a o svátcích, součástí výuky bylo římskokatolické náboženství a účast na bohoslužbách byla povinná. Po škole se mládeži věnovala církev, ve městech i tělovýchovné spolky jako Sokol, Dělnické tělovýchovné jednoty a katolický Orel nebo Klub českých turistů, které byly primárně zaměřené na dospělé. Pro chudé městské děti se také konaly ozdravné venkovské pobyty, tzv. feriální osady.¹¹

Děti zemědělců či živnostníků zpravidla odpoledne a večer pomáhaly rodičům, příliš volného času neměli ani učni. Své zájmy mohli více rozvíjet studenti nebo městské děti z lépe situovaných rodin (z vyšších vrstev a části střední třídy), mezi něž patřil také Ferdinand Schlögel.¹² Tyto děti chodily s rodiči na výlety, učily se hře na klavír či recitaci a o prázdninách jezdily převážně na venkov na tzv. letní byty. Sport se tehdy příliš nepěstoval, některé mimoškolní pohybové aktivity ani nebyly dovoleny. Vesnická a maloměstská mládež zase měla k dispozici po celý rok více míst v přírodě, kde se mohla volně pohybovat.¹³

Městské žáky a studenty spojovala touha po dobrodružství a poznávání neznámého a vzdáleného v kolektivu svých vrstevníků. Chtěli se také osamostatnit, uplatnit své schopnosti a dokázat „něco velkého“. Chlapci byli ovlivněni četbou tehdy oblíbených adaptací Robinsona Crusoea a překladů dobrodružných románů Julia Verna, zvláště *Tajemného ostrova* (prvně česky 1878) a *Dvou roků prázdnin* (česky 1890), tzv. robinsonád označujících „vyprávění o hrdinech, kteří byli vrženi do pustiny, zpravidla na neobydlený ostrov, dokázali mobilizovat svůj důvtip, odvahu a pracovitost a divočinu si podmanit, kolonizovat ji“,¹⁴ cestopisů nebo zakázaných indiánek. Hráli si na dobrodruhy, indiány, cestovatele (v té době v Čechách přednášeli o svých cestách například Enrique

¹¹ Plajner, R.: *Zavátou junáckou stezkou I. Úsvit českého junáctví*, [Praha], Historická komise ústřední rady Junáka – Junácká edice 1992, s. 10–12.

¹² Srovnej LA PNP, f. Schlögel-Merzin Ferdinand, rukopisy vlastní, zápisníky, kronika, deníkové záznamy, vzpomínka, ilustrovaný zápisník, fragment. Dále jen Z1.

¹³ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 13.

¹⁴ Janáček, P.: heslo Dobrodružný román, in Mocná, D., Peterka, J. a kol., *Encyklopedie literárních žánrů*, Praha – Litomyšl, Paseka 2004, s. 120. Označení robinsonáda se vžilo i pro skautské táboření, ač se jedná o plánovaný a dobrovolný pobyt v přírodě.

Stanko Vráz nebo Emil Holub)¹⁵ či na literární hrdiny zmíněných románů. Některým chlapcům tyto hry nepostačovaly a v celých partách utíkali opakovaně za dobrodružstvím a romantikou z domova či ze školy. Týkalo se to i studentů s dobrým prospěchem.¹⁶ Touhy a potřeby mládeže byly později naplňovány ve skautingu.

Důležitou roli sehrála v počátcích skautingu armáda. Jejím cílem bylo v Čechách zvýšit tělesnou zdatnost jejích budoucích branců a spolupracovníků. Městské mládeži chyběl pohyb a pobyt v přírodě, což se projevovalo na jejím zdraví. „Co jest mezi ní individuí útlých, hubených, slabounké soustavy, s bledými tvářemi a slabě vyvinutého svalstva! Tito hoši špatně snášejí větší námahu, podléhajíce snadno únavě, mnozí z nich trpí bušením srdce, obtížným trávením a náchylní jsou k různým poruchám soustavy nervové. Z nich rekrutují se příští neurasthenikové, mezi nimi nalézají tuberkulosa nejvíce obětí [...],“ zhodnotil fyzický stav studentů Čeněk Klika, dětský lékař a někdejší ústřední zdravotní rada v Praze.¹⁷

Pod vlivem armády došlo roku 1911 k reformě tělesné výchovy na českých středních školách a úpravě osnov tohoto předmětu.¹⁸ Pozornost byla nově zaměřena na vojenské polní hry – nácvik základních skautských dovedností jako stopování, signalizování, orientace v mapě i terénu, táboření či první pomoc. K jejich uvedení do praxe dopomohly informace z německého překladu Baden-Powellovy příručky *Scouting for Boys* (1908), o který se roku 1909 postaral vojenský lékař Alexandr Lion, a později kurz pro učitele tělocviku pořádaný Svazem českých spolků a přátel tělesné výchovy mládeže (dále Svaz spolků).¹⁹

Reforma tělesné výchovy se dotkla i učitele žižkovské reálky Antonína Benjamina Svojsíka. Ten začal zavádět do hodin tělocviku prvky skautingu od jara 1911 na základě zmíněné německé příručky *Das Pfadfinderbuch* (1909). Aby se o skautingu dozvěděl více, vypravil se Svojsík v létě na studijní cestu do Anglie. Zde poznal chod oddílů a ověřil si, že se skauting netýká pouze tělesné výchovy, ale že jde o novou komplexní výchovnou metodu, která se věnuje i duševní stránce mládeže a zoceluje její charakter. Tato cesta je

¹⁵ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 13.

¹⁶ Srovnej Herles, F.: Jak to začalo, in *Činovník*, zvláštní číslo Jak jsme začínali... Průhled prvním desetiletím hnutí, 1946, s. 17; Židlický, V.: První setkání se skauty..., tamtéž, s. 25; Chalupný, E.: Počátky skautingu v Táboře, tamtéž, s. 31; Gruss, J.: Jak jsme „skautovali“ před skautingem, tamtéž, zadní obálka; Langer F.: Skauti, in *Skaut-Junák* 7, 1930/1931, slavnostní číslo Tábory slovanských skautů. Slovanské jamboree, s. 148.

¹⁷ Klika, Č.: *Názor lékaře o skautování*, Praha, České lidové knihkupectví a antikvariát (Josef Springer) 1915, Knihovna Junáků (Českých skautů), č. 8, s. 6.

¹⁸ Srovnej Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), příloha 3, s. 24.

¹⁹ Plajner, Rudolf, cit. d. (pozn. č. 9), kap. 2.

považována za zrod českého junáctví.²⁰ Co Svojsík v Anglii zažil, popsal mimo jiné v publikaci *Český skaut* (1912), v níž rovněž prvně zformuloval své úvahy ohledně ideálního směřování českého skautingu.

U počátků českého skautingu stáli kromě Svojsíka také učitelé František Hofmeister a Jan Hořejší. O jejich aktivitách s mládeží se nezmiňujeme, protože se bezprostředně netýkají Ferdinanda Schlögela. Ze stejného důvodu nebudeme věnovat pozornost ani prvnímu putovnímu táboru gymnaziálního profesora Miloše Maixnera a prvnímu prázdninovému výchovnému pobytu pro dívky spisovatelky a veřejné pracovnice Popelky Biliánové v roce 1912,²¹ které jsou pro dějiny skautingu také důležité.

Konec prázdnin trávil Svojsík v Orlovech²² na Českomoravské vrchovině v myslivně tchána. Za pomoci místních chlapců a lesních dělníků u ní postavil přírodní chatku. Zde a v okolí provozoval skauting, využil přitom vlastní poznatky a dojmy ze zahraniční cesty. Dále tu četl junáckou literaturu a se synovcem Adolfem Stránským – Dolfíčkem začal překládat knihu *Scouting for Boys*, kterou si přivezl z Anglie.²³ Překlad uzpůsobil českému prostředí a místní mentalitě. Oslovil také řadu významných odborníků a umělců, aby do knihy napsali původní stati. Dodnes základní česká skautská příručka s názvem *Základy junáctví* byla vydána v květnu 1912 před šestým sokolským sletem. Tři kapitoly vyšly o něco dříve samostatně. V této knize se Svojsík inspiroval nejen výchovnou metodou anglického vojáka Baden-Powella, ale také amerického spisovatele, přírodovědce a malíře Ernesta Thompsona Setona. Od Baden-Powella převzal pro české skauty cit pro pořádek, kázeň a organizaci, od Setona lásku k romantice a přírodě či táborové rituály.²⁴ Svojsík dále zdůraznil antimilitarismus skautingu a podpořil národní a slovanskou myšlenku uvnitř rakousko-uherské monarchie, vypustil naopak pasáže o věrnosti Bohu a panovníkovi. Z české historie připomenul rytíře nebo Chody-hraničáře, v nichž spatřoval skautské vzory. Publikaci patří trojí skautské prvenství – prvně se v ní použilo pojmenování „junák“ pro české skauty dle návrhu zemského školního inspektora Františka Bílého, byl zde prvně představen skautský znak Mikoláše Alše v podobě černé psí hlavy na bílém poli, která odkazuje k Chodům zvaným někdy Psohlavci, a poprvé zde

²⁰ Šantora, R. (ed.) a kol.: *Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*, Praha, Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum – Mladá fronta 2012, 2., upr. dotisk, s. 18–19.

²¹ K dívčímu skautingu, který oficiálně vznikl až roku 1914, blíže viz např. Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 182–195.

²² Dříve psané jako Vorlovy.

²³ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 9), kap. 5.

²⁴ Srovnej Svojsík A. B.: *Základy junáctví*, Praha, Merkur – Junácká edice 1991, 3., nezměněné vyd., s. 19–29.

byla otištěna junácká hymna, k níž napsal slova spisovatel František Serafínský Procházka a hudbu složil vedoucí opery Národního divadla Karel Kovařovic.²⁵ V roce 1913 byla kniha doporučena výnosem Ministerstva kultu a vyučování pro měšťanské a střední školy a učitelské ústavy.²⁶

V září 1911 začal Svojsík praktikovat skauting s nově vytvořenou družinou složenou z několika jeho studentů. Ve volném čase s nimi tábořil a cvičil v okolí tehdejší Prahy,²⁷ zvláště v Prokopském údolí. Se skautskými myšlenkami zároveň seznamoval významné osoby jako univerzitní profesory Františka Čádu, Františka Drtinu a Tomáše G. Masaryka, zemského inspektora Josefa Klenku nebo zemského a říšského poslance Karla Kramáře.²⁸ Někteří z nich přispěli do *Základů junáctví*.

Na přelomu září a října 1911 vedl Svojsík kurz pro učitele tělocviku z celé země. Pohovořil o svých nově nabytých zkušenostech a předvedl názorné ukázky skautování. Účastníky poučil o komplexnosti skautingu, jenž je založen na zcela dobrovolné účasti mládeže a samosprávě neformálních skupin o počtu šest až osm členů. Na mládež se přestává dívat jako na malé nedokonalé dospělé bez vlastní odpovědnosti. V potaz se berou její dispozice, potřeby a zájmy – skautská metoda užívá školu hrou, aktivity přenáší do přírody a řídí se morálním „desaterem“,²⁹ které je chlapcům srozumitelné. Tělocvikáři si rovněž uvědomili, že skauting nelze provozovat v rámci školy, protože jeho některé složky nebyly v souladu se školním řádem, a že tedy junáctví potřebuje vlastní organizaci. Za nejvhodnější spolek, jenž by zaštiťoval skauting, považovala většina zúčastněných Sokola.³⁰ Jako aktivní sokol a zároveň učitel tělocviku si Svojsík všímal problémů ve výcviku dorostu (chlapců ve věku 15–20 let). V Sokole se u dorostu využívaly převážně cviky stavěné pro dospělá těla, nevhodný byl zvláště nářadový tělocvik. Spolková výchova také necílila na zvýšení fyzické zdatnosti a zdravotní úrovně mládeže. Ideální rovněž nebylo, že hochy často vedli nezkušení cvičitelé. Nejen z těchto důvodů chlapci ze Sokola

²⁵ Blíže viz Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 56–58.

²⁶ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 9).

²⁷ Tzv. Velká Praha, rozšířená o množství obcí, vznikla až roku 1922.

²⁸ Šantora, R. (ed.) a kol., cit. d. (pozn. č. 20), s. 32–33.

²⁹ „1. Skautovi slovo jest svaté. 2. Skaut jest v pravém smyslu loyální. 3. Skaut zná povinnost svou, býti užitečným a pomáhati bližnímu. 4. Skaut jest přítelem každého člověka dobré vůle a bratrem každého skauta. 5. Skaut jest ochotný a úslužný. 6. Skaut jest přítel zvířat. 7. Skaut jest poslušný. 8. Skaut jest vlídný a usměvavý. 9. Skaut jest hospodárný a šetrný. 10. Skaut jest čistý v myšlení, ve slovích, ve skutcích“ (Čáda, F.: Kouzlo a výchovná hodnota skautování, in Svojsík A. B., cit. d., [pozn. č. 24], s. 59). Blíže viz Svojsík A. B., tamtéž, s. 674–677.

³⁰ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 9), kap. 4.

odcházeli. Svojsík se domníval, že by využití skautské metody Sokolu po všech stranách prospělo.³¹

Sokolské činovníky i širokou veřejnost seznamoval Svojsík s přednostmi skautingu v letech 1911–1912 nejen ve svých textech,³² ale také na přednáškách. Na jaře 1912 rovněž realizoval první kurz pro skautské vůdce, který dokončilo asi dvacet mužů.³³ Dle Schlögela byli mezi prvními vůdci nejdříve „nadšení“ Svojsíkovi známí, „kterým věřil, že ho nezklamou“.³⁴

O prázdninách roku 1912 uspořádal Svojsík pod patronací Svazu spolků první skautský tábor, aby ve větším měřítku vyzkoušel komplexní skautskou metodu a rozptýlil obavy a předsudky vůči ní. Chtěl zvláště dokázat, že chlapcům stačí pouze dohled odpovědného dospělého a že pobyt v přírodě včetně nocování nezpůsobuje zdravotní problémy. Zcela záměrně si ze zájemců ve věku 11–18 let vybral chlapce z více měst, typů škol, různého prospěchu i chování. S třinácti až patnácti hochy (údaje se rozcházejí) strávil čtyři týdny v orlovských lesích nedaleko Bratroňova. Na místo putovali pěšky a veškeré vybavení táhli na dvoukoláku, stejně tak se vraceli zpět do Prahy.³⁵ Nádobí, nářadí, dvoukolák a odbornou skautskou literaturu pořídil Svojsík z příspěvku Zemské komise pro ochranu dětí, stany zapůjčila armáda a sportovní náčiní žižkovská reálka.³⁶

Průběh tábora je popsán a zdokumentován na fotografiích ve Svojsíkově knize *Den v táboře junáka* (1913). Svojsík vycházel z doporučení v *Základech junáctví*, více prostoru věnoval tělesné výchově, kterou srovnával s Tyršovou metodikou. Kromě tělesných cvičení se program skládal z kuchyňských a řemeslných prací, odpoledního odpočinku, při němž si chlapci mohli číst, psát nebo se učit cizím jazykům, dále získávání dovedností v signalizování, pozorování, orientaci v terénu či první pomoci, skautských her, sportování, výletů do okolí, rozmluv u táborového ohně nebo nočních hlídek. Činnost junáka na táboře shrnul Svojsík takto: „Okřívá na těle, sílí ducha, šlechtí srdce, vzdělává rozum, zoceluje

³¹ Svojsík, A. B.: Český skaut, příloha *Skautingu*, Praha: Junák – svaz skautů a skautek České republiky, Tiskové a distribuční centrum 2002, 3. vyd., s. 8.

³² Kromě zmíněných knih napsal Svojsík také několik článků do Sokola, Sokolského věstníku, Sokolských besed, Časopisu turistů, Výchovy tělesné a Pedagogického rozhledu (Šantora [ed.] a kol., cit. d. [pozn. č. 20]).

³³ Sláva [Řehák, B.]: Jak šel životem náš náčelník – Zakladatel. Jeho spolupráce s Janem Novákem, zvláštní číslo *Junáka* 26, 17. 9. 1939, s. 5. Jména účastníků ani obsah kurzu Řehák neuvádí. O kurzu pro vůdce se zmiňuje i Schlögel.

³⁴ LA PNP, f. Schlögel Ferdinand, rukopisy vlastní, přednášky, pracovní materiály k přednáškám, vzpomínky na cesty, články, překlady, rozhovor, vzpomínkový rozhovor jiríkovských skautů s Ferdinandem Schlögelem z roku [1969]. Dále jen R.

³⁵ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 9), kap. 6.

³⁶ Šantora, R. (ed.) a kol., cit. d. (pozn. č. 20), s. 35.

svaly, bystří vtip, pěstuje obratnost i zručnost.“³⁷ Tento pokusný tábor zhodnotil Svojsík, ale i návštěvníci z řad učitelů, doktorů, představitelů Sokola či rodičů jako zdařilý.³⁸

Pražská veřejnost měla příležitost seznámit se se skautingem také na srpnovém ukázkovém táboře v Tróji. Svojsíkovi studenti zde postavili stany, připravili oheň a uvařili kakao, předvedli ranní cvičení a některé atletické disciplíny, signalizaci a první pomoc. „[T]o, jak obratně [chlapci] nasekali dříví, jak jim oheň chytl jen jednou sirkou, jak to kakao, jež nám dali ochutnat z podivných misek chutnalo, jak mezi sebou slušně jednali [...], to nám tak imponovalo, že k našim hrám přibyla další hra na ‚skauty‘,“ popisuje jeden z přihlížejících chlapců, pozdější junák.³⁹

Přes veškerou Svojsíkovu snahu se ani po úspěšném prvním táboře nepodařilo skauting v Sokole prosadit. Mezi mnohými konzervativnějšími činovníky přetrvaly například následující námitky: skauting vychází z cizích vzorů a přináší nepřijatelnou výchovnou metodu, je příliš drahý, táboření škodí zdraví mládeže, skauting může vést k jejímu zdivočení. Jak se později ukázalo, odmítavé stanovisko padlo i kvůli strachu z konkurence. Záštitu nad skautingem nakonec přijal Svaz spolků, v němž působil Svojsík jako jednatel a Klenka, další podporovatel skautské myšlenky, jako místostarosta.⁴⁰

Následující propagace skautingu byla řízena z nově vzniklého skautského odboru Svazu spolků. Jeho předsedou se stal Svojsík a jednatelem inženýr František Šorejs. Na jaro roku 1913 naplánoval odbor mimo jiné instrukční kurz pro budoucí vůdce. K těmto účelům vydal informační leták.⁴¹ Kurz absolvovalo asi dvacet chlapců a mužů ve věku 17–45 let z různých měst.⁴² Někteří z nich pak vedli v létě své první tábory a po prázdninách první pražské oddíly.

Součástí školení byly přednášky a praktické demonstrace odborníků v různých oblastech, nácvik skautských dovedností nebo celodenní vycházky. Pomáhali rovněž skauti ze Svojsíkova prvního tábora a jeho studenti. Účastníci se dozvěděli více o poslání skautingu, hrách a tělesné výchově, hygieně a první pomoci, meteorologii či astronomii a věnovali se tábornickým a turistickým disciplínám, rukodělným pracím nebo poznávání přírody. Kurz byl ukončen vycházkou s vařením a přenocováním v Prokopském údolí, pro

³⁷ Svojsík, A. B.: *Den v táboře junáků. Český skauting v praxi slovem i obrazem*, Praha, Springer 1913, Knihovna českých skautů, sv. 7, s. 10.

³⁸ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 9), kap. 6.

³⁹ Židlický, V., cit. d. (pozn. č. 16), s. 26.

⁴⁰ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 73–76, 84.

⁴¹ Tamtéž, příloha 34, s. 98.

⁴² Tamtéž, s. 87, 96.

mnohé to bylo první přespání pod stanem.⁴³ Průběh této vycházky přiblížil Jaroslav Novák – Bratřka.⁴⁴

⁴³ Tamtéž, s. 96–97.

⁴⁴ Novák, Jar.: První jiskry. Vzpomínky na začátky českého junáctví v letech 1911 až 1914, příloha zvláštního čísla *Skautingu* 34, 1996, s. 7–8.

3 Skaut Ferdinand Schlögel

Ferdinand Schlögel byl jedním z prvních českých junáků. Skautingu se věnoval v letech 1913–1922. V roce 1913 se ve svých čtrnácti letech zúčastnil letního tábora pod vedením učitele Josefa Hendrycha. Po návratu byl společně s dalšími chlapci z Hendrychovy družiny přidělen do nově ustanoveného 1. pražského oddílu pod vedením inženýra Emila Beneše. Hendrychovi chlapci utvořili samostatnou družinu Vlků a za jejich rádce zvolil Beneš Schlögela. V roce 1914 odjel Schlögel s Benešem na svůj druhý tábor a po jeho odchodu na válečnou frontu v následujícím roce se ujal vedení oddílu. Roku 1917 se stal vůdcem 22. pražského oddílu na blíže neznámou dobu. Byl jím jistě v roce 1920 (viz dokument věnovaný jiříkovským skautům). Schlögel zorganizoval několik stálých i putovních táborů, za 1. světové války se skauty pomáhal při pořadatelských službách nebo venkovských pracích. Během školního roku chodil s chlapci na výlety a podnikal archeologické výzkumy v okolí tehdejší Prahy, například v Bohnicích a Divoké Šárce. Skautingu se věnoval i v Hradci Králové, kde střídavě pobýval od roku 1919. V roce 1920 byl ve funkci zástupce pražských vůdců jedním z deseti členů československé delegace do Londýna na první mezinárodní jamboree, kde byl mimo jiné svědkem prvního setkání A. B. Svojsíka s Robertem Baden-Powellem. Jamboree je věnováno několik stran rozhovoru v autorově fondu.⁴⁵ Roku 1922 vedl Schlögel společně s archeologem Jaroslavem Petrbokem černomořskou výpravu převážně bývalých skautů do Bulharska. Ve stejném roce ukončil svou skautskou aktivitu a následující roky až do konce 30. let strávil povětšinou v zahraničí, zejména v jihozápadní Asii a severní Africe, kde kromě cestování prováděl archeologický výzkum.⁴⁶ Roku 2016 byla na Schlögelově jiříkovském hrobě odhalena pamětní deska 217. klubu oldskautů ze skautského střediska Úsvit Děčín. Píše se na ní: „Člen svazu junáků skautů RČS, delegát 1. jamboree r. 1920“.

Skautskou výchovnou metodu zhodnotil Schlögel ve stáří následovně: „[S]kautování je nejideálnější mládežnickou školou vůbec, školou nejkrásnější lásky k přírodě a její poezii, ohništěm duševních hodnot ve znamení družné pospolitosti, pokladnice vzpomínek i zbraň, která později dává sílu a odvahu přemáhat i nejtěžší chvíle

⁴⁵ Vzpomínky dalšího zúčastněného vůdce viz Novák, J.: Mezinárodní konference na Jamboree v roce 1920, in *Vůdce* 2, 1921, s. 34; týž: Jamboree, in *Skaut Junák* 7, 1921, č. 9–10, s. 133–138; nebo týž: Vzpomínka, *Skaut Junák* 8, 1921–1922, č. 3, s. 48–49.

⁴⁶ R.

života!“⁴⁷ K tomu zároveň doplňuje, že mu skautské dovednosti pomohly zvláště během cest a že ho skauting naučil pracovní disciplíně.⁴⁸

Během působení v junáckém hnutí si Schlögel vedl deníky, dopisoval si s dalšími skauty a pořizoval fotografie. Skautské prostředí ho také inspirovalo v jeho juvenilní básnické tvorbě. Skautské fotografické album je bohužel zničené, Schlögel ho utopil během zahraniční cesty v druhé polovině 20. let či v letech 30. Část svého skautského archivu věnoval ve stáří jiříkovským skautům. Stalo se tak v roce 1969, rok před opětovným zákazem skautingu.⁴⁹ Tento dar u sebe přechovával náčelník místního střediska Vladimír Šamša (již zesnulý). Do dnešní doby se dochovaly minimálně xerokopie fotografie z prvního tábora, xerokopie dvou fotografií z druhého tábora včetně autorových popisků a xerokopie jmenování vůdcem 22. oddílu na rok 1920. Originály jsou ztracené, stejně tak kronika junáckého střediska Jiříkov z let 1968–1970.⁵⁰ Nejvíce materiálu tedy poskytuje autorův fond v LA PNP. Nachází se v něm básnická sbírka *Prachovské ozvěny* z roku 1913. V básních převažuje přírodní a místopisná tematika, v některých je ale také odkazováno k prvnímu skautskému táboru. Tyto básně byly dle přípisů psány na táboře či po něm v Jičíně, zřejmě u Schlögelovy babičky. Dle osobního rozhovoru s Romanem Šantorou to jsou nejstarší dochované skautské básně. Autorovy pozdější skautské zážitky se zrcadlí rovněž v několika dalších básních. Jedná se o samostatné básně, ne vždy datované.⁵¹

V rukopisech je dále uložen fragment ilustrovaného zápisníku s denními záznamy a příhodami z letního tábora v roce 1913. Nejvíce skautských textů obsahuje kronika let 1913–1914 s názvem *Z mých cest a vzpomínek skautských*, ve které se mimo jiné nachází denní záznamy ze dvou letních táborů a vzpomínky na ně. Část obrazové přílohy kroniky k oběma táborům byla vyjmuta, někdy i vystřižena spolu s částmi textu. Dvě chybějící fotografie z tábora v roce 1914 jsou zjevně ty, které Schlögel věnoval jiříkovským skautům. Součástí kroniky je rovněž místopisná přednáška Napříč „Českým rájem“ z roku 1914, v níž se Schlögel zmiňuje o loňském táboření v tomto kraji. Přednáška je datována 24. 5. 1914 a údajně byla proslovena o den později. Mezi rukopisy se také nachází

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ Tamtéž.

⁴⁹ Blíže viz tamtéž.

⁵⁰ Vycházíme z informací poskytnutých Milanem Miškou – Bédou, jenž si z originálů pořídil zmiňované kopie. Vzpomíná, že v jiříkovské klubovně visel také dnes ztracený dopis od A. B. Svojsíka. Zřejmě šlo o dopis citovaný v Schlögelově rozhovoru. Po originálech, k nimž se dochovaly kopie, pátral před několika lety Roman Šantora – Bobo ze Skautského institutu, bohužel neúspěšně.

⁵¹ Zde se nabízí prostor pro další zájemce o skautskou tvorbu. Nosným tématem by také bylo zobrazení Českého ráje v Schlögelově díle, zvláště juvenilním.

zmiňovaný rozhovor jiříkovských skautů s autorem o počátcích skautského hnutí z roku 1969. Ve svých odpovědích cituje Schlögel ze svých deníků či z dopisu od A. B. Svojsíka. Citované pasáže a mnohé zmíněné informace v kronice ani zápisníku nenalezneme. Blíže se budeme věnovat denním záznamům a vzpomínkovým textům v zápisníku a kronice.

V přijaté korespondenci je uloženo několik dopisů od skautů, jedná se ovšem o jednotlivosti. Mezi odeslanou korespondencí nalezneme Schlögelův dopis matce poslaný z jamboree v roce 1920, v dokladech pak cenný fragment cestovního listu pro cestu na toto skautské setkání. V dalších fondech LA PNP se nachází upravená verze rozhovoru⁵² nebo pohlednice,⁵³ již Schlögel odeslal z londýnského jamboree. Rozhovor v této podobě existuje v dalších skautských opisech. Plajner několik pasáží citoval či zmínil ve svých studiích (vždy ve třech vyhotoveních, jedno v autorově fondu v PNP) věnovaných počátkům českého skautingu. Mezi zasvěcenými je známa Schlögelova vzpomínka na setkání A. B. Svojsíka s R. Baden-Powellem.

Pro potřeby práce jsme pořídili přepis denních záznamů a vzpomínek ze zápisníku a kroniky a částí rozhovoru ze Schlögelova i Plajnerova fondu. V citacích respektujeme autorské zásahy a registrujeme pouze poslední znění textů. Do jazykové ani grafické stránky jsme nezasahovali, součástí citací jsou tedy zjevná autorská přehlédnutí, chyby v pravopisu i interpungování.

Ferdinand Schlögel se o skautingu dozvěděl v roce 1912 v době studií na pražské staroměstské reálce. Svojsík tehdy začínal být mezi pražskou mládeží známý. Schlögel vzpomíná, že se v tisku objevovaly Svojsíkovy texty věnované skautskému hnutí a že Svojsík osobně seznamoval přední české intelektuály s významem skautování pro mládež a informoval je o svých plánech ohledně zavádění skautingu u nás. Rozhodující událostí pro Schlögelův vstup mezi junáky byla Svojsíkova přednáška v květnu 1913 určená všem mladým zájemcům. Údajně se konala v jedné z tříd reálného gymnázia v Křemencově ulici a zúčastnilo se jí asi třicet chlapců a někteří první pražští skautští vůdci.⁵⁴ O této květnové přednášce se jiná skautská literatura nezmiňuje.

Svojsík o skautingu pronesl v letech 1912 a 1913 v různých českých městech množství přednášek pro školy nebo širokou veřejnost (mezi návštěvníky byli zvláště

⁵² LA PNP, f. Rudolf Plajner, rukopisy cizí, Schlögel Ferdinand: (Vzpomínky starého skauta Ferdinanda Schlögla). Rozhovor je podepsán Vladimírem Šamšou.

⁵³ LA PNP, f. Schäfer Otomar, korespondence rodinná – Schäferová Marie, přijatá, osoby, Schlögel Ferdinand. Pohled spolupodepsal mimo jiné A. B. Svojsík.

⁵⁴ R. Svědecká hodnověrnost Schlögelových odpovědí v rozhovoru je podpořena tím, že vycházel ze svého skautského archivu (zvláště korespondence a deníků z daného období). Korigujeme či neuvádíme údaje, u nichž bylo při srovnání se skautskou odbornou literaturou prokázáno, že neodpovídají skutečnosti.

zástupci příbuzných profesí, např. pedagogové, přírodovědci nebo sportovci, a rodiče). Přednášky běžně doprovázely kolorované diapozitivy, které pořídil profesionální fotograf na Svojsíkově táboře v roce 1912. Dle pamětníků Svojsík také ukazoval různé artefakty ze svých cest po světě s Českým pěveckým kvartetem a přednášel ve skautském kroji.⁵⁵ Největší ohlas sklidila Svojsíkova veřejná přednáška Skautská výchova u nás a v cizině s úvodním slovem Františka Čády s názvem O výchovném významu skautování,⁵⁶ kterou uspořádal 29. března 1913 Svaz spolků v Smetanově sále Obecního domu. Kromě mládeže byla přítomna i široká odborná veřejnost. Průběh přednášky popisuje Jaroslav Novák: „Nadchlo mě Svojsíkovo líčení junáckého života doprovázené světlými obrazy. [...] Připomínal mi trochu známé postavy nadšených, očarováných studentů – vlastenců, kteří dovedli s velkým nadšením pracovat pro národ.“⁵⁷ Svojsíkova zápalu pro skauting a působivého projevu si povšiml v květnu i Schlögel: „Svojsíkova přednáška i jeho nadšený elán zaujal všechny přítomné, Mluvil s přesvědčivostí, mluvil skoro jako básník!“⁵⁸

Na přednášce se Schlögel dozvěděl o několika plánovaných skautských táborech. Vedením chtěl Svojsík pověřit jednotlivé vůdce a sám měl tábory postupně navštívit a zkontrolovat jejich průběh. Svojsík zároveň zmínil, že získal pro budoucí táborníky skautské klobouky z londýnského ústředí a brzy dostane darem i vojenské stany, kotlíky a nádobí pro polní kuchyně od vojenského velitelství pražských smíchovských kasáren. „Hned druhý den po přednášce dostavil jsem se na udanou adresu prvního, třebaže ještě provisorního střediska v jedné z advokátních kanceláří ve Spálené ulici. Zastihl jsem tam prof. Svojsíka a uč. Hendrycha a Svojsík mne ihned zařadil do Hendrychova oddílu. Třebaže můj budoucí vůdce odjížděl do Turnova, svěřil mi asi deset adres právě přihlášených skautů a slíbil, že mne bude brzo informovat, kdy přijede do Prahy a pak společně odjedeme na tábořiště u Jičína. [...],“ vzpomíná Schlögel dále.⁵⁹

Skautské středisko se nacházelo v prvních letech v advokátní kanceláři Svojsíkova bratra Františka v pavlačovém domě ve Spálené ulici č. 11, naproti ústí Lazarské ulice. Po pracovní době se zde nebo na pavlači domu konaly schůzky pražských skautů a byli tu i přijímáni noví zájemci a přiřazováni do družin. To byl také případ Ferdinanda Schlögela.

⁵⁵ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 90.

⁵⁶ Čádova přednáška byla roku 1913 otištěna v rozšířené podobě pod názvem *Význam skautování. Rozprava o výchovné hodnotě skautingu*.

⁵⁷ Novák, Jar., cit. d. (pozn. č. 44), s. 5.

⁵⁸ R.

⁵⁹ Tamtéž.

Zájemci přibývali po Svojsíkových přednáškách, vybízení k zapojení do skautského hnutí byli také osobně od svých učitelů nebo prostřednictvím náborového letáku Svazu spolků distribuovaného od konce února 1913.⁶⁰

Schlögel zahlédl Hendrycha prvně na Svojsíkově přednášce. Brzy po osobním setkání v kanceláři odjel jeho vůdce do Turnova. Nevíme, jak dlouho se tam zdržel, nemáme také informace o tom, zda se před zahájením tábora v půli července konaly družinové schůzky a jak se chlapci a vůdce na tábor připravovali. Schlögelovy táborové deníkové záznamy začínají 19. července odjezdem z Prahy.⁶¹

Většina prvních skautských družin a později oddílů⁶² vznikla v Praze, místě působnosti A. B. Svojsíka a střediska junáckého hnutí. Na konci roku 1912 bylo dle pamětníků v Praze kolem padesáti skautů, kteří se scházeli k družinovým schůzkám. Skautům ještě chyběly potřebné zkušenosti z praxe, informace o skautingu přebírali zvláště ze Svojsíkových *Základů junáctví*, později z *Dne v táboře junáků*. Chod družin zajišťovali chlapci samotní pod vedením jednoho staršího z nich, tzv. družinového rádce.⁶³ Někdy na ně na jejich žádost dohlíželi mladší učitelé.⁶⁴

První družiny byly zakládány také po Svojsíkových propagačních přednáškách v Benešově, Berouně, Domažlicích, Jičíně či Nymburku.⁶⁵ Družiny byly číslovány v rámci měst a vybíraly si jména podle živočichů po vzoru Baden-Powella.⁶⁶ V první polovině roku 1913 bylo pražských skautů již kolem tří set a před letními prázdninami v roce 1913 fungovalo devatenáct pražských družin. V jejich čele stáli kandidáti vůdcovství, později už vyškolení vůdci. Hendrychova družina byla dvanáctá v pořadí.⁶⁷ V červenci 1913 bylo registrováno ve skautském odboru Svazu spolků asi 500 skautů (450 studentů a 50 chlapců z řemeslného a obchodního dorostu).⁶⁸ Po letních táborech v roce 1913 došlo ke změnám ve složení jednotlivých družin – odešli zklamaní vůdci a chlapci, některé družiny se

⁶⁰ Plajner, R. cit. d. (pozn. č. 9), kap. 8.

⁶¹ Že autorovy záznamy začínají prvním dnem tábora, není tak samozřejmé, jak by se mohlo na první pohled zdát. Množství skautských táborových deníků či kronik popisuje také období tábora bezprostředně předcházející.

⁶² Ve skautské literatuře, která se zabývá počátky českého skautingu, se místy užívá slovo „oddíl“ i pro družinu. Pokud zde hovoříme o družině, máme na mysli menší skupinu junáků s družinovým rádcem nebo/i kandidátem vůdcovství či čerstvým vůdcem. O oddíle pak hovoříme v případě formální skupiny, která se skládá z více družin a jejich rádců a dohlíží na ni jeden vyškolený a osvědčený vůdce.

⁶³ Plajner R., cit. d. (pozn. č. 11).

⁶⁴ Srovnej např. *Činovník*, zvláštní číslo Jak jsme začínali... Průhled prvním desetiletím hnutí, 1946.

⁶⁵ Šantora, R. (ed.) a kol., cit. d. (pozn. č. 11).

⁶⁶ Srovnej Baden-Powell: *Skauting pro chlapce*, přel. Jiří Navrátil, Praha, Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum 2009, 2. vyd.

⁶⁷ Neznámý: In memoriam, *Junák* 2, 1916, č. 1, s. 14.

⁶⁸ Plajner, R., cit. d., (pozn. č. 9), příloha 51.

i rozpadly. V Praze vzniklo deset větších oddílů, které se složily z dřívějších družin. Původní číslování bylo zrušeno a oddílům byla přidělena čísla dle abecedního pořádku příjmení jejich vůdců.⁶⁹ Mezi vedoucími nových oddílů chyběli Jan Hořejší a Bořivoj Müller, kteří se rozhodli na podzim 1913 založit samostatné skautské sdružení Psohlavci.⁷⁰

Existující družiny se pro účely prvních letních táborů zpravidla slučovaly a přibírali se také noví zájemci z míst, kde ještě skauting nebyl zaveden. Ti byli přiřazováni do třinácti pražských skupin. Přijati byli téměř všichni přihlášení. O pořádání táborů se chlapci dovídali mimo jiné z propagačních letáků Svazu spolků⁷¹ nebo Spolku pro přestování her mládeže.⁷² Táborový program se měl dle Svazu spolků řídit příručkou *Základy junáctví*, leták rovněž odkazoval ke knize *Den v táboře junáků* pro seznámení s průběhem skautského tábora. Součástí výbavy každého chlapce měl být skautský kroj (postačoval neúplný) a další oblečení včetně náhradního, obuv a potřeby pro její údržbu, přikrývky na spaní, hygienické potřeby a kuchyňské náčiní, zápisník, plechová krabice na čaj či cukr, jehla a nit a velký batoh k uložení všech věcí. Svaz spolků žádal po rodičích zájemců informaci o délce pobytu hochů, rodiče také mohli uvést své preference ohledně místa táboření.⁷³

⁶⁹ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 9), kap. 8.; týž, cit. d. (pozn. č. 11), s. 105. Do této doby se udržela Dvojka a Pětka, oddíly hlásící se zvláště k svým dlouholetým vůdcům Jaroslavu Foglarovi – Jestřábovi a Jaroslavu Novákovi – Braťkovi.

⁷⁰ Šantora, R. (ed.) a kol., cit. d. (pozn. č. 20).

⁷¹ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 9), příloha 41 (fotokopie).

⁷² Herles, F., cit. d. (pozn. č. 16), s. 16.

⁷³ Plajner, R., cit. d., (pozn. č. 9), příloha 41 (fotokopie).

4 První letní tábory

Pod záštitou skautského odboru Svazu spolků⁷⁴ bylo v létě 1913 uspořádáno patnáct skautských táborů neboli kolonií. Tábořily většinou nesourodé skupiny o počtu 8–32 chlapců ve věku 10–18 let, junáci i nejunáci, chlapci z odlišného sociálního prostředí a studující na různých školách.⁷⁵ Táborové poplatky za cestu a stravu si však mohly dovolit jen rodiny, které jezdily na letní byty.⁷⁶ Délka táborů byla někdy měsíc i déle. Všichni tábořící kromě Svojsíka a účastníků jeho loňského tábora zažívali něco zcela nového. Vedoucí a chlapci si na sebe zvykali, za pochodu řešili různé problémy nebo nepochopení ze strany místních a chlapci se za pomoci svého vůdce učili, jak být dobrými skauty. Vůdce byl v ideálním případě jejich vzorem.

Na první vedoucí byly kladeny nemalé nároky, většina však svou roli zvládla a uspokojila Svojsíka při inspekci.⁷⁷ Ačkoli bylo vybavení táborů skromné, zhotovili skauti dané léto první stanovou podsadu, lehkou dřevěnou konstrukci pro tzv. áčko a přístavek pro stan z krajinek. Svou zručnost projevili také při stavbě šestimetrové dřevěné pramice, na níž několik z nich absolvovalo cestu z Kácova do Prahy. Tato událost je považována za mezník v historii vodního skautingu.⁷⁸

Dle Plajnera se tábory konaly na těchto místech pod vedením následujících vůdců: 1. u Potštejna⁷⁹ (Emil Beneš), 2. u Bláta u Sázavy (M. Vejborný),⁸⁰ 3. u Soběšína II (Václav Jelen), 4. u Soběšína I (Emil Pelunka),⁸¹ 5. u Pelíškova mostu u Kácova (Jan Pulkrábek), 6. u Plané (Bořivoj Müller), 7. u Netvořic (Alois Růžička), 8. u Pelhřimova (Julius Fediov), 9. u Kokořína I (Nebeský), 10. u Kokořína II (Václav Eliášek), 11. u Tymákova poblíž Rokycan (Jan Hořejší), 12. u Radimi na Jičínsku (František Šorejs), 13. pod Bradlcem u Jičína (Josef Hendrych),⁸² 14. hrad na ostrově v Dalmácii (Eduard Štorch [– Sachem]), 15. opět pod Lipnicí (A. B. Svojsík). Mezi ostatními tábory se vymykal Růžičkův, který byl určen pro obchodní praktikanty, a především Štorchův,

⁷⁴ Mimo Svaz spolků tábořil Miloš Seifert – Woowotana se svou berounskou družinou. O tom se zmíníme později. Konaly se také stálé i putovní tábory, které vedli členové učitelského sboru pro své žáky (Tamtéž, kap. 8.).

⁷⁵ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 102–103.

⁷⁶ Tamtéž, s. 80.

⁷⁷ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 9), kap. 8. Svojsíkovo hodnocení viz tamtéž, příloha 28.

⁷⁸ Plajner R., cit. d. (pozn. č. 11), 100–103. Blíže viz prameny, na něž Plajner odkazuje.

⁷⁹ Dříve se nazýval Potštýn nad Orlicí.

⁸⁰ Někdy bývá přejmenován na Výborného. K táboru se později připojil vůdce Jaroslav Novák se svou družinou. O něm se ještě zmíníme.

⁸¹ Opakovaně psán chybně jako Peluňka.

⁸² V jičínském nedobovém tisku uváděn vícekrát chybně jako Fendrych.

v němž tábořily celé rodiny.⁸³ Svojsíkův tábor v době jeho nepřítomnosti kvůli návštěvám v ostatních táborech a zařizování v Praze vedl Josef Včelák – Čmeli.⁸⁴ Vůdci těchto prvních táborů byli převážně učitelé a profesori, dále inženýři, úředníci nebo studenti vysokých škol, někteří z nich byli rovněž cvičiteli sokolského dorostu. Vedení tábora bylo dobrovolné a vůdci si na něj brali dovolenou. Místa pro táboření si vybírali sami,⁸⁵ tábory se zpravidla konaly v jejich rodném kraji nebo v pro ně blízkých lokalitách. Snáze tak získávali povolení majitelů pozemků k táboření či sběru dříví a přízeň místních, potřebnou zejména v prvních letech, kdy se toho o skautingu mimo větší města příliš nevědělo a lehce se o něm šířily různé fámy a předsudky.

K těmto prvním táborům se kromě Schlögelových textů dochoval deník Josefa Rösslera z tábora u Bláta u Sázavy pod vedením M. Vejborného (rodinný archiv) a materiály k pobytu rodin v družině Eduarda Štorcha (LA PNP, fond Štorch Eduard⁸⁶). Dále se zachovala táborová kronika berounské družiny Miloše Seiferta, jež nebyla součástí Svazu spolků. Autorem části zápisků je Václav Jelínek (LA PNP, fond Liga lesní moudrosti (nezpracovaný), kronika Děti Živěny 1912–1913). Tato skupina tábořila pod Plešivcem u Lochovic, inspirovala se přitom zejména Setonovým učením. Tábor probíhal po vzoru indiánského a staroslovanského způsobu života, skauti si zvolili kmenovou samosprávu a pojmenovali se Děti Živěny v rámci širšího společenství Zálesáckých junáků. Na táboře bylo také postaveno první teepee v Čechách. Je třeba zmínit, že průběh táborů obou skupin (ve Svazu spolků i mimo něj) se v prvních letech českého skautingu příliš neodlišoval. Seifert byl navíc proškolen Svojsíkem.

Další dobové skautské texty se mohou ještě dnes nacházet v osobních archivech i v hůře přístupných či nezpracovaných fondech různých institucí. Zápisník byl povinnou výbavou každého chlapce tábořícího v roce 1913,⁸⁷ vzniklo tedy jistě nemalé množství skautských textů. Hendrych například vedl k psaní deníku všechny chlapce ze své družiny. Schlögel uvádí, že denní zaznamenávání vlastních zážitků bylo jednou z táborových

⁸³ Plajner, R., cit. d., (pozn. č. 11), s. 97, 100. V tomto soupisu jsme rozepsali známé iniciály křestních jmen a opravili hláskoslovné a gramatické chyby u míst. Pokud se název místa proměňoval, uvádíme aktuální a dobový zmiňujeme v poznámce pod čarou.

⁸⁴ Břečka, B.: Kronika čs. skautského hnutí do roku 1990, Brno, Junák 1999.

⁸⁵ Plajner, R., cit. d., (pozn. č. 9), kap. 8.

⁸⁶ Zde zvláště rukopisy vlastní, poznámky a materiály o výchovné praxi: doklady, zápisníky a poznámky o pobytu v osadě Pašman a Ugljan v letech 1913–1914 s přípisky z r. 1923; rukopisy cizí, kolektivní cizí rukopisy: Krab. Tábornický časopis z r. 1913, č. 1–2. Krab je první skautský táborový časopis (Šantora [ed.] a kol., cit. d. [pozn. č. 20]).

⁸⁷ Plajner, R., cit. d., (pozn. č. 9), příloha 41 (fotokopie).

povinností,⁸⁸ tvořilo tedy součást výchovné metody vůdců. Psaní deníku všestranně rozvíjelo duševní stránku chlapců. Deník jim například dopomáhal v poznání sebe, druhých, přírody i kraje, v němž se vyskytovali, a jeho zvyklostí, odlehčoval od trápení, motivoval je k různým skautským činnostem a dodržování skautského zákona a zároveň fixoval nabyté zkušenosti a dovednosti. Skauti také měli více témat k táborovému ohni, někdy u něj i pasáže z deníku předčítali.⁸⁹

Tiskem⁹⁰ vyšly výňatky z deníku z tábora u Tymákova poblíž Rokycan pod vedením Jana Hořejšího (1914 v Ročence dorostu sokolského) a úvodní článek k deníku (1913 v Sokolských besedách), v němž nejmenovaný junák a zároveň dorostenec Sokola Pražského vzpomíná na tábor, všímá si kvalit skautingu a sokolství pro mládež a porovnává je mezi sebou. Nejmenovaný člen Hendrychova tábora věnoval krátkou vzpomínku svému vůdci po jeho skonu na válečném bojišti (1916 v Junáku). Mezi otištěnými texty nechybí ani články vůdců, jež seznamovali veřejnost s průběhem svých táborů, vlastními dojmy a zkušenostmi. Jedná se o texty Eduarda Štorcha – Sachema (1915 v Junáku) a Emila Pelunky (*Z minulosti a přítomnosti*, ed. J. Kepřta, 1919). Program tábora u Pelíškova mostu u Kácova pod vedením Jana Pulkrábka popsal a z hlediska své doktorské profese zhodnotil Čeněk Klika v přednášce *Názor lékaře na skautování* (1915, proslovena 5. 5. 1914).

Na první tábor s odstupem vzpomíná Jaroslav Novák – Braťka (1946–1947 v Junáku), který se později připojil se svou pražskou družinou k táboru M. Vejborného na Blatech u Sázavy, tábora, jehož se účastnil dříve zmíněný Josef Rössler. O prázdninách roku 1913 se zmiňují i Sláva Bursík, František Herles a vedoucí Václav Jelen (1946 ve zvláštním čísle časopisu Činovník s názvem Jak jsme začínali...). O průběhu táborů se lze leccos dozvědět i v člancích zaměřených na historii jednotlivých oddílů, zejména psaných pamětníky. Tyto texty vycházely ve skautských či regionálních tiscích a bývají hůře dostupné.

⁸⁸ R.

⁸⁹ Viz nejstarší skautské deníky.

⁹⁰ Nejedná se o úplný výčet, to ani nebylo naším cílem. Soustředíme se na letní tábory v roce 1913 a dobové texty, jejichž ústředním tématem byly tyto tábory. Úplné bibliografické údaje uvedených článků se nachází v seznamu literatury. O průběhu táborů se lze leccos dozvědět i v člancích o historii jednotlivých oddílů, zejména psaných pamětníky. Tyto texty vycházely ve skautských či regionálních tiscích.

Nejznámějším skautským deníkem z počátků českého skautingu i za jeho celou historii je táborový deník Jiřího Wolкера z roku 1916⁹¹ (časopisecky 1926–1927 v Skautu-Junáku, knižně posmrtně 1928), tiskem později vyšel i táborový beletrizovaný deník⁹² z roku 1917 (1954).⁹³ Wolker tehdy opět tábořil u Bratroňova s A. B. Svojsíkem, který se později zasloužil o knižní vydání deníku a napsal k němu úvodní slovo. Otištěna byla dále táborová kronika Sasanek z roku 1915, 1. oddílu skautek (2001, ed. M. Havlová). Zážitky ze skautských táborů pod berounským Plešivcem v letech 1916–1918 inspirovaly Jaroslava Nováka, vůdce Pětky, k napsání románu *Skautská srdce* (1921) z pohledu táborového nováčka. Jedná se o jeden z literárně nejhodnotnějších skautských románů. Novákova tvorba inspirovala později Jaroslava Foglara.⁹⁴

⁹¹ Tento tábor Schlögel navštívil už jako vůdce 1. pražského oddílu během putovního tábora. Svojsíka s jeho družinou nezastihl, protože byli na dvoudenním výletě. Setkal se však s Wolkerem, který byl pověřen hlídáním tábora (R). Srovnej LA PNP, f. Plajner Rudolf, rukopisy vlastní, Prázdninové tábory Jiřího Wolкера. Dostupné on-line: <http://data-krizovatka.skauting.cz/plajner/07/default.html> (cit. 1. 5. 2017).

⁹² Wolker v deníku užívá řadu stylových prostředků beletrie. Jak upozornil Bohuslav Hoffmann, deník má „podobu reflexivní básně v próze s výraznými pasážemi expresionistickými“ (Skautské deníky tři spisovatelů: J. Foglara, J. Wolкера a J. Zábrany, in *Česká literatura* 49, 2001, č. 3, s. 313).

⁹³ Pozornost oběma táborům věnoval Evžen Štáfl s Rudolfem Plajnerem ve studii Prázdninové tábory skauta Jiřího Wolкера (Plajner, R., cit. d., [pozn. č. 91]). Před několika lety také vyšla kniha Františka Drašnera s názvem *Jiří Wolker na Vysočině* (Havlíčkův Brod, Tiskárny Havlíčkův Brod 2005, Edice Vysočiny). V těchto dílech jsou kromě Wolkerových skautských deníků citovány jeho básně, články, korespondence a vzpomínky na něj související s jeho skautskými aktivitami. Ve studii jsou rovněž otištěny vzpomínky dalších táborových účastníků. Zmíněné texty bohužel tvoří většinu obsahu obou prací.

⁹⁴ Další publikovaná skautská literatura viz Koura, D.: *Skautská literatura. Encyklopedie skautské a příbuzné literatury*, 2015, on-line: <http://skautska-literatura.skauting.cz> (cit. 15. 5. 2017). Databáze vychází z bibliografie Nonni [Kleinwächter, A.]: *Skautská a příbuzná literatura československá a cizí. Pokus o bibliografii*, Brno: A. Piša 1938. Do soupisů nebyly zařazeny skautské články. Jejich bibliografie nebyla dodnes sestavena, chybí rovněž bibliografie jednotlivých skautských časopisů, např. Junáka.

Během zákazu českého skautingu byly skautské publikace vyřazeny z knihovny, některé i zničeny, jejich obstarávání je tedy někdy problematické až nemožné.

5 Hendrychův tábor

Skautský letní tábor⁹⁵ pod vedením třiatvacetiletého⁹⁶ učitele Josefa Hendrycha se konal 19. 7. – 7. 8. 1913,⁹⁷ tedy necelé tři týdny, v Českém ráji v lese pod zříceninou hradu Kumburk (642 m. n. m.). Ve skautské literatuře se opakovaně uvádí jeho umístění pod Bradlcem u Jičína, zříceninou hradu vzdáleného od Kumburku asi tři kilometry, v dějinách skautingu je přitom chybně zapsán jako „Bradlo“.⁹⁸ Místní o tábořících skautech mluvili jako o těch „z lesa vode Lháně“ (vesnice Lhán). Schlögel se tomu prvně podívoval, protože mu přišlo, jako by táborníky považovali za zvířata. Dle autorova plánu nočního pochodu se tábor nacházel severovýchodně od města Železnice.

V Českém ráji se téhož léta konal ještě jeden skautský tábor pod vedením inženýra Františka Šorejse, údajně u obce Radim.⁹⁹ Tábory od sebe byly vzdáleny asi půl hodiny chůze a obě skupiny spolu byly v kontaktu – Hendrychova družina tábořila první den na Šorejsově tábořišti, chlapci spolu také soutěžili. Šorejsovu skupinu jednou nazval Schlögel „hvězdáři“.

Tábořiště Hendrychovy družiny popsal jeden skaut z družiny jako „idylické lesní zákoutí“.¹⁰⁰ Schlögel se zmínil o borovém lese, ve kterém rostly i jedle. Před táborem se rozprostírala paseka a poblíž byla bažina, ke které se v noci chodily napít laně a srnky. Z tábora byl rozhled na „rozeklaný“ vrch Veliš, „homolovitý“ vrch Zebín s kaplí svaté Maří Magdalény a na vrch Loretu, dohlédnout bylo možné i na horu Ještěd, vrch Zvičinu a zříceninu hradu Trosky. Během táborového pobytu navštívili skauti v Českém ráji kromě nejbližších vesnic a zřícenin zmíněných hradů města Jičín, Železnice, Lomnice nad Popelkou či Turnov, dále horu Tábor s rozhlednou, Prachovské skály a Trosky.

⁹⁵ Informace o táboru a jeho průběhu čerpáme z autorových rukopisů – kroniky, zápisníku a rozhovoru. Viz LA PNP, f. Schlögel-Merzin Ferdinand, rukopisy vlastní, zápisníky, kronika, deníkové záznamy, vzpomínka, kronika a zápisník (dále jen K a Z2), R. V ostatních případech odkazujeme na patřičnou literaturu. Autor je přirozeně objektivnější v hodnocení v rozhovoru, tj. po dlouhém časovém odstupu. V denních záznamech a nejstarších vzpomínkách je zas nejbezprostřednější.

⁹⁶ Josef Hendrych se narodil 27. 1. 1890 v Ohrazenicích u Turnova chalupníkovi Josefu Hendrychovi a Františce, roz. Rakoušové. Srovnej Státní oblastní archiv Zámorsk, sbírka matrik Východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Přepře, okr. Semily, matrika narozených 1863–1890, sign. 5813. Dostupné on-line: <http://195.113.185.42:8083/000-05813.zip> (cit. 11. 6. 2017).

⁹⁷ Prázdniny tehdy začínaly v půlce července (Borovička, M. [ed.] a kol.: *Velké dějiny země Koruny české. Svazek XII. b, 1890–1918*, Praha, Paseka 2013).

⁹⁸ Srovnej neznámý, cit. d. (pozn. č. 67), Novák, Jar., cit. d. (pozn. č. 44); Břečka, B., cit. d. (pozn. č. 84), Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11).

⁹⁹ Srovnej Břečka, B., cit. d. (pozn. č. 84), Novák, Jar., cit. d. (pozn. č. 44), Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11).

¹⁰⁰ Neznámý, cit. d. (pozn. č. 67).

Český ráj nebyl na počátku 20. století protkán sítí upravených a dobře značených turistických tras, jak je tomu dnes. Přístup k některým památkám byl dobrodružnější a namáhavější, turisté bývali často odkázáni na pomoc místních. Teprve v letech 1879–1883 byly například opravovány a značeny první stezky v prachovském skalním městě. Zasloužil se o to zvláště profesor František Lepař, ředitel jičínského gymnázia a pozdější předseda jičínského odboru Klubu českých turistů, se svými studenty. Podporoval je přitom majitel Prachovských skal hrabě Ervín Schlik. V jejich snažení pokračoval zmíněný turistický odbor.¹⁰¹

Český ráj byl kraj Hendrychovi a Schlögelovi známý i blízký. Hendrych pocházel z obce Ohrazenice poblíž Turnova a v letech 1903–1910 studoval na jičínské reálce.¹⁰² Byl jedním z prvních horolezců v Prachovských skalách.¹⁰³ V roce 1907 založil s dalšími jičínskými studenty doposud existující Lezecký kroužek Prachov a začali s tajným výcvikem v oblasti Babince a u Mouřenína, protože provozovat horolezeckou činnost měli od školy zakázáno. Hendrych spolu s Josefem Kubínem z Kroužku vylezli jako první na Mnicha (Modlitbu skal) – jednu z nejvyšších skalních věží Císařské chodby – a zapsali se do vrcholové knihy. Po tomto prvním úspěšném pokusu následovaly mnohé další prvovýstupy a výstupy v Prachově i okolních skalních městech, ač studentům hrozily školní postihy a nepřáli jim ani místní hajní. Aktivita spolku byly narušeny 1. světovou válkou.¹⁰⁴

Schlögel měl v Českém ráji příbuzné. Jeho matka, teta i dědeček pocházeli z vesnice Úbislavice,¹⁰⁵ ležící poblíž skautského tábora. Prázdniny trávil s rodinou (otcem, bratry či tetou) na letních bytech ve vesnici Hrdoňovice nedaleko Trosek, Nové Pace či Jičíně. Do Jičína také jezdíval k babičce. Během těchto pobytů poznal místa jako Prachovské skály, zříceniny hradů Prachov a Trosky nebo horu Kozákov.¹⁰⁶ Znalost tohoto

¹⁰¹ Viz např. Scheybalová, J. – Karpaš, R.: *Český ráj na starých diapozitivech*, Liberec, RK 2007.

¹⁰² Procházka, V. – Beranová, J.: Češi a hory, in Bosák, E. – Beranová, J. (eds.), *Člověk přírodě – příroda člověku. Sborník ke 100. výročí českého organizovaného horolezectví*, Praha: Český horolezecký svaz – Tyršovo muzeum tělesné výchovy a sportu Národního muzea 1997, s. 23.

¹⁰³ Blíže viz Hendrych, J.: Z lezeckých tur v Čechách, in *Alpský věstník* 15, 1913, č. 4, s. 57–60, č. 6, s. 79–81.

¹⁰⁴ Petrůň, Z. – Kořátko, Z.: *Prachovské skály. Horolezecký průvodce*, Prachov, Lezecký kroužek Prachov 2007, s. 13–15. Zde je rovněž opis záznamu o výstupu na Mnicha, ovšem s Kubínovým podpisem namísto Hendrychova.

¹⁰⁵ Srovnej K (přednáška), Moravský zemský archiv v Brně, f. Gebauerová Antonie, základní informace. Dostupné on-line: <http://badatelna.eu/fond/16254/?q=gebauerov%C3%A1%20antonie> (cit. 10. 6. 2017).

¹⁰⁶ Srovnej K, Z1.

kraje prokazuje Schlögel ve svých textech. Bližší informace o navštívených místech jistě čerpal z místopisné nebo regionální literatury.¹⁰⁷

Dle Schlögelových vzpomínek v rozhovoru tvořilo táborovou družinu asi dvanáct skautů, jednalo se tedy o jeden z menších táborů.¹⁰⁸ Zhruba stejný počet chlapců byl přihlášený již v květnu. Schlögel si v zápisníku poznamenal, že tábor opustili dva hoši, druhý až na jeho konci, zápisník se však nedochoval vcelku. Dostáváme se tedy zhruba ke stálému číslu deset. Blíže viz momentky a skupinové fotografie otištěné roku 1913 ve Světozoru (viz Příloha 1).¹⁰⁹

Tábora se kromě Schlögela zúčastnil Kohout, další jména autor neuvedl – používá pouze obecná pojmenování jako „hoch“, „junák“ či dnes zastaralé „soudruh“. Jména nezmínil ani další chlapec z družiny ve vzpomínce na svého vůdce.¹¹⁰ O tábornících jsme se pokusili zjistit více na základě autorovy informace o podpisu družiny do pamětní knihy rozhledny na hoře Tábor, této knihy jsme se však nedopátrali.¹¹¹ Mezi účastníky tábora zřejmě výrazně převažovali chlapci z Prahy. Víme, že k sobě přibrali i jičínského studenta Zdislava Mazáčka – Trhana,¹¹² který byl jedním z prvních členů Lezeckého kroužku Prachov. Jičínská skauti s Hendrychem ani Šorejsem netábořili. Odjeli s jinými pražskými družinami – osm z nich s Emilem Benešem, zbylí čtyři s M. Vejborným.¹¹³

Účastníci tábora nocovali po dvou v darovaných vojenských stanech. Na tábořišti byly vyhrazené prostory pro vaření i sportovní aktivity. Vaření probíhalo první týden na polním roštu, později na polních jílových kamnech, které chlapci zhotovili. Postavili si také stůl. U kamen či stolu sedávali na polenech či kládách. Prostory cvičiště i kuchyně jsou patrné na fotografiích (viz Přílohy). Všimnout si můžeme také toho, jak se zde skladovalo dřevo, a dřevěné lávky, která umožňovala přístup do tábora přes malou rokli. Chlapci ji zbudovali po dvou týdnech tábora. Ke koupání využívali skauti nedaleký potok.

¹⁰⁷ K dobové literatuře o Českém ráji blíže viz Scheybalová, J. – Karpaš, R., cit. d. (pozn. č. 101), s. 2–6.

¹⁰⁸ Také Šorejsova družina byla malá (tma.: Historie Jičínského oddílu, in *Krakonoš* 50, 15. 5. 1932, č. 30).

¹⁰⁹ Na momentkách a skupinových fotografiích je proměnlivý počet osob, nejvýše jedenáct. Předposlední den tábora navštívil skauty profesionální fotograf z Jičína, kterého si družina objednala. Dle sledu Schlögelových záznamů vznikly fotografy snímky ještě před odchodem druhého chlapce z družiny. Schlögel se zároveň zmiňuje o tom, že si tyto fotografie nechal na památku. Fotografie, kterou věnoval jiříkovským skautům, je totožná se snímkem ze Světozoru vpravo od popisku a zároveň zachycuje obdobnou situaci jako vedlejší otištěný snímek. Shoduje se také fotografie z archivu Skautského institutu s otištěným snímkem umístěným uprostřed (viz Přílohy). Vše nasvědčuje tomu, že autorem zmíněných fotografií je jičínský profesionál. Potvrzuje se nám také Schlögelův odhad počtu chlapců.

¹¹⁰ Neznámý, cit. d. (pozn. č. 67).

¹¹¹ Není vyloučeno, že se kniha nachází v soukromém vlastnictví, mohla však být i během více než sta let zlikvidována.

¹¹² Drozen, J.: Nahlédnutí do historie jičínských skautů, in *Jičínský deník* 16, 2. 8. 2007, č. 178, s. 6. Dostupné on-line: http://jicinsky.denik.cz/kultura_region/jicin_skautici20070801.html (cit. 10. 6. 2017).

¹¹³ Srovnej Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 209–210.

Protože byl příliš mělký, protrhli jeho hráz, zaplavili louku a vytvořili si tak nádrž. Na stejném místě si také prali oblečení.

Potraviny a případný materiál k výstavbě obstarávali chlapci v okolních vesnicích, případně ve vzdálenějším Jičíně. Něco k jídlu jim také darovala kartouzská trestnice nebo venkované jako odměnu za pomoc při žních či z vlastní dobroty. Někteří z nich se domnívali, že skauti musí strádat hladem. Chlapcům nechyběly domácí chléb nebo mléko, dle Svojsíka¹¹⁴ nejdůležitější potrava pro mládež. Není zřejmé, kam chodili skauti pro pitnou vodu. Se svolením lesmistra (zaměstnance vyšší lesní služby) sbírali chlapci dříví v lese a káceli zde také suché stromy. Víc toho k táboření nebylo potřeba.

Kromě tábornických a polních prací byly na programu junácké hry, cvičení a koupání, nácvik různých dovedností, kreativní činnosti, menší i větší výlety do okolí či sezení u táborového ohně se zpěvem národních a lidových písní nebo vůdcovou recitací veršů. Tábor pravidelně navštěvoval správce panství a lesmistr. Do tábora také dle zápisníku zavítal profesor jičínského gymnázia Gotthard Smolař¹¹⁵ a jistý dr. Kramář, snad Oldřich Kramář, Smolařův bývalý kolega, nebo někdo z jeho rodu. Gottharda Smolaře poznáváme na jedné z fotografií (blíže viz Příloha 1). Ke konci tábora poctil skauty dle rozhovoru svou návštěvou A. B. Svojsík. Chlapci mu předvedli, co se naučili, a Svojsík byl spokojen.

S dalšími dospělými se chlapci seznamovali během výletů. Popis jejich chování dosvědčuje, jak byl zpočátku vnímán nový způsob trávení volného času městské mládeže na venkově, kde o něco déle přetrvávaly některé stereotypy o skautingu a předsudky k němu.

Údiv místních vzbuzoval skautský kroj (široký klobouk uvázaný pod krkem, šátek na krku, košile, krátké kalhoty, podkolenky a bambusová hůl, případně opasek s nožikem),¹¹⁶ který pro ně byl něčím neznámým a okázalým. Schlögel v rozhovoru vzpomíná, že se někteří lidé v prvních letech skautingu okrojovaným chlapcům smáli, dívali se na ně s pohrdáním, pokřikovali na ně a nevyhýbali se ani nadávkám. Pohoršovaly tehdy především skautské krátké kalhoty. „Ve městě i na venkově pokřikovali na nás a venkovské babičky se dokonce před námi křižovaly. Vždyť jsme patřili mezi

¹¹⁴ Svojsík, A. B., cit. d. (pozn. č. 24).

¹¹⁵ Gotthard Smolař (1863–1926) byl středoškolský učitel, botanik, mineralog a turista.

¹¹⁶ Viz fotografie v Přílohách a Schlögelovy kresby v skautském zápisníku a kronice.

„neznabohy“, měli jsme „chlupatý nohy a kolena“, byli jsme označeni na „haňbule“ a „sviňáky“, kteří nevědí bujností, co mají dělat, zmiňuje například Plajner.“¹¹⁷

Otázky a pochybnosti vesničanů přinášelo i samotné táboření. Jedna stařena se například Schlögela vyptávala, proč skauti z Prahy zavítali až sem a co tu dělají. To, že tábořili i za deště, spali na zemi a sami si vařili, v ní vyvolávalo spíše soucit. Překvapená byla ze Schlögelova vyjádření, že chlapci dělají vše dobrovolně a ještě rádi a s počasím se sžili. Jednoho starce také zaskočilo, kolik toho skauti během pobytu sní.

Malý počet junáků na prvních tábořích obnášel dle Plajnera to, „že všichni byli tak říkajíc stále ve službě, neměli dost volného času a mohli být proto rozmrzelí“.¹¹⁸ Jak je zřejmé ze Schlögelových záznamů, práce bylo v táboře a jeho okolí stále dost, každý se zaměstnal. Na chlapce přirozeně přicházela dříve řada s nákupy, vařením či hlídkami. Schlögel zároveň jako jeden ze starších zastával těžší úkoly a dohlížel na úkony jiných. Práce byla údajně namáhavá a chlapci bývali unavení a hladoví. Na takové úkoly nebyli ze školního roku zvyklí. On sám si však zároveň uvědomoval, že je práce pro organismus zdravá. Je třeba podotknout, že toho na chlapce bylo někdy naloženo více záměrně. Jednalo se o Hendrychovu pedagogickou metodu. „„Já to dobře vím, že snad vás více namáhám než třeba! Ale pochopte a nezlobte se na mne, chci z vás vychovat jen dobré a inteligentní skauty, budoucí vůdce táborů, jak jsem to slíbil našemu milovanému náčelníku, A. B. Svojsíkovi!““ cituje Schlögel vůdce.¹¹⁹ Fyzický nápor dolehl na Schlögela během nočního pochodu, který následoval po odpolední a večerní výpomoci Schlögela a pár dalších hochů na poli. Nepříznivou situaci nesl statečně, uměl si poradit a vše dobře dopadlo. Pocit křivdy a nedostatku vůdcova zájmu a pochopení v něm do dalších dní nepřetrval.

Potíže ze začátku tábora způsobila odlišná očekávání chlapců. Mnozí se těšili na pravou romantiku a dobrodružství, které zachycovaly dobrodružné romány a cestopisy a jež zřejmě rozrostly dále v jejich představách. Hendrychova družina však postupně zjišťovala, že skauting je ve skutečnosti hlavně „pracnou školou života“.¹²⁰ Chlapci byli překvapeni vůdcovou důsledností a nekompromisností v plnění zadaných pracovních úkolů a dodržování stanovených pravidel. Jeho údajná umíněnost chlapce někdy až rozladovala. Schlögel také zprvu hůře nesl Hendrychovu starostlivost, jeho zapálení pro skauting

¹¹⁷ Rozhovor s bratrem náčelníkem Dr. Rudolfem Plajnerem, in *Činovník*, zvláštní číslo Jak jsme začínali... Průhled prvním desetiletím hnutí, 1946, s. 5.

¹¹⁸ Plajner, R., cit. d. (pozn. č. 11), s. 102.

¹¹⁹ R.

¹²⁰ Tamtéž.

a zvýšenou aktivitu při vymýšlení programu. Vůdcovu starostlivost zdůraznil i další chlapec z družiny: „[P]atřil nám ve dne v noci a matka vlastní nemohla býti pečlivější a něžnější, než byl on.“¹²¹ Přes počáteční překážky se nakonec chlapci se svým vůdcem sblížili.

Také vztahy mezi chlapci nebyly ideální, jak už to v kolektivu mládeže bývá. Skautům se nelíbila Schlögelova záliba ve sběru léčivých bylin, posmívali se mu kvůli ní a dali mu přezdívku „baba kořenářka“. Nepříjemnosti Schlögelovi způsoboval zvláště jeho spolubydlící, který mu například snědl nasbírané ostružiny, ač se jako ostatní chlapci zavázal k tomu, že se jich ani nedotkne. Někteří chlapci také zřejmě vyžadovali více pozornosti a vůdcovy náklonnosti. Chování jednoho z nich například Schlögel odůvodňuje jeho snahou zalíbit se vůdci. Ten se však, jak víme z jeho pronesených vět citovaných v Schlögelově rozhovoru, snažil být nestranný. Zmíněné mrzutosti nebyly závažné a Schlögelovi znatelně nekazily tábor. Jeho texty svědčí o tom, že se mu zde velmi líbilo. Na konci tábora už se s ostatními těšil na další společný letní tábor na stejném místě.

Josef Hendrych se po prázdninách věnoval své učitelské profesi v Turnově a nemohl tedy vést pražský oddíl. Chlapci z jeho tábora byli přiděleni do velkého 1. pražského oddílu pod vedením inženýra Emila Beneše. Z plánů ohledně dalšího Hendrychova letního tábora sešlo kvůli jeho horolezeckému zranění. V létě 1914 se tak skauti účastnili početného Benešova tábora u Svaté Barbory poblíž Jindřichova Hradce.¹²² Josef Hendrych pak narukoval a roku 1915 padnul ve válce.¹²³ Na místo Hendrychova tábora se Schlögel podíval roku 1918 během putovního tábora s pražskými skauty, které vedl. Uctili zde památku Josefa Hendrycha. Schlögel zároveň dodává, že většina účastníků prvního tábora za války narukovala a neměl o nich žádné zprávy. Jak se později dozvěděl, čtyři z nich padli na frontě.¹²⁴ Z války se vrátil odborný učitel Zdislav Mazáček a zasloužil se o oživení jičínského skautingu v letech 1919–1920 po vybidnutí Bohuslava Řeháka, spoluzakladatele první skautské družiny v Jičíně a mimo jiné účastníka Benešova letního tábora v roce 1913.¹²⁵

¹²¹ Neznámý, cit. d. (pozn. č. 67), s. 14. Ladění tohoto textu je zčásti dáno jeho žánrem nekrologu.

¹²² Blíže viz denní záznamy a vzpomínky v Schlögelově kronice.

¹²³ Josef Hendrych patřil k 2. praporu polních myslivců, 4. rotě a měl hodnost praporčíka. V září roku 1915 byl raněn (*Verlustliste ausgegeben am*, 17. 9. 1915, č. 268, s. 4. Dostupné on-line: <http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=9830342> [cit. 10. 6. 2017]). Válečnému zranění zřejmě později podlehl.

¹²⁴ R.

¹²⁵ Drozen, J., cit. d. (pozn. č. 112). Blíže viz Řehák, S. [= B.]: Skautský sbor jičínský, in Mann, F. (ed.), *Jičín. Město Valdštejnovo*, Praha, F. Mann 1934, Knihovna národohospodářských informací, sv. 11, s. 74–79.

6 Deník a vzpomínky

Skautský deník si Schlögel vedl na táboře. Do deníku pravidelně psal i kreslil dle pokynů Hendrycha. Svojsíkova představa o obsahu skautských dokumentů byla následující: „Do zápisníku poznamenávají si hoši počasí, popis cesty, uražené distance, zvláštnosti krajiny, návštěvy památných míst, továren, pozorování zvířat, a ptáků, načrtávají si tam mapky a. t. d.“¹²⁶

Podobu Schlögelova deníku neznáme. K dispozici ve fondu LA PNP máme dva autorovy rukopisné opisy denních záznamů: 1. rukopis tužkou v zápisníku s autorovým označením „denní krátké záznamy“ a přípisem „dle originalu“, 2. rukopis perem v kronice označený jako „denní záznamy“ a „opis z denníku“. V úplnosti se dochovaly pouze záznamy v kronice, v zápisníku chybí dvě strany ze čtyř paginovaných. Oba rukopisy jsou v podstatě čistopisy. V zápisníku autor později korigoval pravopis a ojedinělá přehlédnutí. Větším zásahem jsou pouze nedůsledné opravy několika datací. V kronice Schlögel korigoval jen nepatrné množství přehlédnutí vzniklých při opisu.

Jak napovídá autorovo označení, zápisy v kronice jsou rozsáhlejší, nejedná se však o pouhé doplnění či rozvedení údajů v zápisníku. Často jsou některé informace uvedeny jen v zápisníku, nebo jen v kronice. Mezi jednotlivými zněními jsou hláskoslovné, lexikální i stylistické rozdíly.

Kdy vznikaly jednotlivé záznamy, nevíme. Zdá se, že některé bezprostředně, jiné s lehkým časovým odstupem. V deníku nalezneme zmínky jako „dnes“, „tento/dnešní den“, nebo naopak „toho dne“, „tenkrát“. Závěr zápisu z 26. 7. o počasí zachycuje aktuální přítomnost, u záznamu z 23. 7. zas zjišťujeme, že musel být psán o něco později či následně upravován, protože v něm autor předjímá, co se stalo tři dny nato.

V deníku je odkazováno ke třem rozsáhlejším textům. Jedná se o příhodu Potkání, dále o neznámý text Na poli, jenž by chronologicky předcházel před vzpomínkou Noční výlet (k oběma blíže dále) a nepojmenovaný text o výletě do Prachovských skal a na Trosky. Ten v kronice nenalezneme, cesta na Trosky přes Prachov je však popsána v místopisné přednášce Napříč „Českým rájem“ z roku 1914, kterou autor vytvořil údajně na základě svých zápisníků. Mísí v ní zážitky z předchozích prázdninových pobytů v tomto kraji i z Hendrychova tábora. Schlögel čtenáře přednášky provádí z Jičína na Trosky a zpět. Skautského tábora se týkají dvě pasáže textu. O vesnici Hrdoňovice zmiňuje, že zde

¹²⁶ Svojsík, A. B., cit. d. (pozn. č. 24), s. 342.

se skauty procházel kolem domu, ve kterém strávil jedny prázdniny. V roce 1913 však bohužel zjistil, že dům vyhořel. Po druhé skautskou výpravu připomíná na Troskách. Vzpomíná, jak s několika skauty zlezl obtížně přístupnou věž Pannu. K tomu je jistě vedl jejich vůdce-horolezec. „Vane tam veliký vítr a při pohledu dolů vás chytá závrať,“ vybavuje si Schlögel své vrcholové dojmy.¹²⁷

Schlögelovy skautské vzpomínky se dochovaly ve dvou rukopisech. Jedná se o: 1. rukopis tužkou v zápisníku s kresbami tužkou, 2. rukopis perem v kronice s plánkem a vlepenými kresbami tužkou nebo perem s popisky „z denníku“. Také tyto rukopisy jsou v podstatě čistopisy. Autorovy pozdější drobné opravy se kromě zjevných přepisů týkají hláskosloví a pravopisu. Na několika místech také Schlögel lehce upravil stylistiku. Do vzpomínek v kronice zasahoval méně.

V zápisníku nalezneme vzpomínky z tábora s názvy Potkání, Noční výlet a V špatné náladě. Původně jich bylo zřejmě víc, v zápisníku totiž chybí několik paginovaných stran. Uvedené příhody se až na jednu (V špatné náladě) vyskytují v kronice. Mezi jednotlivými zněními jsou opět hláskoslovné, lexikální i stylistické rozdíly a některé bližší informace jsou uvedeny pouze v jednom znění. V kronice je rovněž rozvedeno několik pasáží. Kronika obsahuje oproti zápisníku navíc texty Do kraje chudoby, Letní noc, Koření (pouze fragment kvůli vystřižené obrazové příloze), V bouři, Poslední táborový oheň a Skautský slib. Schlögel pro některé z nich užívá označení „příhody“ nebo „vzpomínky“. První čtyři vzpomínky spolu s denními záznamy tvoří celek s názvem Obrázky ze skautské kolonie a podtitulem R. 1913, text Poslední táborový oheň je umístěn za přednáškou Napříč „Českým rájem“ a Skautský slib je posledním textem kroniky nazvané *Z mých cest a vzpomínek skautských*.

Název Obrázky ze skautské kolonie odkazuje k oblíbenému žánru obrazů/obrázků ze života (někdy rovněž pod názvem črty), vzpomínkám či reálným příběhům postihujícím charakter určitého místa. Prostor Schlögelova díla je konkretizován přímo v názvu. V širším měřítku se týká i lokality Českého ráje. Ve slově „obrázky“ je rovněž naznačen autorův tvůrčí postup – výběr několika událostí z většího množství. Záměrná selektivnost a fragmentárnost je patrnější v názvu celé kroniky ve znění *Z mých cest a vzpomínek skautských*. Autor v něm zároveň sděluje, že byl přímým účastníkem všech popsanych událostí.

¹²⁷ K (přednáška).

Vzpomínky v zápisníku nejsou datované, v kronice naopak povětšinou jsou, u některých také autor formou datace či slovního opisu uvedl, k jakému dni tábora se vztahují. Datována je rovněž jedna vlepená kresba. Chybějící datace prožitých událostí lze alespoň přibližně určit na základě informací uvedených v textech či v denních záznamech. Táborové příhody Schlögel začal psát již v jeho průběhu s několikadenním odstupem, další texty vznikly v září, poslední po více než roce. Ve všech tak vypráví o blízké minulosti. Řazení vzpomínek v kronice se neřídí ani chronologií prožitých událostí, ani chronologií dle vzniku textů.

Ze zmíněných informací a po bližším porovnání textů v zápisníku a kronice je zřejmé, že se novější znění denních záznamů i vzpomínek nachází v kronice. Odchyly mezi zápisníkem a kronikou v této práci nezachycujeme. Vztahovat se budeme dále pouze ke znění poslední ruky, tedy deníkům a vzpomínkám z kroniky a vzpomínce V špatné náladě ze zápisníku.

Se Schlögelovými skautskými texty jsme v předchozí kapitole pracovali jako s historickým pramenem, nyní si budeme všimát jejich literárních kvalit. Upozorňovat nebudeme na pravopisné, grafické a gramatické chyby a stylistické nedokonalosti vzpomínek (opakování totožných slov či slov se stejným základem, případně jejich spojení, nebo neadekvátnost ve vyjádření), které jsou dány autorovým mládím (psal je ve věku 14–15 let). Naším záměrem také není porovnávat vyprávěná a prožitá fakta.

Denní záznamy se týkají chodu tábora. Převažují v nich stručné popisy toho, co Schlögel který den zažil – se skauty, nebo sám. Záznamy nemají povahu táborové kroniky. O činnostech dalších skautů se autor zmiňuje tehdy, pokud se odehrávaly v jeho okolí a mohl tak mít o nich přehled. Co se událo v době jeho pochůzek nebo denních hlídek, můžeme jen odhadovat.

Více pozornosti je věnováno počasí a stravě, zároveň také Schlögelovým pochůzkám a skautským výletům. Schlögel uvádí, jak se počasí během dne proměňovalo a jaký vliv mělo na průběh tábora. Popisuje, jaké emoce v něm některá uvařená nebo darovaná jídla vyvolaly, zmiňuje vlastní kuchařské pokusy nebo hodnotí večeři, kterou skauti dostali jako odměnu za práci na poli. U pochůzek a výletů zaznamenává vlastní jména obcí, jež navštívil, a účel cesty. Kudy vedly Schlögelovy kroky se však povětšinou nedozvídáme. Krajo­vý místopis přibližuje autor v záznamu o výletu na horu Tábor. Seznamuje nás s její polohou i historickým významem a uvádí, co je vidět z místní

rozhledny. Tyto skutečnosti rozvádí později v zmiňované přednášce Napříč „Českým rájem“.

Schlögel se dále v zápisu zaměřuje na náročnější tábornické stavby (budování místa na koupání či stavbu kamen). Informuje nás zvláště o tom, co skautům činilo při výstavbě či jiných pracích potíže: „Bylo vedro, takže se pot z nás jen lyl. Práce byla velmi namahavá. Vše nám stěžovalo bodláčí, takže za několik hodin naše ruce byly do krve rozedrány. [...]“ Z táborového života zaznamenává i ty skutečnosti, o kterých se příliš nechce šířit: „Tuto štafetu, přiznávám se, jsme prohráli na celé čáře s tou čokoládou. [...]“ Pokud denní program probíhal podle vůdcova plánu, nemá potřebu se o tom rozepisovat. Opakování táborových činností reflektuje také v autorské zkratce: „Zbytek dne prožili jsme obvykle. [...]“

Události v deníku členů autor dle denních dob, záznamy tak mají stejnou strukturu. V případě delších cest a Schlögelových nočních hlídek bývají uvedeny bližší časové údaje. Věty často začínají slovem vyjadřujícím denní dobu. Záznamy jsou psány většinou v 1. osobě množného čísla času minulého, případně v jednotném čísle, dle toho, jestli Schlögel mluví za celou družinu, o níž mluví jako o „naší“, nebo pouze za sebe. Do popisu událostí vstupuje místy autor ze své současnosti, aby sdělil čtenáři osobní fakta („Já zde krajinu dobře znám, [...]“), vyjádřil své přesvědčení („nikdy nezapomenu“), rozvedl v následné závorce uvedené údaje („s druhou družinou [pana inž. Šorejse, který tábořil asi o ½ hod dále]“) nebo nás informoval o svých tvůrčích záměrech a zdůraznil, co z prožitých událostí považuje za důležité („Cestu tuto napíšeš v souvislosti jiné. Pouze nutno zaznamenati, [...]“).

Skautské vzpomínky seznamují čtenáře s táborovými událostmi. Oproti deníku jsou barvitější a plastičtější. Schlögel je zároveň autorem, hrdinou těchto textů. Vzpomínky jsou soustředěny k osobě Schlögela, jeho tehdejším pocitům, myšlenkám, představám či postřehům. Ten je účastníkem i svědkem zobrazených událostí. Všimá si krás a zvuků přírody, počasí a jeho změn, místopisu nebo vzezření, chování a jazyka vesničanů či dalších skautů. Texty je možné rozdělit do dvou skupin. Jedna část se týká převážně táborového pobytu mezi skauty (aktivit v táboře a okolí), druhá spíše koloritu Českého ráje a způsobu života místních.

Vzpomínky jsou psány většinou v 1. osobě jednotného čísla času minulého. V rámci textů bývá dodržována časová posloupnost. Pro zrychlení děje užívá autor výrazy jako „tu“, „za nedlouho“ nebo „po chvíli“. V některých vzpomínkách zpřítomňuje

uplynulé okamžiky za pomoci přítomného času. Mezi přítomným a minulým časem pak přechází, někdy i v rámci několika vět: „Tu uslyšel jsem za sebou kroky. Ohlédnu se a spatřím starce, ještě dosti statného, který nesl na rameni kosu.“ V těchto případech s tzv. dramatickým přítomným časem dociluje autor většího napětí, podpořeného často příslovcem „tu“ v předchozí větě. Přítomný čas užívá autor dále pro popis toho, co mívá na táboře ve zvyku: „Stojím obyčejně opřen o jedli ve své pláštěnce“ (za noční hlídky), nebo u typických táborových situací: „Na našem srubu vaří se večere. Každý se těší, má hlad, po denní, dosti namahavé, ale však zdravé práci. Mléko, čokoláda, nebo „Srbská pečeně“ libě zavání mezi táborem.“

Pro rovinu vyprávění (ve které se vypráví) je příznačný přítomný nebo občasný minulý čas. Vypravěč místy z odstupů komentuje a hodnotí proběhlé děje: „Tejd', když o té věci přemýšlím, myslím, že nebýti té svěží noci letní bych věru býval nedošel“, „Jak krásné byly ty hlídky noční za noci hvězdnaté. Ty jsou snad nejkrásnější s celého života skautského!“ Pro vypravěče jsou charakteristické výrazy citového zaujetí. Častá jsou stavová citoslovce („ó“, „běda“), ukazovací zájmena, jakostní/kvalitativní přídavná jména, někdy stupňovaná („úchvatný“, „velebný“ i expresivní „čarovný“), modální částice („snad“, „pravda“) a vykřičníky za slovy či na konci vět. Vypravěč bývá okouzlen noční oblohou nebo výhledy na kraj. Některé své pozitivní zážitky paušalizuje – zmiňuje, co je pro něj nejkrásnější v rámci určité množiny prvků, případně co pro něj zřejmě nejkrásnějším zůstane i dále. Poutá ho zvláště pohled na Trosky. „Na duši působí tak velebně, až dech se zastaví,“ píše například, jindy je dokonce oslovuje a promlouvá k nim: „Ty hrade posvátný! Vedne jak v noci kdo na tě pohlédne omámí se tvou krásou.“¹²⁸ Vypravěč také v textu Letní noc s množstvím básnických popisů krajiny vyzdvihuje tělesné přednosti a mateřské pudry laní a srnek. Trápí ho, že často bývají terčem střelců, což svědčí o jeho lásce k přírodě a zvířatům: „A byvše zde ruka vražedná, brzo by je proměnila v bezduché mrtvoly a odňala by jim bezstarostný, krásný život v přírodě. Neudělal by to ten člověk! Jen kdyby je viděl za té noci letní, ty matky jak milují svá mlád'ata, zajisté by nebyl hoden vyslati kulku vražednou!“

V přítomném čase přibližuje Schlögel čtenáři své tehdejší dojmy: „[K]dyž naň hledíš, nevidíš větší krásy nad něj, a máš jej za nejkrásnější z celého světa.“. Někdy se vyjadřuje i k formě vlastního zápisu (např. „Dlužno ovšem připomenouti, že se těmto našim kuchařským extraktům trochu vismívám, [...]“), případně tematizuje samotný

¹²⁸ Láska k této zřícenině přetrvávala Schlögelovi do dospělosti. V autorově fondu jsou doklady o tom, že Trosky považoval za jednu z nejkrásnějších světových staveb.

proces vybavování si (např. „tehdy jak vzpomínám“). Na proces chronologického vypravování, zdánlivě ústního, upozorňuje autor v souvětí v budoucím čase: „No! nebudeme se dále šířit skoumáním [...] a budu pokračovat tam kde [...]“ (v první větě je výjimečně užit autorský plurál). Utváření textů je reflektováno rovněž v závěrečné formulaci „konec“ u dvou vzpomínek.

Vypravěč vstupuje do textu ze současné perspektivy také v pasážích, ve kterých se zamýšlí nad tím, co by se mohlo stát, či kde doplňuje informace jemu samotnému dobře známé. U starší vzpomínky ve vzpomínce nás například seznamuje s tím, že v Českém ráji dříve pobýval se svým otcem, v době tábora již zesnulým, jinde v závorce zas o umístění kotle na vaření. Kromě samotných textů komentuje autor své zážitky v poznámce či vysvětlivce pod čarou nebo v popisku obrazových příloh. Za textem Koření se vyjadřuje k jeho záměru – zachytit výsek minulosti, který by jinak zůstal zapomenut (jednomu ze základních důvodů a cílů memoárové literatury), a díky tomu informovat druhé o něčem, co by pro ně mohlo být užitečné. Ve stejném textu také používá poznámku pod čarou pro vysvětlení významu jednoho slova. Popisek obrazové přílohy k textu Noční výlet zas shrnuje a hodnotí vykonanou cestu.

Autor dokáže postihnout atmosféru konkrétní chvíle, ať jde o parné poledne, stav před bouřkou nebo příchod noci. Všimá si toho, jak počasí působí na přírodu, zachycuje pohyb větru, barvu mraků, intenzitu svitu slunce, měsíce a hvězd nebo zvuků, které se kolem něj rozléhají: „Bylo parno. Slunce stálo vysoko na obloze a vysílalo své žhavé paprsky na vyprahlou půdu. Květiny smutně věšely své hlavy. Hmyz líně se pohyboval vzduchem. Větérek nevanul, vzduch byl těžký a vše stálo nehnuto.“ Jelikož se více událostí popisovaných v textech odehrálo podvečer, večer či v noci, převažují v autorových popisech slova vyjadřující odstíny či proměny světla a sílu zvuků nebo jejich charakter („bělavý“, „matné světlo“, „šedý“, „šerý“, „šeřit se“, „černý“, „temno“, „tmavý“, „blikavý“, „zářit“, „stříbrná zář“, „ozářený kmitavým světlem“, „dohasínat“, „tišina“, „tichý“, „mlčící“). Autor také zejména v textu V bouři registruje škálu zvuků, ovlivněn zřejmě svým studiem hudby a hrou na klavír. Zmiňuje praskot, „táhlé“ rachocení, šumění nebo stromovou „hru pochmurné písně“.

Schlögelovy texty dále přibližují čtenáři tehdejší prostředí Českého ráje. Autor uvádí vlastní jména okolních obcí či vrcholů, které lze spatřit z tábora. Zmiňuje, jaký charakter má tamní krajina, nebo popisuje vybavení jedné venkovské světnice. Seznamuje nás také s životem místních, zvláště tří starých vesničanů, jež poznal během výletu se

skauty či pochůzek – s prostou a empatickou přadlenou, vitálním a rázným mužem, který jde sekat na pole, a milou ženou sbírající bylinky (o ní toho nelze říci více, protože se nedochovala výrazná část textu, v němž se zmínka vyskytuje). Schlögel nejprve popisuje jejich vzezření („spatřím starce, ještě dosti statného, který nesl na rameni kosu. Na hlavě měl šírák a oděn byl v žlutou kamizolu, která mu splývala až po kolena“) nebo svůj první dojem („když jsem viděl, že má něco v zástěře myslel jsem že jest to nějaká ‚kuchařka‘“). Během rozhovoru si všímá jejich chování, pohledu a gest. Z nich místy odhaduje, jak se cítí nebo co si právě myslí: „Poslední slova zůstala mu v ústech. Stařec sklopil hlavu a díval se k zemi. Z jeho tváře vyčetl jsem, že jej něco trápí. [...]“ Schlögel se zajímá o práci a zájmy vesničanů a jejich každodenní život. On jim zase odpovídá na otázky ohledně skautingu a táboření v přírodě. Od muže se také dozvídá o jeho osudu nebo historii kraje.

Promluvy osob v přímé řeči či převzaté do řeči polopřímé jsou ponechány v jejich původní jazykové podobě, včetně nářečních specifik a individuálních odchylek. Jazyk vesničanů tak dotváří místní kolorit a zároveň blíže charakterizuje jednotlivé postavy. Ty se nevyhýbají hovorovým výrazům („táto“), expresivům („ty kluci prušácký“) nebo perifrázím („za boha živího“). Časté jsou u nich prvky obecné češtiny – v hláskosloví *y/i* místo spisovného *é* („krásnýho“), dvojhláska *ej* namísto spisovného *y* po tvrdých souhláskách („prej“), protetické *v-* („vodpoledne“) a vypuštěné *j* na začátku slova („dete“), v morfologii jednotná koncovka *-ma* v instrumentálu plurálu („rancema“). Vesničané Schlögelovi vykají či onikají, on jim vyká.

Český ráj spadá do centrální části severovýchodočeské nářeční skupiny, lokality zmiňované v Schlögelových textech se nachází v tzv. Kubínově Podkrkonoší, na území, kde spisovatel Josef Štefan Kubín sbíral místní lidové pohádky, pověsti či příběhy, které následně použil ve svých národopisných, dialektologických či beletristických dílech (*Lidové povídky z českého Podkrkonoší* ad.).¹²⁹ Blízkého vztahu Českého ráje ke Krkonošům si byl vědom i Schlögel, o první vesničance například mluví jako o „horské ženě“. V promluvách vesničanů v Schlögelových vzpomínkách nalezneme typický prvek severočeského nářečí – slovesa 4. třídy zakončená v 3. os. pl. na *-ej* namísto *-í* („vařej“ × rovněž středočeské „viději“), dále rysy shodné pro severočeské a středočeské nářečí – zkrácenou samohlásku *í* („rozbijel“) a naopak emfatické dloužení („příjdu“). Prvky nářečí

¹²⁹ Blíže viz Urbanová, S.: heslo Josef Štefan Kubín, in Příbáň, M. a kol.: *Slovník české literatury po roce 1945*, on-line: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=727> (cit. 5. 6. 2017), aktualizace 28. 9. 2006.

se ojediněle vyskytují i v přímé řeči vypravěče, který se zřejmě chce přiblížit jazyku místních. Užívá severovýchodočeské „Pámbu“ v pozdravu nebo severočeský i středočeský nominativ-akuzativ „hoši“.

Jazyk vypravěče mimo přímou řeč je spisovný a bez hovorových výrazů. Mezi ostatními vzpomínkami se vymyká text V špatné náladě, v němž nalezneme hovorové výrazy jako „kápnout na to“, obecně české „mlíko“ nebo „nalejt“ a slangové „essálek“, na příznakovost posledních dvou slov přitom Schlögel upozorňuje za pomoci uvozovek. Jinde v témže textu také explicitně tematizuje neobvyklost svého vyjádření: „velice velmi velký (odpusťte, že užívám biblické mluvy)“. Slova, jejichž význam by nemusel být čtenáři známý, objasňuje přímo ve vzpomínkách v závorce za daným výrazem či jednou v poznámce pod čarou. V textech se nachází velké množství zdobnělin, někdy i familiárních, kterými dává vypravěč najevo účast a zaujetí. Vyskytují se zvláště ve vzpomínce Do kraje chudoby. Schlögel v ní po „cestičce“ došel do „chudicčké vesničky“ s nízkými „domky“ a řadou „zahrádek“. Blíže popisuje jednu „světničku“ bez „obrázku“, ve které u „okénka“ sedí „chudičká stařenka“. Zdobněliny užívá místy také pro přírodní jevy nebo některé předměty, což je přirozené pro písemný projev chlapců zhruba v jeho věku.

Ve Schlögelových vzpomínkách nalezneme také řadu básnických prostředků, převážně při popisu přírody v textech Noční výlet a Letní noc, jako básnických přirovnání, metafor včetně personifikací, metonymií včetně synekdoch, metaforických a metonymických přívlastků či exklamací. Autor užívá i několik pleonasmů, řečnickou otázku nebo již dříve citovanou apostrofu Trosek.

7 Inventář osobního fondu

Literární archiv Památníku národního písemnictví

CZ630000020

inventář

archivní pomůcka č. 1345

NAD č. 1504

Schlögel-Merzin Ferdinand

(1899–1983)

časový rozsah fondu: [1864]–[1998]

Zpracovala:

Tereza Sudzinová

Praha 2017

I. Dějiny původce archivního souboru

Preferovaná forma jména: Schlögel-Merzin Ferdinand

Typ preferované formy jména: jméno, pod nímž je entita nejvíce známá

Variantní/paralelní formy jména: Schlögel Ferdinand (vlastní jméno), Schlögl Ferdinand, Schlegel Ferdinand, Schlögel-Merzin Abd el Kerim (muslimské jméno), Schlögl-Merzin Ferdinand; Schlögel F., Schlögl F., Schlogl F., Schlegel F., Schlögl-Merzin F. (zkratky); F. S., F. Sch. (šifry)

Datum narození: 1899-02-19

Místo narození: Lehnice (Polsko)

Datum úmrtí: 1983-03-06

Místo úmrtí: Jiříkov (Česko)

Datace působení původce: (viz data narození a úmrtí)

Stručná charakteristika: básník, prozaik, dramatik, autor cestopisných přednášek, cestovatel, archeolog, vynálezce, skautský vůdce

Životopis:

Ferdinand Schlögel se narodil 19. 2. 1899 v polské Lehnici (tehdy součástí Německa) otci Ferdinandu Schlögelovi (staviteli pian) a matce Antonii, rozené Gebauerové (dceři obchodníka). Měl dva mladší bratry – Jana a Vincence, rodiče spravovali pražskou rodinnou hudební firmu Schlögl a spol., po otcově smrti v roce 1910 pouze matka. Schlögel navštěvoval státní českou reálku na Starém Městě, v letech 1914–1918 pražskou Československou obchodní akademii. Zároveň soukromě studoval hudbu a hru na klavír. Roku 1913 vstoupil do skautského hnutí a za války převzal vedení 1. pražského oddílu, později vedl 22. pražský oddíl. V sedmnácti letech se seznámil s Eduardem Štorchem,

který ho zasvětil do archeologického výzkumu. Po maturitě žil střídavě v Praze a Hradci Králové. Roku 1920 se s československou delegací zúčastnil 1. světového jamboree v Londýně.

Dvacátá a třicátá léta strávil převážně v zahraničí, zejména v jihozápadní Asii a severní Africe. V Itálii studoval antickou a jeskynní archeologii. Archeologický výzkum prováděl v Egyptě (s Jaroslavem Petrbokem), Makedonii a jako stipendista Orientálního ústavu v Malé Asii. Roku 1922 vedl s Petrbokem černomořskou výpravu převážně bývalých skautů do Bulharska. Zde stanovali necelé dva měsíce nedaleko Varny a navštěvovali památky. Téhož roku podnikl Schlögel cestu z Káhiry do Asuánu. Jako zástupce a koncesionář etiopských dolů na slídu v Dire Dawa v letech 1924–1928 získal v roce 1926 finance k expedici z Alžíru napříč Saharou k hranicím Súdánu s cestovatelem Janem Rod. Holzmannem. Roku 1928 pomáhal Petrbokovi s archeologickým výzkumem v Palestině na planině poblíž města Tel Aviv (v dnešní Izraeli), později podnikl společně s ruským archeologem a kameramanem Iljou Zaidlerem nebezpečnou výzkumnou cestu do Transjordanie (dnešní Jordánsko) a Hidžázu (součástí Saudské Arábie). V sinajské poušti našli dvě jeskyně s pravěkými kresbami. Roku 1930 pracoval Schlögel jako sekretář a jednatel pražského turistického Klubu přátel Orientu na vykopávkách v Agrigentu a Syrakusách na Sicílii či Krétě. V roce 1933 vedl spolu s německým cestovatelem Adolfem Herrem německo-československou filmovou expedici hamburského Land-Filmu do Afriky. Kvůli nesjízdnosti terénu a politickým obtížím projeli pouze Španělsko a Maroko. Členové expedice byli v Maroku zadrženi pro podezření ze špionáže (prokázána byla u Němců) a následně krátce vězněni. Část natočeného materiálu nešťastnou náhodou shořela po vzplanutí stanového tábora ve Španělsku, další byl zlikvidován policií. Během povolené přestávky při přesunu policejním autem do Tetuánu (v tehdejší Španělském Maroku) objevil Schlögel se svým spolucestovatelem Josefem Schmidtem pravěké naleziště nedaleko vesnice Dar Chaoui. Nález věnoval mj. pražskému Národnímu muzeu. Schlögel přijal pravděpodobně roku 1935 druhé příjmení Merzin po hedžáském šejchovi Hadži Taharovi Merzinovi, který mu v Arábii zachránil život. Roku 1936 konvertoval k islámu, aby si zajistil bezproblémový přístup do některých zemí. Téhož roku procestoval bulharské Rodopy, Libanon, Sýrii a Irák. Navštívil také opět Španělsko, z něhož za občanské války prchl do Jugoslávie a později do Soluně. V ní byl načas uvězněn pro podezření se styku s komunisty a v roce 1937 jmenován členem německo-československé filmové expedice do Himalájí pod vedením H. J. Rubehna. Schlögel ovládal arabštinu

a považoval se za znalce Palestiny. O svých cestách informoval veřejnost ve svých přednáškách v Čechách i zahraničí, doprovázených vlastními diapozitivy. Ve třicátých letech byly pořádány Klubem přátel Orientu. V letech 1933–1935 publikoval v českém tisku básně inspirované cestovatelskými zážitky. Roku 1935 mu vyšla první básnická sbírka *Ambra* zásluhou F. X. Šaldy. Téhož roku působil Schlögel jako odpovědný redaktor ilustrované kulturní a cestopisné revue *Oasa*, kterou vydával Klub přátel Orientu.

Za okupace bydlel s Konstantinem Bieblem v Praze, později s ním a dalšími umělci pobýval v Libníči u Českých Budějovic. Roku 1939 mu byla gestapem zabavena jeho druhá sbírka *Ale zítra...* (1938). Gestapo ho navštívilo vícekrát a během prohlídek mu zabavilo některé doklady a korespondenci. Roku 1944 byl také krátce zadržen v souvislosti se spisovatelem a redaktorem Jaroslavem Kratochvílem. Od roku 1943 byl členem Syndikátu českých spisovatelů a hudebních skladatelů.

Na doporučení ministra informací Ivana Olbrachta byl roku 1945 jmenován národním správcem továrny na klavíry August Förster a výroby klaviatur Hermann Stamnitz v Jiřikově u Rumburku, v němž strávil zbytek života. Obě národní správy byly po stížnostech odvolány o rok později. Roku 1947 podal Schlögel patent Kulér (vynález šestipedálového klavíru), v roce 1949 zhotovil závažovou klávesnici Maraton. V 60. letech se s Vincencem Plachým snažili uplatnit své vynálezy v oblasti zemědělství, strojírenství či obuvnictví.

Roku 1948 zdědil Schlögel větší obnos po bratrovi Vincenci (†1946), spolumajiteli rodinné firmy Schlögel a spol., což mu umožnilo stát se spisovatelem z povolání. Roku 1950 se podruhé oženil s Dánkou Evou Annemarií Olsenovou. Byl členem Komunistické strany Československa, ze které byl roku 1950 vyloučen po opakovaných konfliktech s místní organizací KSČ a okresními funkcionáři KSČ kvůli kritice režimu. Důsledkem toho bylo také předvolání k odvodu do pracovního tábora, špatné kádrové posudky, domovní prohlídka Státní bezpečnosti či nevydání cestovního pasu do USA v roce 1956. Od roku 1953 pracoval jako administrativní pracovník Výkupního podniku Rumburk, později jako noční hlídač ve Šluknově. Roku 1964 odešel do důchodu, k tomu si přivydělával v Uhelných skladech v Rumburku. V letech 1969–1971 pobíral tvůrčí stipendium Českého literárního fondu. Zemřel 6. 3. 1983 v Jiřikově na katar průdušek. Pochován byl tamtéž. Na jeho hrobě byla roku 2016 odhalena pamětní deska 217. klubu oldskautů ze skautského střediska Úsvit Děčín.

Ferdinand Schlögel se přátelil se spisovateli Aldou (Alexandrem Hořejším), Konstantinem Bieblem, Jindřichem Hořejším, Jiřím Karáskem ze Lvovic či Jindřichem Teuchnerem. Dále také s výtvarníky Václavem Maškem a Zdeňkem Sklenářem, hudebními skladateli Aloisem Hábou nebo Václavem Kálíkem či zakladatelem českého skautingu Antonínem Benjaminem Svojsíkem.

Několik autorových básní bylo otištěno v letech 1933–1936 v českém tisku. Autorovi vyšlo šest básnických knih, všechny pod příjmením Schlögel-Merzin: Ambra. Básně z Orientu (1935, bibliofilie), Ale zítra... (1938), Bakchický jazz (1939, bibliofilie pouze v jednom výtisku pro autora), Černá růže (1940, bibliofilie pouze v jednom výtisku pro nakladatele Josefa Portmana), Amoroso. Básně o lásce a pro lásku (1946) a Chopin a klavír (1948, v tiráži 1947). Překlady některých jeho básní do arabštiny či francouzštiny byly údajně zveřejněny v zahraničním tisku. Autor rovněž zmiňuje, že bylo v Londýně provedeno jeho filmové zpracování Jezdec z Toleda (1929). V roce 1948 měl vyjít jeho lyrický cestopis Kámen od Rosetty, z toho však sešlo. Zvažoval také vydání dalších básnických sbírek a opakovaně se neúspěšně pokoušel o publikaci beletrizovaných vzpomínek Ladička a klíč (zájem projevíly Čin, Melantrich či Artia). Značná část jeho tvorby tak zůstala v rukopise. V jeho díle převažují exotická, milostná a hudební témata. Některé jeho nevydané divadelní hry a básně jsou poplatné komunistickému režimu.

Další vztahy a události: –

Autor záznamu: Sudzinová Tereza

Zdroje informací:

Prameny:

Archiv Národního muzea, fond Registratura Národního muzea, oddělení pravěku a starověku (dopis autora).

LA PNP, fond Československý spisovatel – nakladatelský archiv, doklady nakladatelské (lektorské posudky na autorovy rukopisy).

Rozhovor s Evou Poborskou.

Literatura:

Grimm, Antonín: *Tiskař Josef Portman. Soupis jeho díla*. Památník národního písemnictví, Praha 1972.

Färber, Vratislav: Ferdinand Schlögel-Merzin. In: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, 4/I.* Academia, Praha 2008, s. 113–114.

Oasa 1, 1933.

Vopravil, Jaroslav Stanislav: *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře (anagramů, kryptonymů, značek, jmen původních, přijatých, dvojitych, polatinštilých atd.).*

Státní pedagogické nakladatelství, Praha 1973, s. 1177.

II. Dějiny archivního souboru

Dějiny archivního souboru:

Před převzetím do archivu byla pozůstalost v držení rodiny – u manželky Evy Schlögel v Berlíně a její sestřenice Zdenky Novákové v Lysé nad Labem. Písemnosti byly po předání částečně utříděny a byl k nim vytvořen akviziční soupis.

Přímý zdroj akvizice:

Pozůstalost po Ferdinandu Schlögelovi věnovala do sbírek Literárního archivu Památníku národního písemnictví jeho žena Eva Schlögel 24. 6. 1998. Událo se tak na základě autorovy poslední vůle. Jednalo se o sedm kartonů a dvě dřevěné krabice s diapozitivy a fotografickými deskami. Archiválie byly zaevidovány pod přír. č. 101/98. Později věnovala archivu několik materiálů Eva Poborská, dcera sestřenice autorovy ženy. Celkem čtyři rukopisy byly zaregistrovány pod přír. č. 34/2013 a 2/2014, drobné jednotliviny pod přír. č. 12/2017.

III. Archivní charakteristika archivního souboru

Archivní charakteristika archivního souboru:

Osobní fond Ferdinanda Schlögela-Merzina (1899–1983) postihuje celé autorovo tvůrčí období. Obsahuje převážně rukopisy či archiválie vztahující se k jeho literární tvorbě nebo cestám. Dominantním jazykem fondu je čeština, některé jednotky či jejich části jsou psány v angličtině, arabštině, asyrštině, francouzštině, latině, němčině, perštině, ruštině, srbštině, španělštině a turkotatarštině. Ve fondu nebyla provedena skartace.

Způsob uspořádání:

Fond byl uspořádán podle schématu používaného v LA PNP pro osobní fondy:

1. Doklady

1.1 vlastní

1.2 rodinné a cizí

2. Korespondence vlastní

2.1 přijatá

2.1.1 osoby

2.1.2 korporace

2.2 odeslaná

2.2.1 osoby

2.2.2 korporace

3. Korespondence rodinná a cizí

4. Rukopisy vlastní

4.1 poezie

4.2 próza

4.3 divadelní hry

4.4 přednášky, pracovní materiály k přednáškám, vzpomínky na cesty, články, překlady, rozhovor

4.5 zápisníky, kronika, deníkové záznamy, vzpomínka

5. Rukopisy cizí

6. Tisky a výstřižky

6.1 vlastní

6.2 o původci fondu

6.3 cizí

7. Fotografie

7.1 cesty do zahraničí

7.2 ostatní

8. Varia

Pravidla zpracování jednotky popisu:

Fond byl zpracován podle Pokynů pro zpracování archivního materiálu v Literárním archivu PNP (Praha 2013). Tyto pokyny vznikly na základě požadavků vzešlých ze Základních pravidel pro zpracování archiválií (vydal Odbor archivní správy a spisové služby MV, Praha 2013, 2. revidované vydání 2015), která jsou v platnosti od 1. 5. 2013.

Budoucí přírůstky:

Předpokládat lze nejvýše drobné přírůstky fondu. Zbylé písemnosti Schlögela-Merzina z bytu jeho ženy vyhodil její opatrovník při vyklízení bytu.

Odkazy na příbuzné dokumenty, archiválie a pomůcky pro vyhledávání:

Několik autorových kreseb je v držení rodiny. Menší množství jeho archiválií se nachází v různých fondech LA PNP. V Divadelním ústavu v Praze je uložen společný rukopis divadelní hry Ferdinanda Schlögela-Merzina a Věry Jedličkové s názvem Jubileum.

Fyzický stav archivního souboru:

Většina fondu je v dobrém fyzickém stavu. Několik jednotek má potrhané, roztržené či zašpiněné listy. Jedna archiválie je narušená slanou vodou. V horším stavu jsou některé fotografické snímky či desky z důvodu dřívějšího nevhodného uložení či fyzického poškození (napadení škůdci, prasklé sklo). Na významnější poškození upozorňujeme u příslušných jednotek popisu.

IV. Tematický popis archivního souboru

V popisu archiválií bylo jednotně užito autorovo vlastní jméno. Materiály vztahující se k cestám Ferdinanda Schlögela ve 20. a 30. letech, zvláště k Německo-československé filmové expedici, lze nalézt v různých oddílech fondu.

Doklady vlastní seznamují s autorovým životem v období jeho dospělosti. Jsou to osobní doklady, legitimace či úřední dokumenty, ve značném množství pouze v xerokopii. Část archiválií souvisí s autorovými cestami – cenný fragment cestovního listu mj. na první mezinárodní jamboree v Londýně, cestovní pas, různé doklady k Německo-československé filmové expedici do Afriky nebo osvědčení o konverzi k islámu. Dochovaly se také doklady ke Schlögelově zaměstnání v národní správě firmy August Förster v Jiříkově u Rumburku. Další doklady vypovídají o autorových aktivitách v Jiříkově a okolí a problémech s místními komunisty. Z hlediska jeho vynalézání jsou podstatné doklady k patentu Kulér. V dokladech rodinných a cizích nalezneme údaje o rodu Schlögel a usnesení zaměstnanců jiříkovského podniku Totex.

Veškerá korespondence zabírá pouze jeden karton. Oddíl korespondence přijaté tvoří většinou jednotlivé dopisy, dopisnice či navštívenky. Rozsáhlejší je pouze korespondence Schlögelova blízkého přítele Jindřicha Teuchnera (18 kusů), většinou nedatovaná. Převažuje korespondence od spisovatelů, hudebních skladatelů, literárních či hudebních historiků a kritiků, nakladatelství a divadel, jejichž předmětem je Schlögelovo literární dílo, často hodnocení zaslaných rukopisů. Další korespondence korporací se týká autorova vyloučení z KSČ v roce 1950 a jeho vynálezů.

Korespondence odeslaná osobám čítá jen nepatrný počet archiválií rodině, dvěma redaktorům a nezjištěnému příteli. Za pozornost stojí dopis adresovaný matce z londýnského jamboree a koncept dopisu nezjištěnému příteli o smrti Konstantina Biebla. V odeslané korespondenci korporacím se objevují KSČ, Český literární fond, Svaz československých spisovatelů nebo instituce a firmy jako Ministerstvo automobilového průmyslu a hospodářských strojů a Výzkumný ústav zemědělských strojů, u nichž se Schlögel společně s Vincencem Plachým pokoušel v 60. letech uplatnit své zlepšovací návrhy.

Korespondence rodinná a cizí obsahuje jednotlivé dopisy. Z hlediska autorovy biografie je důležitý dopis rodičů informující o Schlögelově narození, pro seznámení s jeho

vynalézáním dopis Ministerstva energetiky Ministerstvu všeobecného strojírenství s přiloženými dopisy.

Nejvýznamnější a nejrozsáhlejší je oddíl rukopisů, který zabírá necelých 8 kartonů. Obsahuje množství nevydaných děl z celého autorova tvůrčího období – básně, básnické sbírky, prózu, dramata či cestopisné přednášky, někdy v několika verzích. Rukopisy jsou většinou bez datace a bývají doprovázeny autorovou adresou, seznamem zveřejněného díla, různými autorskými poznámkami a ohlasy převzatými z přijaté korespondence, mnohdy dochované ve fondu, či lektorských posudků Československého spisovatele. Součástí dvojsvazkových beletrizovaných vzpomínek Ladička a klíč je obrazová příloha, k některým cestopisným přednáškám je přiloženo recitační pásmo či soupis diapozitivů. V pododdílu s přednáškami se dále nacházejí články, vzpomínky a překlady související se Schlögelovými cestami a rozhovor o počátcích skautingu, v posledním pododdílu zápisníky a kronika Z mých cest a vzpomínek skautských vztahující se zejména k jeho výletům a prázdninovým pobytům v dětství a dospívání.

Nejvíce položek čítá pododdíl básně, v němž byly k jednotlivým dílům přiřazeny i identifikované básně z konvolutu básní. Diapozitivy a fotografické desky k cestopisným přednáškám Cesta do Arabie a Žena v Orientu byly přiděleny do oddílu fotografie.

V rukopisech cizích nalezneme lektorský posudek Aloise Háby na knihu Ladička a klíč, záznamy hudebních skladeb autorova otce Ferdinanda a Otto M. Heitzmanna, článek Schlögelova spoluvynálezce Vincence Plachého, zápisník Otilie Janouškové s vlastními texty a výpisky z četby a zápisník nezjištěného s výpisky z beletrie a poznámkami z přírodních věd.

Tisky a výstřižky byly rozděleny na tři části – vlastní, o původci fondu a cizí. Oddíl vlastní obsahuje výstřižky otištěných básní a některé autorovy vydané knihy. V oddílu o původci fondu jsou shromážděny ohlasy na autorovo dílo a články o jeho cestách a dobrodružném životu, dále zajímavé tisky k cestopisným přednáškám či vícejazyčné tisky a výstřižky k Německo-československé filmové expedici do Afriky. Mezi tisky cizími převažují díla předních českých básníků první poloviny 20. století či překlady knih prokletých básníků. Některé publikace a mapy vypovídají o Schlögelových cestovatelských zájmech. Důležité jsou přitom jeho přípisky a značení na vytržených listech z knih s mapami Arábie.

Fotografie sestávají ze dvou pododdílů s názvy cesty do zahraničí a ostatní. Mezi fotografiemi z cest se nacházejí diapozitivy a fotografické desky k cestopisným

přednáškám *Cesta do Arabie* a *Žena v Orientu* zobrazující převážně místní obyvatele a významné stavby, několik fotografií z Německo-československé filmové expedice do Afriky nebo jednotlivé snímky pořízené během autorových pobytů v zahraničí ve 20. a 30. letech, mj. z cesty napříč Saharou k hranicím Súdánu s Janem Rod. Holzmannem v roce 1926.

Fotografie ostatní obsahují portrétní a průkazové fotografie Ferdinanda Schlögela v průběhu let. Schlögel je dále na některých skupinových fotografiích či momentkách zachycen s rodinnými příslušníky, spolužáky, přáteli či známými.

Oddíl varia zahrnuje autorovy kresby (další jsou součástí zápisníků či kroniky), náčrty k vynálezům nebo dřevěné krabice, v nichž byly při převzetí pozůstalosti uloženy diapositivy a fotografické desky.

V. Záznam o uspořádání archivního souboru a sestavení archivní pomůcky

Zpracovatel jednotky popisu: Sudzinová Tereza

Datum popisu: 2016–2017

Prameny a literatura: viz Zdroje informací

Seznam použitých zkratk:

bm – běžný metr

č. – číslo

EJ – evidenční jednotka

ev. jed. – evidenční jednotka

fsd – fotografické desky

fsn – fotografie na papírové podložce

jin – jiné

kar – karton

kre – kresba

ks – kus

KSČ – Komunistická strana Československa

LA PNP – Literární archiv Památníku národního písemnictví

ll – list

map – mapa

mj. – mimo jiné

MV – Ministerstvo vnitra

NAD – Národní archivní dědictví

op. – opus

poř. č. – pořadové číslo

přír. č. – přírůstkové číslo

rkp – rukopis

roč. – ročník

s. – strana

s. d. – sine dato (bez data)

strojop. – strojopis, strojopisný

tip – tisky po roce 1800

ukl. č. – ukládací číslo

vl. jm. – vlastní jméno

=> – v korespondenci označuje vztah odesílatel (pisatel) => adresát

Název archivní pomůcky:	Schlögel-Merzin Ferdinand (1899–1983)
Časové rozmezí archivní pomůcky:	[1864]–[1998]
Počet evidenčních jednotek zpřístupněných archivní pomůckou:	334 (39 rkp, 9 kar, 14 tip, 4 map, 47 fsn, 215 fsd, 4 kre, 2 jin)
Počet jednotek popisu, které lze na základě archivní pomůcky zpřístupnit:	251
Rozsah archivní pomůckou zpřístupněných archiválií:	1,5 bm (14 archivních kartonů)
Stav archivní pomůckou zpřístupněných archiválií ke dni:	12. 7. 2017
Zpracovatel archivního souboru:	Tereza Sudzinová
Archivní pomůcku sestavil:	Tereza Sudzinová
Počet stran archivní pomůcky:	
Archivní pomůcku schválil:	Tomáš Pavlíček

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
CZ630000020//1504	[1864]-[19			1
Název archivního souboru: Schlögel-Merzin Ferdinand (1899-1983)	98]			
EJ (počet a druh):				
39 rkp				
9 kar				
14 tip				
4 map				
47 fsn				
215 fsd				
4 kre				
2 jin				
Jazyk: angličtina, arabština, asyrština, čeština, francouzština, latina, němčina, perština, ruština, srbština, španělština, turkotatarština				
1				2
Doklady				
1/1				3
vlastní				
1/1//1				
vysvědčení na odchodnou z Československé akademie obchodní v Praze, 1 ks (2 ll)	1918	1 kar	k1	4
1/1//2				
cestovní doklady	1920-1936	kar	k1	5
fragment cestovního listu s vízy vydaného 18. 8. 1920 v Praze, 1 ks (2 ll)				
cestovní pas se záznamem o přidělu valut vydaný 6. 8. 1936 v Praze, 1 ks (9 ll popsaných)				
cestovní lístek z 21. 8. 1936, 1 ks (1 ll)				
fyzický stav: cestovní list roztržený				
k cestovnímu pasu přilepeny ústřížky peněžních poukázek, 3 ks				
1/1//3				
seznam pražských i zahraničních adres, 2 ll	1920/1939	kar	k1	6
1/1//4				
doporučující dopisy z Urmie v Persii (dnešního Íránu) včetně výstřížků ukázek různých písem, 2 ll	1931	kar	k1	7
nalepené na dvou papírech				

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
1/1//5 doklady k Německo-československé filmové expedici do Afriky účastníci: Adolf Herr, Heinz Mieklei, Josef Pumperka, Ferdinand Schlögel, Josef Schmidt, Vlasta Rozbořil popsané navštívěny, 3 ll (3 ks) doporučující dopisy, 3 ll (3 ks) smlouvy, 5 ll (2 ks) žádost Místokonzulátu Československé republiky v Málaze na Automovil club de Espana o poskytnutí informací o zákonech a dopravní policii Ferdinandu Schlögeli, 1 ll zpráva o tom, že Ferdinand Schlögel překročil hranice španělského Maroka ve voze značky Renault, 1 ll žádost Adolfa Herra na Ministerstvo zahraničních věcí o zahájení žaloby proti francouzské vládě ohledně náhrady škody utrpěné během expedice a zpráva účastníků expedice o problémech v Maroku včetně dat, 5 ll fyzický stav: poslední doklad potrhaný, část jedné strany utržená	1933	kar	k1	8
1/1//6 Autoklub Republiky československé v Praze legitimace hospodářského člena s průkazkou členství z roku 1933, 1 ks průkazka hospodářského členství z roku 1935, 1 ks	1933-1935	kar	k1	9
1/1//7 plná moc k pověření filmového operátora H. Justuse Rubehna k účasti na Německo-československé filmové expedici na Mount Everest, 2 ll fyzický stav: na spodním kraji natržený	1936	kar	k1	10
1/1//8 osvědčení Muslimské náboženské obce pro Československou republiku o konverzi z katolické víry k islámu z 19. 8. 1936, 1 ll	1936	kar	k1	11
1/1//9 kopie frontispisu a titulního listu knihy Ale zítra... s přilepeným lístkem o zabavení gestapem z 13. 9. 1939, 1 ll	1939	kar	k1	12
1/1//10 kopie legitimace Syndikátu českých spisovatelů a hudebních skladatelů, 3 ll (2 ks)	1943	kar	k1	13
1/1//11 strojopisná poznámka o zabavení části dokladů a korespondence při domovní prohlídce gestapa v roce 1944, 1 ll	1944/1983	kar	k1	14

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
1/1//12 doklady k působení ve firmách August Förster, továrna na piana, pianina a harmonia, a [Hermann] Stamnitz, výroba klaviatur v Jiříkově pověření Ústředního svazu československého průmyslu v Praze o zjištění stavu a potřeb firmy August Förster a jeho kopie, 2 ll (2 ks) kopie pověření Ministerstva průmyslu k prozatímnímu vedení firmy August Förster spolu s Aloisem Válkem a Jar[oslavem] Hejzlarem, 1 ll výměr Ministerstva průmyslu o zavedení prozatímní národní správy firmy August Förster a jmenování Ferdinanda Schlögela, Aloise Válka a Jar[oslava] Hejzlara národními správci, 1 ll protokoly o vystěhování následujících zaměstnanců firmy August Förster: Jan Kade, Rudolf Klacek, František Liesel, Richard Porsche, 4 ll (4 ks) seznam věcí z bytu, které vrátil Ferdinand Schlögel, národní správce firmy August Förster, 1 ll opis seznamu prodaných nástrojů firmy August Förster, 2 ll kopie zprávy Místního národního výboru o odvolání národního správce firmy Stamnitz a jmenování Josefa Pracha novým prozatímním správcem, 2 ll (2 ks)	1945-1946	kar	k1	15
1/1//13 konvolut denních protokolů národní správy firmy August Förster, továrna na piana, pianina a harmonia v Jiříkově z července 1945 - března 1946, 252 ll k záznamu z 22. 8. 1945 přilepen opis dopisu přílohy: související protokoly, seznamy, opisy dopisů, 30 ll	1945-1946	kar	k1	16
1/1//14 pověření Městského národního výboru v Jiříkově ve věci dohledu při odsunu Němců do sběrného tábora ve Šluknově, 1 ll	1946	kar	k1	17
1/1//15 kopie potvrzení Místního národního výboru v Jiříkově o členství ve výboru a členství a předsednictví v kulturní a školské komisi v Jiříkově u Rumburku, 1 ll	1946	kar	k1	18
1/1//16 finanční doklad za tisk knihy [Amoroso. Básně o lásce], 1 ll	1947	kar	k1	19
1/1//17 doklady k patentu Kulér potvrzení o podání patentové přihlášky z 25. 8. 1947, 1 ll pamětní list o rozdělení finančních zisků mezi Ferdinanda Schlögela, majitele patentu, a Aloise Válka, ředitele firmy Scholze ve Varnsdorfu, 1 ll posudek klavírního oddělení Státní konzervatoře [hudby] v Praze, 1 ll	1947-1952	kar	k1	20
1/1//18 kopie potvrzení Syndikátu českých spisovatelů o členství a spisovatelské činnosti, 1 ll	1949	kar	k1	21
1/1//19 kopie oddacího listu s Evou Annemarií Olsenovou, 1 ll	1950	kar	k1	22

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
1/1//20				
doklady k obvinění z neoprávněného provozování výtěžné činnosti nález od referátu Okresního národního výboru v Rumburku, 1 II odvolání Ferdinanda Schlögela adresované Okresnímu národnímu výboru v Rumburku, 1 II rozhodnutí o amnestii od referátu Okresního národního výboru v Rumburku, 1 II na rubu odvolání dopis předsednictvu Svaz československých spisovatelů z roku [1952]	1952-1953	kar	k1	23
1/1//21				
zápis Výkupního podniku v Rumburku z jednání o přearžení z funkce administrativního pracovníka oddělení do funkce nočního hlídače ve Šluknově, 1 II	1958	kar	k1	24
1/1//22				
životopisné poznámky, 1 II	1968	kar	k1	25
1/1//23				
rozhodnutí komise pro veřejný pořádek Městského národního výboru v Jiřikově o slovním napadení tajemníka výboru, 1 II	1970	kar	k1	26
1/1//24				
kopie soupisu fondu, 1 II	1970/1998	kar	k1	27
1/1//25				
účty, 1 II	1977-1978	kar	k1	28
1/1//26				
kopie poslední vůle, 1 II	1979	kar	k1	29
1/1//27				
doklady k úmrtí kopie úmrtního listu vydaného Městským národním výborem v Rumburku, 1 II kopie jiné podoby úmrtního listu vydaného Městským národním výborem v Rumburku s rukopisným přípiskem z roku 1989, 2 II	1983	kar	k1	30
1/2				31
rodinné a cizí				
1/2//1				
Schlögel Vincenc (pradědeček) kopie opisu výtahu z matrik, části knihy rodové a hesla Schlegel z Ottova slovníku naučného, 2 II	1900/1910	kar	k1	32
1/2//2				
Totex, národní podnik - Jiřikov usnesení komunistů podniku, 1 II	1968	kar	k1	33
2				34
Korespondence vlastní				

Obsah		Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
2/1					35
přijatá					
2/1/1					36
osoby					
2/1/1//1					
Adam Lubomír	1 ks	1971	1 kar	k2	37
2/1/1//2					
Alda [Jan] (vl. jm. Hořejší Alexandr)	1 ks	1958	kar	k2	38
2/1/1//3					
Fischer Otokar	1 ks	1935	kar	k2	39
2/1/1//4					
Hába Alois	7 ks	1951-1952	kar	k2	40
2/1/1//5					
Halas František	2 ks	1945-1946	kar	k2	41
2/1/1//6					
Kálik Václav	1 ks	1935	kar	k2	42
2/1/1//7					
Kalista Zdeněk	2 ks	1946-1966	kar	k2	43
2/1/1//8					
Karásek ze Lvovic Jiří	3 ks	1946-1948	kar	k2	44
příloha: Karásek ze Lvovic Jiří: "Mne život poranil...", báseň, rukopis, 1 ll					
2/1/1//9					
Mansberger Léon César	2 ks	1933-1934	kar	k2	45
2/1/1//10					
Nejedlý Zdeněk	1 ks	1950	kar	k2	46
2/1/1//11					
nezjištěný Charles (spolubydlící)	1 ks	1928	kar	k2	47
2/1/1//12					
nezjištěný přítel	1 ks	1945-1946	kar	k2	48
2/1/1//13					
Nezval Vítězslav	1 ks	1920/1958	kar	k2	49
2/1/1//14					
Noha Jan	2 ks	1935	kar	k2	50
2/1/1//15					
Páleníček Josef	1 ks	1952	kar	k2	51
2/1/1//16					
Petr Bohumír	1 ks	1957	kar	k2	52

Obsah		Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
2/1/1//17					
Portman Josef	1 ks	1939	kar	k2	53
2/1/1//18					
Procházka Jaroslav	3 ks	1951-1952	kar	k2	54
2/1/1//19					
Revertera ...	1 ks	1963	kar	k2	55
2/1/1//20					
Rozbořil Vlasta	1 ks	1934	kar	k2	56
fyzický stav: utržený roh se známkou					
2/1/1//21					
[Schlöglová-Horká?] Věra (1. manželka)	1 ks	1931	kar	k2	57
2/1/1//22					
Slabý Zdeněk Karel	4 ks	1955-1957	kar	k2	58
2/1/1//23					
Šabacký V.	1 ks	1920	kar	k2	59
2/1/1//24					
Šalda František Xaver	1 ks	1935	kar	k2	60
dopis a obálka nalepeny na listu se strojop. opisem dopisu a a poznámkou Ferdinanda Schlögela					
fyzický stav: dopis narušený slanou vodou; část strojop. opisu dopisu utržená					
2/1/1//25					
Štorch Richard	1 ks	1917/1927	kar	k2	61
2/1/1//26					
Teuchner Jindřich	18 ks	1923/1986	kar	k2	62
fyzický stav: u dopisnice z roku [1933] utržený roh se známkou některé dopisy adresované rovněž Věře Schlögelové-Horké (1. manželka)					
na dvou dopisnicích z června a 25. 8. roku 1952 spolupodepsaná Gabriela Horvátová; na dopisnici z 50. let spolupodepsáni Eduard Kohout, Jiřina Steimarová, Zdeněk Štěpánek a Jar[oslav] Vojta					
příloha:					
k dopisu s. d., výstřížek, 1 ll					
parte z roku 1986, tisk, 1 ll					
2/1/1//27					
Urban Zdeněk	1 ks	1945	kar	k2	63
2/1/1//28					
Vlach-Vrutický Jaroslav	1 ks	1945	kar	k2	64
příloha: přehled činnosti a životopisná data, 1 ll					
2/1/1//29					
Vrbata Emil	1 ks	1973	kar	k2	65
2/1/2					66
korporace					

Obsah		Datce	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
2/1/2//1					
Armádní umělecké divadlo, ředitelství - Praha	1 ks	1952	kar	k2	67
2/1/2//2					
Baden-Powell Belgian Boy & Sea-Scouts Association, Commissariat aux Relations avec l'Europe Orientale - Marcinelle-Charleroi	1 ks	1922	kar	k2	68
příloha: seznam otázek, 1 ll					
2/1/2//3					
Československé literární jednatelství - Praha	1 ks	1953	kar	k2	69
2/1/2//4					
Československý spisovatel, redakce - Praha	3 ks	1953-1958	kar	k2	70
na dopisu z roku 1953 podepsán [Adolf] Branald, na dopisu z roku 1958 Jan Grossmann					
2/1/2//5					
Český literární fond - Praha	5 ks	1969-1972	kar	k2	71
2/1/2//6					
D 41, české moderní kulturní středisko - Praha	1 ks	1940	kar	k2	72
2/1/2//7					
Divadlo 5. května - Praha	1 ks	1946	kar	k2	73
2/1/2//8					
August Förster, továrna na piana, pianina a harmonia, národní správa - Jiříkov	2 ks	1948	kar	k2	74
na rubu rukopis básně Ferdinanda Schlegela					
2/1/2//9					
Host do domu, redakce - Brno	1 ks	1960	kar	k2	75
podepsán [Oldřich] Mikulášek					
2/1/2//10					
Komunistická strana Československa, místní organizace - Jiříkov I.	1 ks	1952	kar	k2	76
2/1/2//11					
Komunistická strana Československa, místní organizace - Jiříkov IV.	3 ks	1949-1950	kar	k2	77
2/1/2//12					
Komunistická strana Československa, sekretariát krajského výboru - Liberec	2 ks	1954	kar	k2	78
2/1/2//13					
Městský národní výbor, komise pro veřejný pořádek - Jiříkov	1 ks	1970	kar	k2	79
2/1/2//14					
Městský národní výbor, odbor správní - Litomyšl	1 ks	1973	kar	k2	80
2/1/2//15					
Ministerstvo všeobecného strojírenství, oddělení průmyslové ochrany - Praha	1 ks	1964	kar	k2	81
2/1/2//16					
Místní národní výbor - Jiříkov	1 ks	1953	kar	k2	82

Obsah		Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
2/1/2//17					
Mladá fronta, nakladatelství - Praha	1 ks	1958	kar	k2	83
na rubu rukopisný fragment divadelní hry (?) Ferdinanda Schlögela					
2/1/2//18					
Národní muzeum, geologicko-paleontologické oddělení - Praha	1 ks	1934	kar	k2	84
2/1/2//19					
Národní muzeum, oddělení prehistorie a protohistorie - Praha	1 ks	1975	kar	k2	85
2/1/2//20					
Národní politika, noviny - Praha	1 ks	1928	kar	k2	86
podepsán Fr[antišek] Sekanina					
2/1/2//21					
Nový život, časopis - Praha	1 ks	1958	kar	k2	87
podepsán Jaroslav Janů					
2/1/2//22					
Panton, nakladatelství Svazu českých skladatelů - Praha	1 ks	1970	kar	k2	88
podepsán Jiří Válek					
2/1/2//23					
Pěvecko-klavírní škola M. Novákové - Hradec Králové	1 ks	1919-1920	kar	k2	89
příloha: pozvánka na První žákovský večer z roku 1919, tisk, 1 ll					
2/1/2//24					
Svaz československých spisovatelů - Praha	5 ks	1949-1963	kar	k2	90
fyzický stav: dopis z roku 1948 roztržený					
příloha: k dopisu z roku 1948, kopie potvrzení o členství, 1 ll					
2/1/2//25					
Továrny na píana, podnikové ředitelství - Hradec Králové	3 ks	1951-1952	kar	k2	91
na rubu dopisu z roku 1951 rukou psané verše Ferdinanda Schlögela					
příloha: k dopisu z 4. 6. 1952, opis zápisu, 1 ll					
2/1/2//26					
Umělecká výchova, výbor společnosti pro výchovu uměním - Královské Vinohrady (Praha)	1 ks	1921	kar	k2	92
příloha: program Loutkového divadla Umělecké výchovy, 2 ll (2 ks)					
2/1/2//27					
Úřad pro patenty a vynálezy, právní a legislativní oddělení - Praha	2 ks	1964	kar	k2	93
na rubu dopisu z 12. 9. nákres					
2/1/2//28					
Výzkumný ústav zemědělských strojů, oborové patentové středisko - Chodov u Prahy	1 ks	1964	kar	k2	94
2/1/2//29					
Závodní klub Revolučního odborového hnutí Oděvní průmysl, recitační soubor Divadla poezie - Prostějov	1 ks	1960	kar	k2	95
fyzický stav: dopis políty a se skvrnami od inkoustu					
na rubu rukou psané verše Ferdinanda Schlögela					

Obsah	Datace		Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
2/2					96
odeslaná					
2/2/1					97
osoby					
2/2/1//1					
=> Gebauerová Antonie (teta)	1 ks	1936	kar	k2	98
2/2/1//2					
=> Jungmann [Milan]	1 ks	1958/1964	kar	k2	99
2/2/1//3					
=> nezjištěný přítel	1 ks	1952/1959	kar	k2	100
na rubu opis ruské básně Lenin					
2/2/1//4					
=> nezjištěný redaktor deníku	1 ks	1946	kar	k2	101
2/2/1//5					
=> Schlögel ...	1 ks	1933	kar	k2	102
2/2/1//6					
=> [Schlögelová Anna] (matka)	1 ks	1920	kar	k2	103
2/2/2					104
korporace					
2/2/2//1					
=> Československý rozhlas, ředitelství - Praha	1 ks	1946	kar	k2	105
2/2/2//2					
=> Český literární fond - Praha	1 ks	1969	kar	k2	106
2/2/2//3					
=> Komunistická strana Československa, krajský sekretariát - Liberec	2 ks	1952	kar	k2	107
příloha: k dopisu z července, podací lístek, 1 l					
2/2/2//4					
=> Komunistická strana Československa, okresní sekretariát - Rumburk	2 ks	1950	kar	k2	108
na rubu dopisů rukopisné poznámky ke knize Ladička a klíč. II					
2/2/2//5					
=> Ministerstvo automobilového průmyslu a hospodářských strojů - Praha	2 ks	1964	kar	k2	109
na dopisu přilepen podací lístek, 1 ks spolupodepsán Vincenc Plachý					

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
2/2/2//6				
=> Svaz československých spisovatelů, rehabilitační komise - Praha 2 ks 1968 fragment kopie dopisu sloučen dle návaznosti s jednou strojopisnou stranou příloha: ke kopii dopisu, kopie životopisu dle svazové přihlášky, 1 ll		kar	k2	110
2/2/2//7				
=> Svít, národní podnik - Gottwaldov (Zlín) 1 ks 1964 na rubu rukou psané verše Ferdinanda Schlögela spoluautorem Vincenc Plachý		kar	k2	111
2/2/2//8				
=> Úřad pro patenty a vynálezy - Praha 2 ks 1964 na dopisu z července přilepen podací lístek, 1 ks spoluautorem V[incenc] Plachý		kar	k2	112
2/2/2//9				
=> Výzkumný ústav zemědělských strojů, [oborové patentní středisko] - Chodov u Prahy 1 ks 1964 spolupodepsán Vincenc Plachý příloha: popis zlepšovacího návrhu, strojop. s rukopisnými poznámkami, 1 ll		kar	k2	113
3				114
Korespondence rodinná a cizí				
3//1				
Hába Alois => Aug[ust] Förster, továrna na piana, pianina a harmonia, národní správa - Jiříkov 1 ks 1945		kar	k2	115
3//2				
Hořejší Jindřich => Šalda František Xaver 1 ks 1930/1935 navštívenka přilepená na listu se strojop. poznámkou		kar	k2	116
3//3				
[Schlögel] Ferdinand (otec) => [Gebauerová] Antonie (teta) 1 ks 1899 spolupodepsaná Anna [Schlöglová] (matka) na rubu jednoho listu dopis Anny [Schlöglové] adresátce		kar	k2	117
3//4				
Schlögel Ferdinand (otec) => nezjištění přátelé 1 ks 1891		kar	k2	118
3//5				
Ministerstvo energetiky, oddělení nová technika - Praha => Ministerstvo všeobecného strojírenství, oddělení patentů a vynálezů - Praha 1 ks 1964 příloha: dopis Ústřední správa energetiky, provozně technický odbor - Praha => Ministerstvo spotřebního průmyslu - Praha z roku 1964, 1 ll, k dopisu je přiložen dopis Ferdinanda Schlögela a Vincence Plachého adresovaný Ministerstvu energetiky v Praze z roku 1964, 2 ll, 1 obálka na dopisu z 27. 7. 1964 přilepen podací lístek, 1 ks		kar	k2	119
4				120
Rukopisy vlastní				

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/1				121
poezie				
4/1//1				
Agáta. Báseň z města gondol poema 3 strojop. kopie s rukopisnými opravami, 152 ll příloha: poznámka s reakcemi na dílo, strojop. kopie, 1 ll	1930/1951	1 rkp	k3	122
4/1//2				
Amoroso. Básně o lásce a pro lásku básně 2 strojop. a strojop. kopie s rukopisnými opravami, 96 ll 1 strojop. kopie, jiná verze, 51 ll odlišná podoba oproti knižnímu vydání příloha: seznam vydaných knih a poznámka o zfilmovaném treatmentu a publikovaných básních v zahraničním tisku, strojop. kopie, 1 ll autorova adresa, 2 strojop. kopie, 2 ll	1946/1958	2 rkp	k3	123
4/1//3				
Balada z jezu poema 4 strojop. kopie, z toho 2 s rukopisnými poznámkami, 124 ll příloha: poznámka k námětu, strojop. kopie, 1 ll	1943	1 rkp	k3	124
4/1//4				
[Básně] konvolut básní a jejich fragmentů rukopisy, strojop. a strojop. kopie, některé strojopisy s rukopisnými poznámkami, 373 ll obsahuje juvenilní básně	1910/1983	1 rkp	k3	125
4/1//5				
Černá růže. Poema věnovaná mistrům černého umění poema 2 strojop. kopie s rukopisnými opravami, 48 ll + 1 štítek z původních desek na původních deskách připsáno rukou "již zveřejněno" příloha: seznam autorových poem, strojop. kopie, 1 ll	1939	1 rkp	k3	126
4/1//6				
Když tulák v noci svítí. Básně z Afriky básně strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 85 ll strojop. kopie jedné básně, 1 ll na rubu básní Nová Kleopatra a Gazela koncept dopisu o soutěži v recitování básní některé básně vyšly ve sbírce Ambra	1920/1983	1 rkp	k3	127
4/1//7				
Korset pomněnkami vyšíváný báseň 2 rukopisy a 1 strojop. s rukopisnými poznámkami, různé verze, 12 ll	1920/1983	3 rkp	k3	128

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/1//8 Křídla na hoře. Óda na klavír poema 3 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 111 ll + 1 štítek z původních desek na jedněch původních deskách strojop. název "Klavír na hoře" na jedné kopii autorské věnování pianistce [Zdence] Pliskové	1970	1 rkp	k3	129
4/1//9 Mota na parte a epitafy básně strojop. kopie s rukopisnými poznámkami a rukopis jedné básně, 83 ll + 1 štítek z původních desek na původních deskách strojop. název "Nápisy na parte a epitafy" a datace příloha: poznámka k námětu, strojop. kopie, 1 ll autorova adresa, strojop. kopie, 1 ll	1970	1 rkp	k4	130
4/1//10 Ňadra patří polibkům poema 2 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 58 ll 1 strojop. kopie (jedna strana dvakrát), jiná verze, 32 ll příloha: autorova adresa s poznámkou o tom, že některé pasáže původně vychází z poemy Bakchický jazz, strojop. kopie, 3 ll překlad fragmentu arabského nápisu s autorovou poznámkou, strojop. kopie, 2 verze, 2 ll	1939/1970	2 rkp	k4	131
4/1//11 Němá tvář básnická sbírka 2 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 60 ll konvolut strojop. kopií básní s rukopisnými poznámkami, 20 ll na původních deskách strojop. poznámka, že jde o jednu ze sbírek básní o psech a zvířatech - viz sbírka Pes je víc než pes (poř. č. 135)	1930/1979	1 rkp	k4	132
4/1//12 Očima k srdci básně 2 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 88 ll + 1 štítek z původních desek první strojop. kopie strojop. kopie dvou básní s rukopisnými poznámkami, 2 ll datace dle údaje na původních deskách příloha: autorova adresa, 2 strojop. kopie, 2 ll seznam vydaných knih a poznámka o zfilmovaném treatmentu a publikovaných básních v zahraničním tisku, strojop. kopie, 1 ll	1930	1 rkp	k4	133
4/1//13 Osudy diluviálního oštěpu poema 2 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 42 ll 1 strojop. kopie bez poslední strany, 20 ll	1920/1970	1 rkp	k4	134

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/1//14				
Pes je víc než pes básnická sbírka a překlady básní 2 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 144 ll + 2 štítky z původních desek strojop. kopie jedné básně s rukopisnými poznámkami, 1 ll na původních deskách strojop. poznámka, že jde o jednu ze sbírek básní o psech a zvířatech - viz sbírka Němá tvář (poř. č. 132) u některých básní strojop. poznámky, jedna přilepena k básni Rozmluva s významným filosofem na rubu básně Vlčák pana Junga (u druhé strojop. kopie) rukou psané verše básní Povzdech a Spálená křídla autorovy překlady básní od autorů: George Albertin, Mark Dajn, Atanas Economides, Vasil Godowanikov, Ferdinand Heizmann, Abd el Kader, Wolf Kiebel, Soňa Sonnenscheinová, Rajka Stoitscheva, Paul Zimmermann příloha: autorova adresa, strojop. kopie, 1 ll poznámka ke sbírce a sbírce Němá tvář (viz poř. č. XX), strojop. kopie, 1 ll	1930/1970	1 rkp	k4	135
4/1//15				
Pohlednice z Levanty. Básně z cest básně 1 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 112 ll strojop. kopie tří básní, 10 ll příloha: autorova adresa, strojop. kopie, 1 ll	1920/1983	1 rkp	k4	136
4/1//16				
Prachovské ozvěny. Sbírka básní na vlastní slova básnická sbírka rukopis, 10 ll rukopis dvou básní, jiné verze, 2 ll	1913	1 rkp	k4	137
4/1//17				
Také Nemesis chce lásku poema 2 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 60 ll	1960	1 rkp	k4	138
4/1//18				
Už dejte pokoj nebi... skici k poemě rukopis, 3 ll 1 obálka	1950/1983	1 kar	k4	139
4/1//19				
Zrcadla básně 2 strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 246 ll konvolut strojop. kopií několika básní s rukopisnými poznámkami, 18 ll příloha: autorova adresa, 2 strojop. kopie, 2 ll	1920/1983	1 rkp	k5	140

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/1//20 Ženy básně 3 strojop. s rukopisnými poznámkami, 121 ll strojop. jedné básně, 1 ll fyzický stav: báseň na průklepovém papíře utržená příloha: autorova adresa, 2 strojop. kopie, 2 ll	1920/1970	1 rkp	k5	141
4/2				142
próza				
4/2//1 Ladička a klíč. Ia. Paměti ladiče a stavitele pian G. Albertina beletrizované vzpomínky strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 509 ll strojop. kopie citovaného článku, 7 ll dle autora prvopis fyzický stav: část strany č. 301 utržená příloha: seznam vydaných knih a poznámka o zfilmovaném treatmentu a publikovaných básních v zahraničním tisku, strojop. kopie, 1 ll poznámka autora, strojop., 1 ll ke článku, poznámka pro lektora, strojop., 1 ll	1948/1971	1 rkp	k6	143
4/2//2 Ladička a klíč. Ib. Podivuhodný život ladiče Albertina beletrizované vzpomínky strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 468 ll + 1 štítek z původních desek na původních deskách poznámka rukou "Neopravené!"	1948/1971	1 rkp	k6	144
4/2//3 Ladička a klíč. Ic. Podivuhodný život ladiče George Albertina beletrizované vzpomínky strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 502 ll dle autora konceptní prvopis na titulním listu přilepen výstřížek příloha: autorova adresa, strojop. kopie, 1 ll seznam vydaných knih a poznámka o zfilmovaném treatmentu a publikovaných básních v zahraničním tisku, strojop. kopie, 1 ll poznámka autora, strojop. kopie, 1 ll portrétní fotografie Georga Albertina a její reprodukce nalepené na papíře, 2 ks (1 ll) portrétní fotografie Paula Zimmermanna, 1 ks (1 ll) výstřížky podobizen hudebníků nalepené na papíře, 1 ll (6 ks) výstřížky Smetanova a Beethovenova klavíru nalepené na papíře, 1 ll obálka časopisu Paris qui chante z roku 1903 a výstřížek z něj, podlepené, 2 ll	1903/1971	1 rkp	k7	145
4/2//4 [Ladička a klíč. I] pracovní materiál strojop., 1 ll	1948/1971	1 kar	k7	146

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/2//5				
Ladička a klíč. IIa. Paderewski ve vzpomínkách ladiče pian a osobního sluhy Paula Zimmermanna beletrizované vzpomínky strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 253 ll + 1 štítek z původních desek na původních deskách poznámka rukou "Neopravené!" příloha: posudky na prvopis, strojop., 1 ll poznámka pro nakladatele, strojop. s podpisem, 1 ll portrétní fotografie Paula Zimmermanna nalepená na papíře, 1 ks (1 ll)	1920/1953	1 rkp	k7	147
4/2//6				
Ladička a klíč. IIb. Pianista Paderewski ve vzpomínkách svého sluhy a ladiče pian Paula Zimmermanna beletrizované vzpomínky strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 289 ll strojop. kopie jednotlivých kapitol, doslovu a dodatku, s rukopisnými opravami, 292 ll fragment strojop. kopie dodatku s rukopisnými poznámkami, 66 ll fyzický stav: většina strany č. 149 a část strany č. 150 u prvního strojopisu utržená příloha k prvnímu strojop.: seznam vydaných knih, strojop. kopie, 1 ll posudky odborníků, strojop., 2 ll tisky, 2 ll výstřížek podobizny Ignacyho Paderewského a portrétní fotografie Paula Zimmermanna nalepené na papíře, 1 ll (2 ks) podobizna Andreje Bělocvetova nalepená na papíře, autorova kresba tužkou z roku 1942, 1 ll příloha k druhému strojop.: seznam vydaných knih a překladů autora, strojop. kopie, 1 ll poznámka k dodatku, strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 1 ll	1910/1971	1 rkp	k8	148
4/2//7				
[Ladička a klíč] beletrizované vzpomínky fragment rukopisu, 1 ll pod textem verše	1940/1971	1 kar	k8	149
4/2//8				
nezjištěná próza, fragment rukopis, 1 ll	1920/1983	kar	k8	150
4/3				
divadelní hry				151

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/3//1				
Klavír a láska. Fantaisie – Impromptu	1930/1959	2 rkp	k8	152
divadelní hra				
strojop. kopie s rukopisnými opravami, 62 ll				
fragment strojop. kopie jedné strany, 1 ll				
strojop. kopie s rukopisnými opravami, jiná verze, 40 ll				
jiná podoba názvu: Láska a klavír				
součástí druhého strojop. poznámka k námětu				
příloha k prvnímu strojop.:				
poznámka autora, strojop. kopie, 2 ll				
autorova adresa, strojop. kopie, 1 ll				
4/3//2				
Konec světa	1950/1969	3 rkp	k9	153
divadelní hra				
3 verze				
fragment strojop. kopie s rukopisnými opravami, 73 ll				
strojop. kopie, 88 ll				
strojop. kopie, 79 ll				
příloha k prvnímu strojop.:				
poznámka autora, strojop. kopie, 1 ll				
poznámka o rekvizitách, strojop. kopie, 1 ll				
fotografie návrhu scény, 2 ks (2 ll)				
příloha k druhému strojop.:				
poznámka autora, strojop. kopie, 1 ll				
4/3//3				
Rozhovor svazáků s bývalým velkým mužem	1950/1959	1 rkp	k9	154
scénický dialog				
strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 8 ll				
4/3//4				
Rozmluva se starým horníkem	1950/1959	1 rkp	k9	155
scénický výstup				
strojop.a strojop. kopie s rukopisnými opravami, 16 ll				
4/3//5				
Velká prověrka	1952/1959	1 rkp	k9	156
divadelní hra				
strojop. kopie s rukopisnými opravami, 43 ll				
4/4				157
přednášky, pracovní materiály k přednáškám, vzpomínky na cesty, články, překlady, rozhovor				
4/4//1				
Cesta do Arabie	1936/1969	1 kar	k9	158
cestopisná přednáška				
strojop. s rukopisnými poznámkami, 18 ll				
strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 18 ll				
příloha: k prvnímu strojop., seznam diapositivů, strojop. s				
rukopisnými poznámkami, 1 ll				
některé diapositivity viz poř. č. 235				

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/4/2 Cesta do Palestiny a pouště Arabské cestopisná přednáška fragment strojop.kopie s rukopisnými poznámkami, 5 ll fragment strojop. kopie, 3 ll	1930/1937	kar	k9	159
4/4/3 cestopisné přednášky o cestě do Arábie rukopis, 12 ll strojop. s rukopisnými opravami, 18 ll	1930/1969	kar	k9	160
4/4/4 cestopisné přednášky o orientálních ženách fragment strojop. kopie s rukopisnými opravami, 21 ll fragment strojop. s rukopisnými poznámkami, 7 ll první strojop. s razítkem Policejního ředitelství v Praze z roku 1942 příloha: k prvnímu strojop., recitační pásmo, 13 ll	1930/1942	kar	k9	161
4/4/5 cestopisné přednášky - konvolut fragmenty rukopisů, strojop. a strojop. kopií, 53 ll	1930/1969	kar	k9	162
4/4/6 cestopisné přednášky - pracovní materiály rukopisy, 26 ll	1920/1937	kar	k9	163
4/4/7 cestopisné přednášky - recitační pásma strojop. a strojop. kopie s rukopisnými opravami, 33 ll	1930/1969	kar	k9	164
4/4/8 cestopisné přednášky - seznam diapozitivů rukopisy, strojop. kopie a kopie strojop., 7 ll na rubu jednoho seznamu propagační tisk Klubu přátel Orientu se seznamem přednášek III. cyklu z roku 1931	1930/1969	kar	k9	165
4/4/9 Moje cesta Arabskou pouští cestopisná přednáška strojop. s rukopisnými poznámkami, 29 ll příloha: poznámky k recitačnímu pásmu, 4 ll seznam diapozitivů, rukopis, 1 ll	1949/1952	kar	k9	166
4/4/10 nezjištění: tři námořnické písně překlad arabské, řecké a italské písně strojop. kopie a rukopis se strojoisnou poznámkou, 1 ll	1919/1945	1 rkp	k9	167
4/4/11 vzpomínka, fragment rukopis, 2 ll	1933/1983	kar	k9	168

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/4//12				
vzpomínkový rozhovor jiříkovských skautů s Ferdinandem Schlögelem z roku 1969 [1969] strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 39 ll srovnej fond Plajner Rudolf, rukopisy cizí, Schlögel Ferdinand: [Vzpomínky starého skauta Ferdinanda Schlögl]a obsahuje přepis dopisu Antonína Benjamina Svojsíka z roku 1919	1969	kar	k9	169
4/4//13				
vzpomínky na cesty rukopisy, 10 ll	1920/1949	kar	k9	170
4/4//14				
[Z Neapole do Tunisu a oas saharských] cestopisná přednáška strojop. s rukopisnými poznámkami, 36 ll fyzický stav: utržená část s. 14 ke s. 33 přilepen strojop. list	1930/1937	kar	k9	171
4/4//15				
Zaida vzpomínkový článek rukopis, 4 ll	1945/1949	kar	k9	172
4/4//16				
Základy islámu článek strojop. kopie, 2 ll	1930/1983	kar	k9	173
4/4//17				
Žena v Orientě cestopisná přednáška fragment strojop. kopie s rukopisnými poznámkami, 53 ll fragment strojop. kopie, 15 ll první strojop. dle návaznosti sloučen s jinou kopií přednášky	1930/1937	kar	k9	174
4/4//18				
Žena v Orientu cestopisná přednáška 2 strojop. kopie s rukopisnými opravami, 56 ll strojop. s rukopisnými poznámkami, 33 ll další podoba názvu: Lásky pod palmami fyzický stav: u třetího strojop. utržené části s. 28, 29, 31 příloha k prvním dvěma strojop.: schválení protektorátní cenzury - Ministerstva lidové osvěty z roku 1944, 1 ll seznam diapozitivů, strojop. s rukopisnými poznámkami, 1 ll příloha k třetímu strojop.: seznam diapozitivů, strojop. kopie, 1 ll některé diapozitivy viz poř. č. 236	1944	kar	k9	175

4/5

zápisníky, kronika, deníkové záznamy, vzpomínka

176

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
4/5//1 deníkové záznamy rukopis, 3 ll jeden záznam z roku 1928	1920/1945	1 kar	k10	177
4/5//2 ilustrovaný zápisník, fragment vzpomínky na letní byty, výlety a otcovo úmrtí v letech 1904-1910 rukopis, 1 ks (20 ll popsaných) obsahuje autorovy pozdější vstupy	1907-1912	kar	k10	178
4/5//3 kronika a zápisník 1) Z mých cest a vzpomínek skautských kronika s vlepenými obrazovými přílohami z let 1913-1914 rukopis, 1 ks (44 ll popsaných) 2) ilustrovaný zápisník, fragment záznamy a příhody ze skautského tábora v roce [1913], báseň z roku 1910 rukopis, 1 ks (11 ll popsaných) chybějící číslované strany a obrazové přílohy kroniky (viz její obsah): obrazová příloha 5 na s. 31, část s. 34, obrazové přílohy 8 a 9 na s. 43 a 44 , obrazová příloha 13 na s. 78, obrazové přílohy 14 a 15 na s. 83 a 84 vazba kroniky rozpadlá příloha: ke kronice, autorova kresba tužkou, 1 ks	1913-1915	kar	k10	179
5				180
Rukopisy cizí				
5//1 Hába Alois: lektorský posudek na knihu Ladička a klíč rukopis, 1 ll	1951	kar	k10	181
5//2 Heitzmann Otto M.: O, hättest du mich nie geküsst! noty, op. 13, č. 2, text Natalie Boehm rukopis, 3 ll	1900/1945	1 rkp	k10	182
5//3 Janoušková Otilie: zápisník s vlastními texty a výpisky z četby rukopis, 1 ks (42 ll popsaných)	1909-1911	kar	k10	183
5//4 nezjištěný: zápisník s výpisky z beletrie a poznámkami z přírodních věd, fragment rukopis, 1 ks (55 ll popsaných)	1897-1902	kar	k10	184

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
5//5				
Plachý [Vincenc]: Pohled do budoucnosti článek strojop., 2 ll autorovo jméno připsáno	1945/1983	kar	k10	185
5//6				
Schlögel Ferdinand (otec): Tröstung am Grabe noty, 1. a 2. tenor a bas, op. 40 rukopis, 8 ll	1890/1910	1 rkp	k10	186
6				187
Tisky a výstřižky				
6/1				188
vlastní				
6/1//1				
Schlögel Ferdinand: Ale zítra... tisk (rozlepená vazba), Odeon - Jan Fromek, Praha 1938, 1 ks	1938	1 tip	k10	189
6/1//2				
Schlögel Ferdinand: Amoroso. Básně o lásce a pro lásku tisky (jeden bez přebalu), Jiříkov 1946, 3 ks	1946	3 tip	k10	190
6/1//3				
Schlögel Ferdinand: Chopin a klavír tisky (jeden s rozlepenou vazbou, druhý nesvázaný bez obálky), nákladem autora, Jiříkov 1948 (v tiráži 1947), edice Jaspis, 2 ks	1948	2 tip	k10	191
6/1//4				
Schlögel Ferdinand: otištěné básně výstřižky (většina nalepených na papíře a s připsaným bibliografickým údajem), České slovo, Oasa, Národní osvobození, Rozhledy, Ranní noviny, 9 ks	1933-1935	kar	k10	192
6/2				193
o původci fondu				

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
6/2//1				
cestopisné přednášky propagační tisk Klubu přátel Orientu se seznamem přednášek II. cyklu roku 1931 včetně přednášky Z Neapole do Tunisu a oas saharských., 1 ks program přednášek s názvy: Žena v Orientu, Půl roku mezi Beduiny v poušti Arabské (spoluúčinkující Věra Jedličková), tisky, 2 ks fragment plakátu přednášky [Žena v Orie]ntu, tisk, 1 ks plakáty přednášky s názvem: Půl roku mezi Beduiny v poušti Arabské (spoluúčinkující Věra Jedličková), jeden ze 7. 9. [1933], tisky, 2 ks propagační tisk autora, 1 ks články o autorových přednáškách, výstřižky, 2 ks fyzický stav: plakáty potřhané na rubu programu přednášky Půl roku mezi Beduiny v poušti Arabské náskres na jednom z plakátů přednášky Půl roku mezi Beduiny v poušti Arabské razítka s cenami vstupného a údaji o datu, čase a místě pořádání	1930/1974	kar	k10	194
6/2//2				
články o cestách Ferdinanda Schlegela a jeho dobrodružném životu, tisky a výstřižky, 5 ks	1936-1937	kar	k10	195
6/2//3				
Německo-československá filmová expedice do Afriky články ze španělských novin (některé nalepené na papíře), tisky a výstřižky, 6 ks propagační leták, tisky, 4 ks podpisová karta, tisk, 1 ks na některých člancích razítka expedice na kartě spolupodepsání A[dolf] Herr, Heinz Mieklei, Josef Pumperka, [Josef] Schmidt a Vlasta Rozbořil	1933	kar	k10	196
6/2//4				
ohlasy na dílo články o autorových knihách, sborníku s jeho verši, recitačním večeru s přednesem jeho poezie, tisky a výstřižky z let 1935-1943, 27 ks (29 ll) překlad německého článku Pavla Eisnera, strojop. s rukopisnými opravami, 1 ks výňatky z kritik z let 1935-1948, strojop., 1 ks anotace her - Ferdinand Schlegel: Klavír a láska. Fantasie-Improptu, Jaromír Stříž: Jak pejsek čaroval, strojop., 1 ks propagační tisk nakladatelství Bohuslav Čepelák ke knize Ambra. Básně z Orientu, 1 ks většina článků s rukopisným či strojopisným bibliografickým údajem, některé nalepené na papíře na vytrženém listu z Kritického měsíčníku razítka s nápisem "Majetek kavárny „Union“, na propagačním tisku razítka s nápisem "Vyznamenaná cenou „nejkrásnější knihy 1936“" u výňatků z posudků literární kritiky rukou připsaná jména autorů, anotace her podepsány F. T. a M. O. příloha: k článku Pavla Eisnera, strojop. poznámka s bibliografickým údajem, 1 ks	1935/1959	kar	k10	197

6/3

cizí

198

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
6/3//1 Bazin René: Karel Foucauld, badatel o Maroku, poustevník saharský. Díl 1 fragment tisku (do s. 16), nákladem Edice Izmael, Veselí [1929], překlad Jetřich Lipanský, 1 ks	1929	kar	k10	199
6/3//2 Biebl Konstantin 1) Zrcadlo noci tisk bez obálky, F. J. Müller, Praha 1939, edice Krásná užitková kniha, 1 ks 2) podobizna Konstantina Biebla, výstřižek, 1 ks 3) cyklus [Na paměť Konstantinu Bieblovi], tisk, [Nový život], roč. 1951, [č. 12], s. 1765-1822, 1 ks kniha obsahuje autorské věnování z roku 1939; její volné strany jsou popsány rukou Ferdinanda Schlögela (zřejmě opis nezjištěné prózy)	1939-1952	1 tip	k10	200
6/3//3 Engels Bedřich: Podíl práce na polidštění opice tisk, Svoboda, Praha 1946, edice Malá knihovna marxismu a leninismu, překlad Václav Štíbr, 1 ks	1946	1 tip	k10	201
6/3//4 Halas František: 1) Kohout plaší smrt. Básně 1928-1929 fragment tisku (chybí s. 11-16), Rudolf Škeřík, Praha 1930, edice Plejada, 1 ks 2) Staré ženy tisk, Fr. Borový, Praha 1946, 7. vydání, 1 ks	1930	1 kar	k11	202
6/3//5 Holan Vladimír: Tři. Sbohem, Óda na radost, Tři tisk, Československý spisovatel, Praha 1957, edice Ráj knihomolů, 1 ks obsahuje neautorské věnování	1957	1 tip	k11	203
6/3//6 Hrubín František: Zpíváno z dálky fragment tisku, Melantrich, Praha, 1 ks (6 ll) na jedné straně rukopis básně Ferdinanda Schlögela	1933/1947	kar	k11	204
6/3//7 Jefimovová A. L.: Španělsko v letech 1918-1939 tisk (utržená tiráž), Ústřední výbor KSČ, Praha 1954, 1 ks	1954	1 tip	k11	205
6/3//8 Jeremiáš Otakar (ed.): Hymny svobodných národů s nápěvy tisk, [J. Svátek, Jihočeské knihkupectví, České Budějovice, edice Knihy českého republikána], 1 ks některé názvy písní zatržené	1919	1 tip	k11	206
6/3//9 Mácha Karel Hynek: Máj tisk bez obálky, Mladá fronta, Praha 1952, edice Květy české poesie, 1 ks	1952	1 tip	k11	207
6/3//10 Mallarmé Stéphane: Poesie fragment tisku (do s. 64) bez obálky, [Rudolf Škeřík], Praha 1931, edice Prokletí básníci, [překlad Vítězslav Nezval], 1 ks	1931	kar	k11	208

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
6/3//11 Nerval Gérard de: [Gérard de Nerval. Díl 2] fragment tisku (s. 117-122), [Rudolf Škeřík, Praha 1930, edice Prokletí básníci, překlad Jaroslav Zaorálek], 1 ks	1930	kar	k11	209
6/3//12 [Novák Arne, Novák Jan Václav]: [Přehledné dějiny literatury české. Od nejstarších dob až po naše dny] tisk, [R. Promberger, Olomouc 1936-1939], s. 707-718 (o Jaroslavu Vrchlickém), 1 ks	1936-1939	kar	k11	210
6/3//13 Port Jan (ed.): Klub umělců 1937-1947. Novoročenka k roku 1947 fragment tisku (do s. 32), Klub umělců, Praha 1947, 1 ks	1947	kar	k11	211
6/3//14 [Rimbaud Arthur]: [Všechna prosa] fragment tisku, [K. Neumannová, Praha 1918, edice Knihy dobrých autorů, překlad Josef Marek], 1 ks (2 ll)	1913	kar	k11	212
6/3//15 Ronsard Pierre de: Výbor z básní tisk, Pokrok, Praha 1928, knihovna Dobrá četba, překlad Benjamin Jedlička, 1 ks některé verše zatržené	1928	1 tip	k11	213
6/3//16 Sekanina František: Úvod překladatelův studie a titulní listy knihy: Paul Verlaine: Výbor z poésie. Nakladatelství J. Otty, Praha 1905, 1 ks	1905	kar	k11	214
6/3//17 Schlögel Ferdinand (otec): Mohyla. Sbor na slova Gustava Pflögera fragment tisku, na náklad objednatele, Praha, 1 ks (2 ll)	1890/1910	kar	k11	215
6/3//18 [Sova Antonín]: [Krvácející bratrství, Rozjímání ranní i navečerní. Básně] fragment tisku, [Hejda a Tuček, Praha 1920, Spisy Antonína Sovy], 1 ks (2 ll)	1920	kar	k11	216
6/3//19 [Toman Karel]: [Básně. 1] fragment tisku (s. 83-86, 91-94), Fr. Borový, Praha 1918, 1 ks	1918	kar	k11	217
6/3//20 [Vaněček Arnošt]: Moře a oblaka tisk, [Nový život, roč. 1956, č. 10], s. 1095-1098, 1 ks	1956	kar	k11	218
6/3//21 Whitman Walt: Stébla trávy. Výbor tisk (rozlepená vazba), B. Kočí, Praha 1906, edice Překlady Jaroslava Vrchlického z cizích literatur, 1 ks	1906	1 tip	k11	219
6/3//22 Zahradníček Jan: Jeřáby fragment tisku, Melantrich, Praha [1933], edice Poesie, 1 ks (32 ll)	1933	kar	k11	220

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
6/3//23 Závada Vilém: Panychida fragment tisku, Aventinum, Praha 1928, 2. vydání, 1 ks (8 ll)	1928	kar	k11	221
6/3//24 Korán 29. část od súry al-mulk po súru al-mursalát, tisk, 1 ks (16 ll) dva nezjištěné přípisy v arabštině příloha: sušené rostliny	1919/1937	kar	k11	222
6/3//25 [Polská moderní poesie. Díl 1. Dozvuky romantismu. Hledání nových cest] [J. Otto, Praha 1922, edice Sborník světové poesie, překlad František Kvapil], fragment tisku (s. 49-64), 1 ks	1922	kar	k11	223
6/3//26 karta s koláží od redakce časopisu Oasa, tisk, 1 ks	1934/1937	kar	k11	224
6/3//27 konvolut částí novin a časopisu, tisky, 4 ks (8 ll)	1937-1978	kar	k11	225
6/3//28 konvolut nezjištěných tisků (vytržené listy) a výstřižků, 5 ks (9 ll)	1920/1983	kar	k11	226
6/3//29 letáky k srpnu 1968 Desatero obyčejného člověka a žádost soudruhu generálnímu prokurátorovi, tisky, 2 ks	1968	kar	k11	227
6/3//30 mapy 1) Nord - Afrika 1 : 12 000 000, Bibliographischen Institut, Gez. v. E. G. Ravenstein, tisk, 1 ks 2) Generální mapa okresního hejtmantství jičínského 1 : 220 000, nakladatel F. Kytka, kreslil a ryl J. E. Wanger, 1899, 6. doplněné vydání, tisk, 1 ks 3) Riesengebirge (Schneegebirge) 1 : 50 000, C. C. Meinhold & Söhne, Entwurf und Zeichnung von P. Winkler, tisk, 1 ks 4) Comunicaciones del Sur de Espana y Norte de Marruecos Protectorado Espanol en Marruecos. Comité Oficial de Turismo, tisk, 1 ks na rubu mapy Nord-Afrika výpočet básní a počtu stran na mapě okresního hejtmantství Jičínského přípisek dvou jmen, na rubu kresby a adresa na rubu mapy Riesengebirge rukopis básně, k mapě přilepen obal od čokolády	1864/1932	4 map	k11	228
6/3//31 mapy části Arábie, tisky (vytržené listy z knih), 2 ks na jedné mapě strojop. přípisek "Carte générale de L. Arabie", na druhé podtrhané některé názvy míst, jiné připsány	1918/1937	kar	k11	229
6/3//32 prodejní karta Jana Rod. Holzmann a Janka J. Chvojky, výtěžek z prodeje sloužil jako příspěvek na cestu kolem světa tisk, 1 ks	1923/1926	kar	k11	230

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
6/3//33 program zájezdu Hlaholu do Jugoslávie v květnu [1921], tisk, 1 ks na rubu autorovy podpisy	1921	kar	k11	231
6/3//34 svatý obrázek, M. Panna Maria na sv. Hoře, tisk, 1 ks	1901/1950	kar	k11	232
7				233
Fotografie				
7/1				234
cesty do zahraničí				
7/1//1 diapozitivy k cestopisné přednášce Cesta do Arabie černobílé, většinou kolorované originály nebo reprodukce, 8,5 x 8,5 cm, 112 ks převážně fotografie navštívených měst, beduinů a dalších Arabů osoby: Jan Rod. Holzmann, Ferdinand Schlögel, Zipporah Sabarri a další fyzický stav: některé diapozitivy prasklé, místy odlepená lepicí páska většina fotografií autorových na diapozitivu s mapou vyznačena trasa některé snímky viz seznam diapozitivů k přednášce (poř. č. 158), identifikované popsány	1922/1948	112 fsd	k12	235
7/1//2 diapozitivy k cestopisné přednášce Žena v Orientu černobílé, většinou kolorované originály nebo reprodukce, 8,5 x 8,5 cm, 78 ks převážně fotografie muslimských orientálních žen z měst, oáz a harémů a paláců s harémovými komnatami osoby: Ferdinand Schlögel a další fyzický stav: některé diapozitivy prasklé, místy odlepená lepicí páska většina fotografií autorových některé snímky viz seznam diapozitivů k přednášce (poř. č. 175), identifikované popsány	1919/1944	78 fsd	k12	236
7/1//3 fotografické desky k cestopisným přednáškám Cesta do Arabie a Žena v Orientu černobílé negativy fotografií či reprodukcí ilustrací, 8,8 x 6,5 cm, 25 ks fyzický stav: některé desky prasklé přednášky viz poř. č. 158 a 175	1919/1948	25 fsd	k12	237
7/1//4 návštěva u rumunských skautů skupinová fotografie, 12 x 9 cm, 1 ks	1922	1 fsn	k12	238
7/1//5 Německo-československá filmová expedice do Afriky černobílé pozitivy, různé formáty, 6 ks osoby: Adolf Herr, Heinz Mieklei, Josef Pumperka, Vlasta Rozbořil, Ferdinand Schlögel, Josef Schmidt (členové expedice) a další	1933	6 fsn	k12	239

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
7/1//6 různé černobílé pozitivy a kontakt negativu, různé formáty, 12 ks černošská vesnice Thougout ve vnitrozemí saharské pouště, Egypt - Káhira, Řecko - Athény a další osoby: Ferdinand Schlögel, Jan Rod. Holzmann, královna-matka domorodého kmene a další fyzický stav: některé fotografie napadeny škůdci	1919/1939	12 fsn	k12	240
7/2				241
ostatní				
7/2//1 portrétní a průkazové fotografie Ferdinanda Schlögela černobílé pozitivy, různé formáty, 15 ks 2 totožné fotografie z Photo Studio, Praha, Václavské náměstí 15 fotografie z roku 1912 z plovárny fyzický stav: některé fotografie napadeny škůdci, jedna fotografie pomačkaná	1899-1983	15 fsn	k13	242
7/2//2 rodinné fotografie černobílé pozitivy, různé formáty, 4 ks Ferdinand Schlögel, Anna Schlögelová (matka), Ferdinand Schlögel (otec), Jan Schlögel (bratr), Vincenc Schlögel (bratr), Antonie Gebauerová (teta) - žena držící v klíně děvče s panenkou, a další	1899-1919	4 fsn	k13	243
7/2//3 školní fotografie z Československé akademie obchodní v Praze Ferdinand Schlögel, třídní učitel - zřejmě V. Pech, a další třídní fotografie, černobílý pozitiv, 15,5 x 11,5 cm, 1 ks skupinová fotografie z výletu, černobílý pozitiv 8 x 11 cm, 1 ks	1914-1918	2 fsn	k13	244
7/2//4 Ferdinand Schlögel s dalšími osobami černobílé pozitivy, různé formáty, 7 ks na dvou fotografiích Konstantin Biebl, na jedné Hana Kvapilová (ne herečka) po jeho pravici dvě momentky pořízeny v okolí Národního divadla	1920/1983	7 fsn	k13	245
8				246
Varia				
8//1 Schlögel Ferdinand: kresby tužkou, kresba Zliv z roku 1908, 3 ks	1908/1983	3 kre	k13	247
8//2 Schlögel Ferdinand: náčrty k vynálezům s rukopisnými poznámkami, 4 ll	1945/1969	1 kar	k13	248
8//3 nezjištěný: vystřižená silueta Ferdinanda Schlögela na kartě, 1 ks	1915/1930	1 kre	k13	249

Obsah	Datace	Ev.jed.	Ukl.č.	Poř.č.
8//4 nezjištěný: kresba podobizny učitele Ferdinanda Schlögela z roku 1926 s věnováním Józy Urbanové z roku 1935, xerokopie, 1 ks	1935	kar	k13	250
8//5 dřevěné krabice na diapozitivy, 2 ks	1930/1983	2 jin	k14	251

8 Závěr

Ferdinand Schlögel-Merzin (1899–1983) byl český spisovatel (zejména básník), cestovatel, archeolog, vynálezce a jeden z prvních skautů. Ve skautském hnutí působil v letech 1913–1922, nejprve jako člen skautské družiny, později jako rádce a následně vůdce. V roce 1920 se ve funkci zástupce pražských vůdců zúčastnil prvního mezinárodního jamboree v Londýně. Skautská výchova ho ovlivnila na celý život, jak je zřejmé z rozhovoru o počátcích českého skautingu, který s ním po letech v roce 1969 vedli skauti z Jiříkova u Rumburku. V rozhovoru rovněž přikládá význam skautským dokumentárním textům. „Hleďte a bedlivě připomínejte svým svěřencům, aby skautské denníky si povinně psali! Kdo ví zda po létech nebudou nejen vzácným lyrickým majetkem pro skautskou minulost nejen soukromou, ale budou mít i cenu kulturně-historickou! A to platí nejen pro všechny skauty nejen v Praze, ale třeba i v té nejposlednější vesnici v pohraničí,“¹ apeluje na skautské vůdce. Domníváme se, že mezi texty s těmito hodnotami patří dnes i autorovy denní záznamy a vzpomínky vztahující se k jeho prvnímu skautskému táboru v roce 1913, ještě před založením spolku Junák – český skaut. Díky nim si můžeme udělat představu o podobě a programu prvních skautských táborů, vztazích mezi chlapci v družině a vůdcem, počátečních stereotypech o skautingu a předsudcích k němu či úskalích při zavádění nové komplexní výchovné metody do praxe po vzoru zakladatele českého skautingu A. B. Svojsíka. Jako takové představují tyto skautské prameny cenné historické svědectví, i kvůli tomu, že se jedná o jedny z mála dochovaných textů tohoto typu.

Schlögel je autorem deníku a vzpomínek zachycujících s krátkým či delším časovým odstupem proběhlé události, jež sám zažil, a zároveň subjektem díla. Jeho skautský deník je povětšinou psán v 1. osobě množného čísla času minulého, vzpomínky v čísle jednotném. V denních záznamech převažují popisy průběhu jednotlivých dní, zvýšenou pozornost přitom Schlögel věnuje počasí, stravě, budování náročnějších táborových staveb a krajovému místopisu. Vzpomínky se soustředí na Schlögelovy tehdejší pocity, postřehy a myšlenkové pochody a týkají se kromě táborového pobytu mezi skauty také prostředí Českého ráje a života místních. Takto zaměřené texty, v nichž jsou zaznamenány proslovené promluvy Schlögela s několika obyvateli, mají blízko k místopisným črtám.

¹ R.

Denní záznamy jsou strukturovány dle denních dob, vzpomínky nemají jednotnou stavbu. Ve vzpomínkách užívá Schlögel opakovaně dramatický přítomný čas a specifické lexikum pro zvýšení napětí, jindy typizuje momenty z táborového života, barvitě líčí přírodu a počasí, komentuje prožité události, objasňuje uvedené informace nebo reflektuje utvářenost textů. Ve vzpomínkách nalezneme množství výrazů citového zaujetí, básnických prostředků a slov vyjadřujících světelné odstíny či intenzitu svitu a zvuku nebo jejich charakter. Ač si tyto skautské texty psal autor primárně pro vlastní potřebu (explicitně tematizuje snahu zaznamenat proběhlé události a ubránit se tak přirozenému procesu zapomínání), jeho vysvětlující a doplňující komentáře a formální stránka posledního znění textů obsaženého v kronice (úhledné písmo, zdobená velká písmena, zvýrazňování slov podtržením, poznámky pod čarou nebo obrazová příloha včetně popisků) naznačují, že počítal s dalšími čtenáři.

Schlögelovi vyšlo šest básnických knih v období 1935–1948, z toho tři knihy jako bibliofilie a dvě pouze v jediném výtisku. Těmto dílům se věnuje několik dobových recenzí a článků (viz *Lexikon české literatury*). Další autorovy snahy o vydání díla, zejména některých básnických sbírek a skladeb a beletrizovaných hudebních vzpomínek, zůstaly nenaplněny a v dnešní době je autorovo dílo a jeho osoba prakticky neznámá. Schlögel je jedním z básníků, jejichž poezii zařadil Ivan Wernisch do antologie „zapomenutých, opomíjených a opovrhovaných“ *Zapadlo slunce za dnem, který nebyl* (2000). V autorově osobním fondu uloženém v LA PNP se dochovaly rukopisy převážně nevydané poezie, prózy, divadelních her či cestopisných přednášek (doplněných o diapozitivy) v rozsahu necelých osm archivních kartonů, které čekají na zájemce z řad badatelů.

9 Seznam použité literatury

Prameny

LA PNP, f. Plajner Rudolf, rukopisy cizí, Schlögel Ferdinand: (Vzpomínky starého skauta Ferdinanda Schlögla).
LA PNP, f. Schlögel-Merzin Ferdinand.

Sekundární literatura

a) archiválie

Archiv bezpečnostních složek, f. 2M (Odbor politického zpravodajství MV), karta s relací.

Archiv bezpečnostních složek, f. 305 (Ústředna Státní bezpečnosti), sign. 305-68-4/s. 9–12 (dopis Schlögel-Merzin Ferdinand => Ekaterina Putria a šetření k němu).

Archiv hl. m. Prahy, Pražské spolky, Klub přátel Orientu 10831 (XXII-1807).

Archiv Národního muzea, f. Registratura Národního muzea, oddělení pravěku a antického starověku (dopis Schlögel-Merzin Ferdinand => archeologický odbor Národního muzea).

LA PNP, f. Československý spisovatel – nakladatelský archiv (nezpracovaný), doklady nakladatelské (lektorské posudky na rukopisy Ferdinanda Schlögela-Merzina).

LA PNP, f. Liga lesní moudrosti (nezpracovaný), kronika Děti Živěny 1912–1913.

LA PNP, f. Plajner Rudolf, rukopisy vlastní, Prázdninové tábory Jiřího Wolkera. Dostupné on-line: <http://data-krizovatka.skauting.cz/plajner/07/default.html>.

LA PNP, f. Plajner Rudolf, rukopisy vlastní, Velký pokus 1912. Dostupné on-line: <http://data-krizovatka.skauting.cz/plajner/06/default.html>.

LA PNP, f. Portman Josef, korespondence vlastní, přijatá, Schlögel-Merzin Ferdinand.

LA PNP, f. Resler Kamill, právnická agenda, Schlögel Vincenc. Pozůstalostní řízení 1946–1951.

LA PNP, f. Schäfer Otomar, korespondence rodinná – Schäferová Marie, přijatá, osoby, Schlögel Ferdinand.

LA PNP, f. Štorch Eduard, rukopisy vlastní, poznámky a materiály o výchovné praxi, doklady, zápisníky a poznámky o pobytu v osadě Pašman a Ugljan v letech 1913–1914 s přípisky z r. 1923; rukopisy cizí, kolektivní cizí rukopisy, Krab. Tábornický časopis z r. 1913, č. 1–2.

Národní archiv, f. Prezidium Zemského úřadu v Praze, sign. 207-646-15 (dokumenty k Německo-československé expedici).

Rössler Josef: skautský deník, část Pobyt ve skautské colonii 1913, v majetku rodiny.

Státní oblastní archiv Zámorsk, sbírka matrik východočeského kraje, Farní úřad římskokatolické církve Přepere, okr. Semily, matrika narozených 1863–1890, sign. 5813. Dostupné on-line: <http://195.113.185.42:8083/000-05813.zip>.

b) ostatní

Baden-Powell, Robert: *Skauting pro chlapce* [1908], přel. Jiří Navrátil (Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum, 2009), 2. vyd.

Borovička, Michael (ed.) a kol.: *Velké dějiny zemí Koruny české. Svazek XII. b, 1890–1918* (Praha: Paseka, 2013).

Čáda, František: *Význam skautování. Rozprava o výchovné hodnotě skautingu* (Praha: Josef Springer, 1913), Knihovna Junáků (českých skautů), sv. 6.

Činovník, zvláštní číslo Jak jsme začínali... Průhled prvním desetiletím hnutí, 1946.

Drašner, František: *Jiří Wolker na Vysočině* (Havlíčkův Brod: Tiskárny Havlíčkův Brod, 2005), Edice Vysočiny.

Drozen, Jaroslav: Nahlédnutí do historie jičínských skautů, in *Jičínský deník* 16, 2. 8. 2007, č. 178, s. 6. Dostupné on-line: http://jicinsky.denik.cz/kultura_region/jicin_skautici20070801.html.

Färber, Vratislav: heslo Ferdinand Schlögel-Merzin, in Merhaut, Luboš a kol.: *Lexikon české literatury. Osobnosti, díla, instituce, 4. díl, S–T* (Praha: Academia, 2008), s. 113–114.

Grimm, Antonín: *Tiskař Josef Portman. Soupis jeho díla* (Praha: Památník národního písemnictví, 1972), edice Documenta et imagines, sv. 1.

Havlová, Markéta (ed.): *Z kroniky Sasanek* (Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2001).

Hoffmann, Bohuslav: Skautské deníky tří spisovatelů: J. Foglara, J. Wolkera a J. Zábrany, in *Česká literatura* 49, 2001, č. 3, s. 306–313.

Hofmannová, Jana: K sémiotické charakteristice deníkových a memoárových textů, in Doubravová, Jarmila (ed.): *Společenské hry (analytický přístup)* (Dobrá Voda: Aleš Čeněk), s. 91–102.

Hofmannová, Jana: Paradoxy deníkové a memoárové literatury, in *Tvar* 6, 1995, č. 20, s. 1 a 4.

<http://www.skautskyinstitut.cz/archiv/> (zde odkazy na internetové projekty Skautského institutu)

<http://www.skautskyinstitut.cz/e-knihovna/>

Janáček, Pavel: heslo Dobrodružný román, in Mocná, Dagmar, Peterka, Josef a kol.: *Encyklopedie literárních žánrů* (Praha – Litomyšl: Paseka, 2004), s. 120.

Jelínek, Tomáš: Příručka skautského historika, on-line:
<https://krizovatka.skaut.cz/organizace/dalsi-institute/zvoj/748-prirucka-skautskeho-historika>.

Junák 26, zvláštní číslo věnované památce bratrů Ant. B. Svojsíka a Jana Nováka, 17. 9. 1939.

Klika, Čeněk: *Názor lékaře o skautování* (Praha: České lidové knihkupectví a antikvariát [Josef Springer], 1915), Knihovna Junáků (Českých skautů), č. 8.

Koura, David: *Skautská literatura. Encyklopedie skautské a příbuzné literatury*, 2015, on-line: <http://skautska-literatura.skauting.cz>.

Kubiček, Tomáš: Obrana paměti. Čas a skutečnost v české literatuře sedmdesátých let, jejich povaha a důsledky aneb Co způsobuje narativ, in *Česká literatura* 52, 2004, č. 3, s. 324–354.

Lenderová, Milena: „*A ptáš se, knížko má...*“ *Ženské deníky 19. století* (Praha: Triton, 2008).

neznámý: In memoriam, *Junák* 2, 1916, č. 1, s. 14.

Nonni [Kleinwächter, Antonín]: *Skautská a příbuzná literatura československá a cizí. Pokus o bibliografii* (Brno: A. Píša, 1938).

Nosek, Václav: *Cestou k pramenům. Historie skautingu v obrazech* (Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2006).

Novák, Jan: Jamboree, in *Skaut Junák* 7, 1921, č. 9–10, s. 133–138.

Novák, Jan: Mezinárodní konference na Jamboree v roce 1920, in *Vůdce* 2, 1921, s. 34.

Novák, Jan: Vzpomínka, *Skaut Junák* 8, 1921–1922, č. 3, s. 48–49.

Novák, Jaroslav: První jiskry. Vzpomínky na začátky českého junáctví v letech 1911 až 1914, příloha zvláštního čísla *Skautingu* 34, 1996.

Novák, Jaroslav: *Skautská srdce. Dva měsíce života v lesním táboře českých skautů* [1921] (Praha: Jos. R. Vilímek, 1935), 2. vyd.

Oasa 1, 1933.

Pelunka, Emil: Den v táboře Junáků, in J. Kepřta (ed.): *Z minulosti a přítomnosti* (Praha: B. Kočí, 1919), s. 43–46.

Plajner, Rudolf: *Zavátou junáckou stezkou I. Úsvit českého junáctví*, ([Praha]: Historická komise ústřední rady Junáka – Junácká edice, 1992).

Prostor 6, 1993, č. 24 (monografické číslo věnované deníkové literatuře).

Richterová, Sylvie: Etika a estetika literárního deníku, in *Kritický sborník*, 1992, č. 2, s. 12–18.

Řehák, Sláva [= Bohuslav]: Skautský sbor jičínský, in Mann, F. (ed.): *Jičín. Město Valdštejnovo* (Praha: F. Mann, 1934), Knihovna národohospodářských informací, sv. 11, s. 74–79.

Sachem [Štorch, Eduard]: U moře, *Junák* 1, 1915, č. 9, s. 89–94.

Seifert, Miloš – Maixner, Miloš: *Kapesní knížka českých junáků. Stručný přehled nejdůležitějších znalostí a výkonů, jakož i potřeb skauta v zemích českých* (Beroun: Machač, 1913).

Scheybalová, Jana – Karpaš, Roman: *Český ráj na starých diapozitivech* (Liberec: RK, 2007).

Skauting 34, 1996, zvláštní číslo k 120. výročí narození A. B. Svojsíka.

Skaut-Junák 7, 1930/1931, slavnostní číslo Tábory slovanských skautů. Slovanské jamboree.

Slabáková, Radmila: Osobní deník – zdroj nebo tvůrce paměti?, in Lenderová, Milena – Kubeš, Jiří (eds.): *Osobní deník a korespondence – snaha o prezentaci, autoreflexi nebo (proto)literární vyjádření?* (Pardubice: Univerzita Pardubice, 2004), edice Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Série C. Fakulta humanitních studií; suppl. 9, s. 41–48.

Sláva [Řehák, Bohuslav]: Jak šel životem náš náčelník – Zakladatel. Jeho spolupráce s Janem Novákem, zvláštní číslo *Junáka* 26, 17. 9. 1939.

Sokol=Junák: Jak jsem tábořil. Výňatky z deníku, in *Ročenka dorostu sokolského*, 1914, s. 98–112.

Sokol=Junák: Jak jsem tábořil..., in *Sokolské besedy* 8, 1913, č. 11, 1. 11., s. 366–370.

Svoboda, Milan: *Hledání zaváté stezky. Příspěvek k dějinám českého skautingu* (Praha: Leprez, 1994).

Svojsík, A. B.: *Český skaut* [1912], příloha *Skautingu* (Praha: Junák – svaz skautů a skautek České republiky, Tiskové a distribuční centrum, 2002), 3. vyd.

Svojsík, A. B.: *Den v táboře junáků. Český skauting v praxi slovem i obrazem* (Praha: Springer 1913), Knihovna českých skautů, sv. 7.

Svojsík, Antonín Benjamin: *Základy junáctví* [1912] (Praha: Merkur – Junácká edice, 1991), 3., nezměněné vyd.

Šantora, Roman (ed.) a kol.: *Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu* (Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum – Mladá fronta, 2012), 2., upr. dotisk.

Šantora, Roman (ed.) *Skautský oddíl. 2. a 5. pražský oddíl Junáka – Jaroslav Foglar a Jaroslav Novák. 1913–2013* (Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, Tiskové a distribuční centrum – Mladá fronta, 2014).

Šimánek, Josef: *A. B. Svojsík* (Praha: Orbis, 1946), edice Kdo je, sv. 7–8.

tma.: Historie Jičínského oddílu, in *Krakonoš* 50, 15. 5. 1932, č. 30.

Urbanová, Svatava: heslo Josef Štefan Kubín, in Přibáň, Michal a kol.: *Slovník české literatury po roce 1945*, on-line:
<http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=727>, aktualizace 28. 9. 2006.

Válek, Vlastimil: *K specifčnosti memoárové literatury* (Brno: Univerzita J. E. Purkyně, 1984), Spisy filozof. fakulty Univ. J. E. Purkyně v Brně, sv. 254.

Verlustliste ausgegeben am, 17. 9. 1915, č. 268, s. 4. Dostupné on-line:
<http://kramerius.nkp.cz/kramerius/PShowPageDoc.do?id=9830342>.

Vopravil, Jaroslav Stanislav: *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře (anagramů, kryptonymů, značek, jmen původních, přijatých, dvojitych, polatinštilých atd.)* (Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973), edice Publikace státních vědeckých knihoven, s. 1177.

Wernisch, Ivan: *Zapadlo slunce za dnem, který nebyl. Zapomenutí, opomíjení, a opovrhování. Z Jiné historie české literatury (léta 1850–1940)* (Brno: Petrov, 2000), s. 375–377.

Wolker, Jiří: Táborový deník [1928], Té, které patřím, in týž: *Mladistvé práce prózou* (Praha: SNKLHU, 1954), Knihovna klasiků, Spisy Jiřího Wolkera, sv. 4, s. 310–401.

Wolker, Jiří: *Těm, kterým patřím*, ed. Roman Šantora (Praha: Junák, 1997), souborné vyd., s úvodním slovem A. B. Svojsíka k prvnímu deníku a doslovem Václava Noska, edice Skautské deníky, sv. 2.

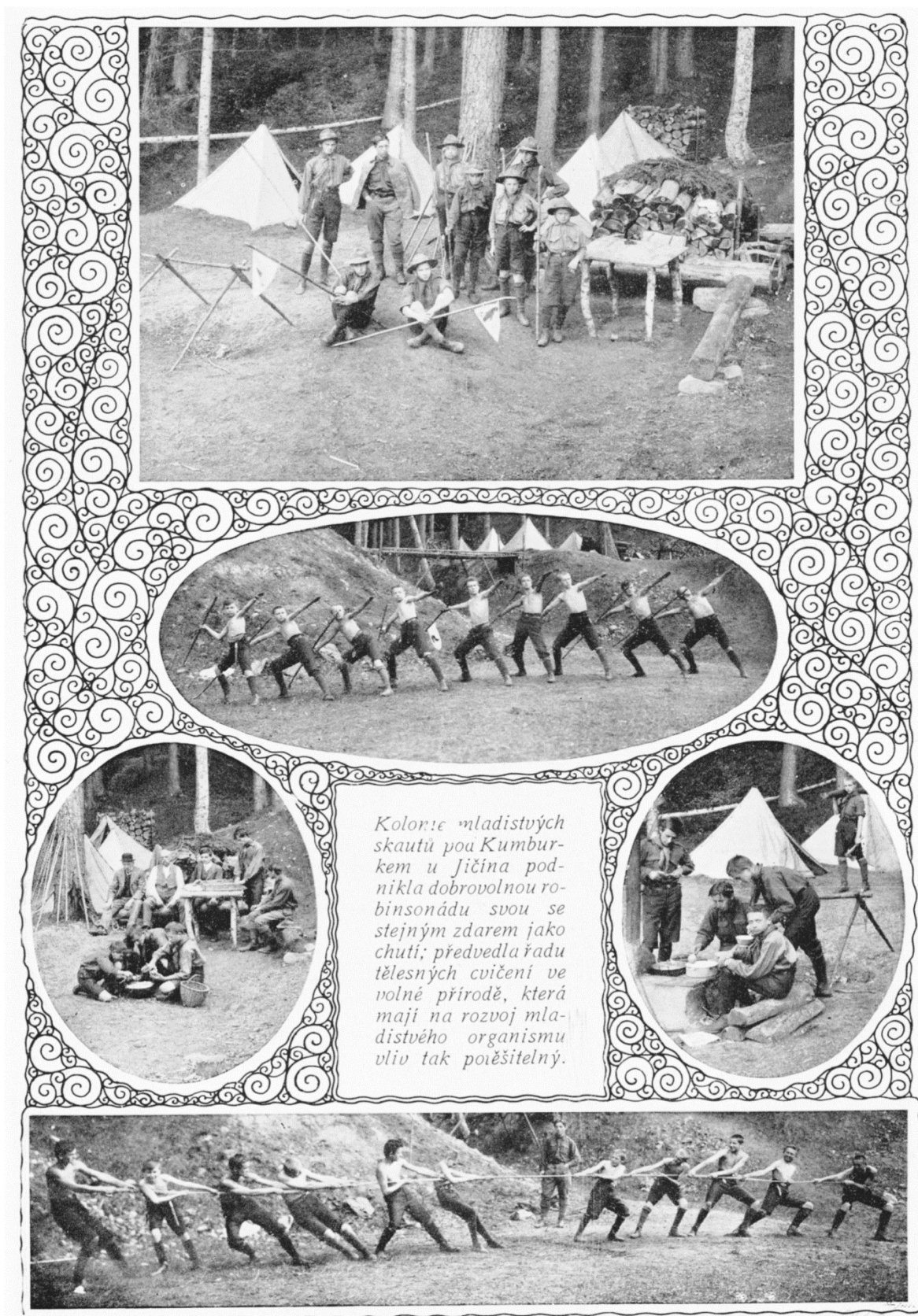
10 Seznam příloh

Příloha 1 – otištěné fotografie z tábora, in *Světlozor* 14, 1913–1914, č. 5, s. 114.

Příloha 2 – archivní fotografie z tábora, Skautský institut, digitální fotoarchiv.

Přílohy

Příloha 1 – otištěné fotografie z tábora, in *Světobzor* 14, 1913–1914, č. 5, s. 114.

1. fotografie (postup shora dolů a zleva doprava): vůdce J. Hendrych druhý zleva, F. Schlögel po jeho levici. Na jednom z družinových praporků je vyobrazen jestřáb.
 2. fotografie viz samostatný snímek
 3. fotografie: u stolu – druhý zleva Gotthard Smolař, první zprava J. Hendrych; na zemi – F. Schlögel první zprava
 4. fotografie: F. Schlögel sedící, J. Hendrych klečící
 5. fotografie: F. Schlögel druhý zprava, J. Hendrych v pozadí
- Světlozor* 14, 1913–1914, č. 5, s. 114

Příloha 2 – archivní fotografie z tábora, Skautský institut, digitální fotoarchiv.

Ferdinand Schlögel je čtvrtý zleva.